

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK VE FİNANS ANABİLİM DALI
BANKACILIK VE FİNANS BİLİM DALI

İŞLETMELERİN KATILIM BANKASI TERCİHİNİ ETKİLEYEN
FAKTÖRLER: BOLU ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Hakan ÇAMBEL

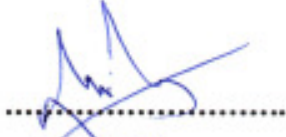

Danışman
Doç. Dr. Ferudun KAYA

BOLU 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Hakan ÇAMBEL'e ait "İşletmelerin Katılım Bankası Tercihini Etkileyen Faktörler: Bolu Örneği" adlı çalışma, jürimiz tarafından **Bankacılık ve Finans Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi** olarak oy birliğiyle/ ~~oy çokluğuyla~~ kabul edilmiştir.

27.06.2019

Unvan, Adı, Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı) : Doç. Dr. Ferudun KAYA	
Üye : Doç. Dr. Ahmet Emre BİBER	
Üye : Dr.Öğr. Üyesi Sedat DURMUŞKAYA	

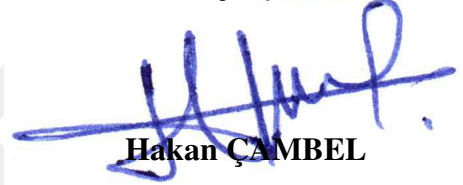
Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Yaşar AYYILDIZ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, “İşletmelerin Katılım Bankası Tercihini Etkileyen Faktörler: Bolu Örneği” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başvuru kaynaklardan yapılan alıntılarının adlarının bilimsel kurallara uygun olarak metin içinde, dipnotlarda ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Hakan ÇAMBEL

27.06.2019

ÖN SÖZ

Yüksek lisans eğitimime başladığım günden itibaren hem eğitim ve öğretim aşamasında hem de araştırmalarımın her safhasında yardımlarını, değerli görüşlerini esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Ferudun KAYA' ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Anket uygulama aşamasında araştırmaya büyük katkı sağlayan Albaraka Türk Katılım Bankası Bolu Şube, Kuveyt Türk Katılım Bankası Bolu Şube ve Türkiye Finans Katılım Bankası Bolu Şube çalışanlarına,

Hayatım boyunca bana inanan, maddi ve manevi her konuda beni destekleyen, güçlerini ve güvenlerini hep arkamda hissettiğim aileme, en içten teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, bu eserin hazırlanması sırasında desteğini esirgemeyen değerli eşim Burcu ÇAMBEL'e ve özveriyle beni bekleyen sevgili oğlum Ömer ÇAMBEL'e sevgilerimi sunuyorum.

Bu çalışmanın Katılım bankacılığı sektörüne faydalı olması temenni ediyorum.

Hakan ÇAMBEL

27.06.2019

ÖZET

İŞLETMELERİN KATILIM BANKASI TERCİHİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER: BOLU ÖRNEĞİ

Hakan ÇAMBEL

Yüksek Lisans Tezi

Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ferudun KAYA

Haziran 2019, 128 + xvii Sayfa

'Faizsiz Bankacılık' olarak bilinen ve günümüzde finans sektöründe hızla gelişen katılım bankacılığı uygulamalarının ilk örnekleri M.Ö. 2000'li yıllara kadar dayanmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde çeşitli aşamalardan geçerek bugünkü konumuna ulaşmıştır. Modern anlamda dünyadaki katılım bankacılığının ilk örnekleri 1960'lı yıllarda Mısır'da görülmüştür. Türkiye'de ise ilk olarak 1983 yılında çıkan Kanun Hükmünde Kararname ile 'Özel Finans Kurumu' olarak faaliyet göstermeye başlamışlardır. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda yapılan değişiklikle 2005 yılında 'Katılım Bankası' olarak diğer ticari bankalar ile aynı kanuni haklara sahip olmuşlardır. Katılım Bankacılığı dünyadaki payını her geçen gün arttırmaktadır. Dünyada büyük bankalar arasında yer alan Citibank ve HSCB başta olmak üzere birçok ticari bankanın faizsiz bankacılık işlemleri yapmak üzere kendi bünyelerinde birimler açtıkları görülmektedir. Dünyada da popülaritesi artmaya devam eden katılım bankacılığının bireyler açısından tercih nedenleri üzerine birçok çalışma yakın dönemde yapılmaya başlamıştır. Fakat işletmelerin tercih nedenlerini tespiti yönelik araştırmalar sınırlı sayıda.

Bu çalışmamızda; Türkiye'deki işletmelerin katılım bankalarını tercih etme nedenlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda; Bolu ilindeki işletmelerin

katılım bankaları ile çalışma nedenlerini etkileyen faktörleri tespit etmek için 225 işletme yetkilisine (sahipleri, ortakları veya finans müdürlerine) anket uygulanmış ve SPSS 22 programı yardımıyla veriler analiz edilmiştir. Araştırmada, istatistiksel sonuçların ve örneklem bilgilerinin sayısal gösterimle özetlenebilmesi için betimleyici analiz, geliştirilen ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğini ölçebilmek için faktör analizi, ölçümü yapılan değişkenlerin farklılığını ölçebilmek için t- testi, bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki ilişkilerin derecesini ölçebilmek için Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Oluşturulan hipotezin testi ve katılım bankası tercihlerini etkileyen faktörlerin demografik değişkenlere göre (bağımsız değişken) farklılık gösterip göstermediğinin tespiti için varyans analizleri yapılmıştır. Elde edilen varyans analizleri sonucunda farklılık bulunması halinde, elde edilen farklılığa hangi değişkenlerin neden olduğunun tespiti için tukey testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre işletme yetkililerinin katılım bankacılığı tercihini en çok etkileyen etmenlerin “Faizsizlik prensibi, İslami hassasiyetler ve şube personeli ile yakın ilişkiler” olduğu dikkat çekmektedir. Katılım bankalarının şube yoğunluğunun az olması da önemli düzeyde etkin görünmektedir. Dini ve hümanist değerlerden taviz verilmemesi, şube personelinin rotasyonla veya tayinlerle çok sık değiştirilmemesi ve faizsizlik ilkesine sıkı sıkıya bağlanması mevcut müşterilerin korunmasına yönelik öneri olarak sunulmuştur. Yeni müşteri kazanımlarında da özellikle mevduat bankaları ile rekabet edebilmek için güçlü enstrümanların geliştirilmesi, kısa süreli finansman desteklerinin artırılması ve pazarlama faaliyetlerine önem verilmesi öneri olarak sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Bankacılık, İşletme, Katılım Bankacılığı, İslami Bankacılık, Faizsiz Finansman

ABSTRACT

FACTORS THAT AFFECT THE PARTICIPATION BANK PREFERENCE OF BUSINESSES: BOLU CASE

Hakan ÇAMBEL

Master Thesis

Department of Banking and Finance

Counselor of the Thesis : Assist. Prof. Dr. Ferudun KAYA

June 2019, 128 + xvii Pages

The initial examples of applications of participation banking, known as “Interest-free Banking” and developing rapidly in today’s finance sector, date back to B.C 2000s. In the historical process, it has passed various levels and reached today’s position. The first examples of participation banking in the world as means of modern were seen in Egypt in 1960s. In Turkey, it first started to function as “Private Finance Foundation” with Decree as Law in the year of 1983. With the change in 5411 numbered Banking Law, as being “Participation Bank, they started to have same legal rights with other trade banks in 2005. Participation Banking is increasing its portion in the world each passing day. As the initial ones are Citibank and HSBC among the big banks in the world, it is seen that several trade banks have opened units in themselves to have procedures of interest-free bankig. It has started to have a lot of studies on the reasons of preferences of participation banking, whose popularity in the world continues to increase, in individual’s perspective. However, the researches on defining the preference reasons of businesses are in limited numbers.

In this study, it is aimed to define the preference reasons of participation banking of bussinesses in Turkey. In this direction, to determine the factors influencing the working reasons of businesses in Bolu with participation banks, the questionnaire was

applied to 225 business authority (owners, partners or finance managers) and the data was analyzed via SPSS 22. In the study, describing analysis for making statistical results and sample information summarized as numerical demonstration, factor analysis for measuring the validity and trustworthy of developed scale, t-test for measuring the differences of measured factors, Pearson correlation analysis for measuring the degree of relations between dependant and independant factors are applied. Variance analysis were made to test the constructed hypothesis and determine whether the factors influencing the preferences of participation banking have differences according to demographic (independant) factors or not. As a result of obtained variance analysis, in case of differences, tukey test was applied to determine which factor was the reason of the difference. According to obtained data, it is significant that the most influencing factors of business authorities' preference os participation banking are "Interest-free principle, Islamic sensitivity and close relations with branch staff. Being less busy of participation bank branches is also seen effecient in an important degree. Having no concession on religious and humanist belifs, not changing the branch staff with rotation or appointment very often and being connected with the principle of interest-free severely are presented as an offer to save current customers. In gaining new customers, especially to compete with deposit banks, developing strong instruments, increasing the short term financial support and giving importance to marketing activities are presented as an offer.

Key words: Banking, Business, Participation Banking, Islamic Banking, Interest-free Financing

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	ii
ETİK UYGUNLUK BEYANI	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ	xvii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM	
1. BANKACILIK KAVRAMI VE GELİŞİMİ	2
1.1. Bankacılık Tarihi	3
1.1.1. Konvansiyonel Bankacılık Tarihi	3
1.1.1.1. Bankacılığın Dünya’da Tarihsel Gelişimi	3
1.1.1.2. Bankacılığın Dünya’da Tarihsel Gelişimi	4
1.1.2. Katılım Bankacılığı Tarihi	6
1.1.2.1. Katılım Bankacılığın Ortaya Çıkış Nedenleri.....	8
1.1.2.1.1. Dini Nedenler.....	8
1.1.2.1.2. Ekonomik Nedenler	10
1.1.2.1.3. Sosyal Nedenler	11
1.1.2.1.4. Politik Nedenler	12
1.1.2.2. Dünyada Katılım Bankacılığı	13
1.1.2.2.1. Katılım Bankacılığın Ortaya Çıkışı Ve Tarihi.....	14
1.1.2.2.2. Katılım Bankacılığın Global Büyüklüğü.....	16

1.1.2.2.3. Katılım Bankacılığının Ülke Bazında Büyüklikleri	17
--	----

II. BÖLÜM

2. TÜRKİYE' DE KATILIM BANKACLIĞI	19
2.1. Türkiye' de Katılım Bankacılığı	19
2.1.1. Türkiye'deki Katılım Bankacılığı Tarihi	20
2.1.2. Türkiye'deki Katılım Bankaları	21
2.1.2.1. Albaraka Türk Katılım Bankası	22
2.1.2.2. Kuveyt Türk Katılım Bankası	22
2.1.2.3. Türkiye Finans Katılım Bankası	23
2.1.2.4. Vakıf Katılım Bankası	23
2.1.2.5. Ziraat Katılım Bankası	24
2.2. Türkiye' de Katılım Bankalarının Bankacılık Sistemi İçerisindeki Gelişimi	24
2.3. Türkiye'deki Katılım Bankacılığının Önündeki Problemler	29
2.3.1. Yasal Düzenlemeler	30
2.3.2. Yetişmiş İş Gücü Sorunu	30
2.3.3. Sistemin Genç Oluşu	31
2.3.4. Yeterli Sayıda Destekleyici Kurumun Bulunmaması	31
2.3.5. Temerrüt ve Gelir Kaybı Sorunu	32
2.3.6. İslami İnterbank ve Muhasebe Standartlarında Birlik Olmaması	33
2.4. Katılım Bankalarının Sektöre Getirdiği Yenilikler	35
2.5. Türkiye'deki Katılım Bankalarının Çalışma Yöntemleri	38
2.5.1. Fon Kaynağı	39
2.5.1.1. Özel Cari Hesap	39
2.5.1.2. Katılım Hesabı	39
2.5.2. Fon Kullanımını	39
2.5.2.1. Mudaraba (Emek-Sermaye)	40
2.5.2.2. Müşâreke (Sermaye Ortaklığı)	41
2.5.2.3. İcara (Kiralama)	41
2.5.2.4. Murabaha	42
2.5.2.5. Selem	44
2.5.2.6. Sukuk	45

2.5.2.7. İstisna	45
2.5.2.8. Tekâfül (İslami Sigorta).....	46
2.6. Katılım Bankacılığının Türkiye Ekonomisine Katkıları.....	46
2.6.1. Atıl Fonları Ekonomiye Kazandırılması.....	53
2.6.2. Kayıt Dışı Ekonominin Önlenmesi.....	53
2.6.3. Reel Sektörün Finanse Edilmesi.....	54
2.6.4. İstihdamın Artırılması.....	54
2.6.5. Rekabetin Geliştirilmesi	55
2.6.6. Yabancı Kaynak Transferinin Sağlanması	55
2.6.7. Maliyet Düşürücü Katkıları	56
2.7. Katılım Bankacılığı Hizmetleri.....	56
2.7.1. Bireysel Müşterilere Yönelik Hizmetler.....	56
2.7.2. İşletmelere Yönelik Hizmetler.....	57

III. BÖLÜM

3. İŞLETMELERİN KATILIM BANKACILIĞI TERCİH ETMESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	60
3.1. Araştırmanın Amacı.....	60
3.2. Araştırma Soruları.....	61
3.3. Araştırma Yöntemi	62
3.4. Araştırma Modeli	63
3.5. Araştırmanın Hipotezi.....	63
3.6. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	64
3.7. Ön Analiz ve Anket Formu Hazırlığı	65
3.8. Verilerin Toplanma İşlemi.....	66
3.9. Verilerin Analizi	66
3.10. Araştırmanın Varsayımları	66
3.11. Araştırma Verilerinin Analizi Ve Bulgular	67
3.11.1. Güvenilirlik Analizi	67
3.11.2. Demografik Özellikler.....	69
3.11.3. Faktör Analizi	71
3.11.3.1. Faktör Analizi Bulgularında Alt Boyutların Algılama Seviyeleri	72

3.11.4. İşletme Yetkililerinin Katılım Bankası Tercihi ile İlgili Yargılara Verdiği Cevaplar.....	77
3.11.5. Genel Ortalamadan Farklılıkların İncelendiği Tek Örneklem Analizi ..	79
3.11.6. İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Önem Seviyelerine Göre Sıralanması.....	81
3.11.7. Korelasyon Analizi	83
3.11.7.1. İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerini Etkileyen Faktörler Arası Korelasyon Analizi.....	83
3.11.7.2. İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerine Etki Eden Bağımlı Değişkenlerin Aralarındaki İlişkiler	84
3.11.8. Hipotez Testleri	88
3.11.8.1. İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin İşletme Yetkililerinin Cinsiyetleri Bakımından Farklılık Analizi	88
3.11.8.2. İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin Yaş Grupları Bakımından Farklılık Analizi	90
3.11.8.3. İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin Medeni Durumları Bakımından Farklılık Testi	93
3.11.8.4. İşletmelerin Katılım Bankacılığı İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin Eğitim Seviyeleri Bakımından Farklılıkları	95
3.11.8.5. İşletmelerin Katılım Bankacılığı İşlev ve Uygulamaları İle İlgili Algularının Gelir Durumlarına Göre Farklılıklarının Anova İle Analizi.....	98
3.11.9. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	102

VI. BÖLÜM

4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....104

KAYNAKLAR 114

EKLER

Ek1: Araştırma Anketi 127

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Ükelere Göre İslami Banka Dağılımları	17
Tablo 3.1: Araştırmanın Hipotezleri	64
Tablo 3.2: Güvenilirlik Analizi.....	67
Tablo 3.3: Ölçek Sorularının Analiz Tablosu	68
Tablo 3.4: Cinsiyet Dağılımı.....	69
Tablo 3.5: Yaş Dağılımı.....	69
Tablo 3.6: Medeni Durum Dağılımı	70
Tablo 3.7: Öğrenim Durumu Dağılımı	70
Tablo 3.8: Aylık Gelir Dağılımı.....	70
Tablo 3.9: Kmo And Bartlett Test	71
Tablo 3.10: Varyans Değerleri Tablosu.....	71
Tablo 3.11: Alt Boyutların Algılanma Seviyeleri Tablosu.....	72
Tablo 3.12: Faktörler ve Faktörlerin Güvenilirlik Katsayıları.....	73
Tablo 3.13: İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Yükleri..	74
Tablo 3.14: İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Yükleri..	75
Tablo 3.15: İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Yükleri..	75
Tablo 3.16: İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Yükleri..	76
Tablo 3.17: İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Yükleri..	76
Tablo 3.18: İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Yükleri..	77
Tablo 3.19: İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Yükleri..	77
Tablo 3.20: İşletme Yeklilerinin Katılım Bankası Tercih Etmeleriyle İlgili Yargılara Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu	78
Tablo 3.21: Katılım Bankası Tercih Etme Nedenlerinin Genel Ortalamadan Farklılıklarının İncelendiği Tek Örneklem Analizi	79
Tablo 3. 22: İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Önem Seviyelerine Göre Sıralanması.	81

Tablo 3.23: Katılım Bankacılığı Tercih Etme İle İlgili Faktörler Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Korelasyon Analizi Tablosu.....	84
Tablo 3.24: İşletmelerin Katılım Bankacılığını Tercih Etme Nedenleri Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Korelasyon Analizi	86
Tablo 3.25: İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin İşletme Yetkililerinin Cinsiyetleri Bakımından Farklılığını Gösteren T Testi	89
Tablo 3.26: İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin İşletme Yetkililerinin Cinsiyetleri Bakımından Hipotez Durumları	90
Tablo 3.27: İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin Yaş Grupları Bakımından Farklılıklarını İnceleyen Anova Testi Bulguları	91
Tablo 3.28: İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin Yaş Grupları Bakımından Hipotez Durumları	93
Tablo 3.29: İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin Medeni Durumları Bakımından Farklılıklarını Gösteren T Testi.....	94
Tablo 3.30: İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin Medeni Durumları Bakımından Hipotez Durumları	95
Tablo 3.31: İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin Eğitim Seviyeleri Bakımından Farklılığını İnceleyen Anova Testi	96
Tablo 3.32: İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin Eğitim Seviyeleri Bakımından Hipotez Durumları.....	97
Tablo 3.33: İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin Gelir Seviyelerine Göre Farklılığını İnceleyen Anova Testi	98
Tablo 3.34: İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin Gelir Seviyelerine Bakımından Hipotez Durumları.....	100
Tablo 3.35: İşletmelerin Katılım Bankası Tercihinde Demografik Özellikler İle Araştırmanın Boyutları Arasındaki İlişkilerin Hipotez Durumları.....	101

Tablo 3.36: İşletmelerin Katılım Bankası Tercihinde Demografik Özellikler İle Araştırmanın Boyutları Arasındaki İlişkilere İlişkin Hipotezler	102
--	-----

KISALTMALAR LİSTESİ

BD	: Birim Değer
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BHD	: Birim Hesap Değeri
DESİYAP	: Devlet Sanayi ve İŞçi Yatırım Bankası
İKB	: İslami Kalkınma Bankası
KZOB	: Kar Zarar Ortaklığı Belgesi
K/Z	: Kar/Zarar
MB	: Merkez Bankası
OPEC	: Petrol İhraç Eden �lkeler TeŐkilatı
�FK	: Özel Finans Kurumları
SPK	: Sermaye Piyasaları Kurulu
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
THD	: Toplam Hesap Değeri
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu

GİRİŞ

Türkiye’de finansal sektör bankacılık sektörüne bağılı olarak gelişmektedir. Türkiye’de bankacılık sistemi incelenmeye alındığında amaçları, faaliyetleri, sermayeleri, üstlendikleri görevlere bakılarak farklı sınıflandırmaya tabi tutulmuşlardır.

Türkiye’de bankacılık faaliyetleri, mevduat veya fon toplama, finansman desteğı veya kredi vermenin yanı sıra bankacılık hizmetleri verilmesi ile kişilerin ihtiyaçlarını karşılanması olarak gruplanabilir. Bankalar ana faaliyeti yanında, Bankacılık Kanunun’da belirtilen ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından izin verilen tüm işlemleri bankacılık faaliyetleri kapsamında yapabilmektedir.

Katılım bankalarının Türkiye’ de kuruluşları 1983 çıkartılan KHK (Kanun Hükmünde Kararname) ile başlamıştır.1983 yılından 2005 yılına kadar ÖFK (Özel Finans Kuruluşu) olarak hizmet veren bu kurumlar, 2005 yılında çıkan 5411 sayılı bankacılık kanundan sonra ‘Katılım Bankası’ unvanını almışlardır. Bu çalışmada işletmelerin katılım bankalarını tercih etme nedenlerini etkileyen faktörler detaylı olarak incelenmeye çalışılmıştır.

I. BÖLÜM

1. BANKACILIK KAVRAMI VE GELİŞİMİ

Para, insanlık tarafından uzun zaman geçtikten sonra keşfi yapılan, tarih süresince değişime ve gelişime uğramış, hakkında hukuki, iktisadi ve fikhî açılardan birçok bilimsel çalışmalar yapılmış geniş ve önemli bir husustur (Durmuş 2008: 2).

İnsanlığın yaratılışından günümüze, ekonominin farklı dönemlerinde yapılan üretim faaliyetlerinde, sermayenin bulunduğu yer ve öneme göre, anlamında değişiklik gösterdiği izlenmiştir. Günlük hayatımızda, insanlar arasında, sermaye denildiğinde ilk olarak akla “para” gelmekte ve ekonomik olarak da bu anlam kastedilmektedir. Fakat iktisat biliminde para, sermaye anlamı ile kullanılmamakta, sadece, sermaye mallarını satın almaya yarayan bir araç olarak kabul edilmektedir (Habergetiren 2005: 13).

Para denildiğinde insanın aklına ilk gelenlerden biri de bankalardır. Bankaların ortaya çıkmasındaki en büyük etmen olarak çok farklı şekilde gümüş ve altın paraların Avrupa ülkelerinde dağılması ve paraların kıymetlerinin belirlenmesindeki zorlukların ülkeler arası ticareti negatif yönde etkilemesi ve ödemelerin düzene koyulması şeklinde bilinmektedir (Bilir 2010: 7).

Bankalar genellikle likidite, risk, kârlılık ve büyüklüklerini d en yüksek düzeyde tutmak şartıyla kaynaklarını kullandıran ve bu kullandırım eyleminden elde ettikleri kârla yeni varlık alanlarına yatırım yapan kuruluşlardır. Diğer bir deyişle, kısa vadeli olarak borçlanırlar ve sonrasında uzun vadeli olarak borç verirler. Böylelikle kısa vadeli almış oldukları ödünç paralarla uzun vadeli verdikleri borç paraları finanse etmiş olurlar. Bu duruma, varlık dönüşümü denilir (Batır 2016: 4).

Bankacılık sistemi dünyada üzerinde faaliyetleri açısından birçok sektörü doğrudan doğruya etkilemektedir. Ülkeler yaşadıkları krizler neticesinde elde ettikleri deneyimlerle, farklı önlemler alarak finansın temel yapısını verimli tutmak adına güncel uygulamalara yönelmişlerdir. İşlevsel finansal yapılar, şahısların yaşam seviyelerini yükseltirken, ülkelerin istikrarlı büyümelerine olanak verir. Bankaların işlevsel etkinliklerinin artırılması, risklerin minimize edilmesi için çeşitli yapısal düzenlemelere gitmektedirler. Ülkeler mevcut yasal imkânları ile farklı yasal düzenlemeler uygulamanın yanı sıra uluslararası alanlarda bütün ülkelerinin uyması gerekli olan bazı yasal düzenlemeleri de uygulamaktadır (Çalık ve Aygün 2017: 48).

1.1. Bankacılık Tarihi

Bankacılık hizmetleri çok eskiye dayanmaktadır. Tarih bilimcileri bankanın ilk ortaya çıkış zamanı olarak günümüzün 6000 sene öncesine kadar gittiğini belirtmektedir. İlk banka olarak bilinen yapıların Sümerlilerin zamanında Oruk (Ourouk) adı verilen bölgenin civarında M.Ö. 3500'lü yıllarda yapılan yapılar olduğu bilinmektedir.

Bu yıllarda Hamurabi tarafından çıkartılan kurallar çerçevesin banka olarak bilen yapılardaki işlemlerin hangi esaslara göre işlemleri yürüttüğü belirtilmiştir. İlk borç verme işlemlerini mabet şeklinde kurulan bu kuruluşlarda bulunan rahiplerin gerçekleştirdiği bilinmektedir. Bu yıllarda din âlimleri halkın maddi manevi bütün sıkıntılarıyla birer danışman gibi ilgilenmektedir (Ustaoğlu 2014: 2).

1.1.1 Konvansiyonel Bankacılık Tarihi

1.1.1.1 Bankacılığının Dünya'da Tarihsel Gelişimi

Günümüzde pek çok kaynak bankacılık benzeri işlemlerin ilk ortaya çıkışının paranın icadından sonra M.Ö. V. ve VI. yüzyıllarda Mezopotamya'da günümüzdeki ipotek benzeri veya kefillik tarzı teminatlarla yapılmaya başladığı araştırma sonucu

olarak bildirmiştir. Halk bu yıllarda güvenilir yerler olarak gördükleri tapınaklara mallarını bırakarak finansman sisteminin bir nevi sermayesini oluşturmuştur. Emanet sistemi bir süre sonra din adamlarını mal fazlası olanlarının mallarının belli tutarlar karşılığında mal eksikliği olanlara geçici olarak kullanımına sunulması dönümüştür. Hem güvenin hem de ticaretin getirdiği bu sistem, en basit şekliyle bankacılık işlemlerinin sermayesi oluşturmuş ve tarihin ilk finans kuruluşlarının temel taşlarının tapınaklar ve din adamları olmasını sağlamıştır (Erdoğan 2011: 2).

Roma, Mısır ve Yunan medeniyetlerinde banka tarzında işlemlerin yapıldığı hatta Yunan medeniyetine ait tapınaklarda insanların ve devletin emanetlerinin güçlü sermaye oluşturduğu bilinmektedir. Bankerlik sisteminin ticaretin baş aktörlerinden olan Roma medeniyetinin ortaya çıkması bankacılık benzeri işlemlerin gelişmesine yardımcı olmuştur. Fakat Roma medeniyetinin yıkılması ile birlikte gelişmekte olan bankacılık sistemi yavaş yavaş duraksamaya uğramıştır. Bu dönemin Avrupa toplumunda siyasi sıkıntılar başlamış bu sıkıntılar da gitgide kiliselerin rolünü arttırmış ve bankacılık alanındaki gelişmeler duraksamaya uğramıştır.

İstanbul'un fethinin sonucunda ortaya çıkan Rönesans akımı ve deniz ticaretinin öneminin artması batıda kilisenin kurallarının zayıflamasına ve değişmesine neden olmuştur. Bu değişim beraberinde oluşan Romalıların ticaret kuralları ile doldurulmaya başlanmıştır. Ticaretin kurallarının yenilen faizle alakalı bakışı da değiştirmiş ve faiz yasal olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Ticarete kilisenin rolünün değişmesiyle başlayan gelişmeler bankacılık faaliyetlerine büyük katkı sağlamıştır (Ustaoglu 2014: 3).

1.1.1.2 Bankacılığının Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi

Küreselleşen dünyanın veya kısaca belirtmek gerekirse entegre olan dünyanın dışında yer almamak, devamlı olarak genişleyen pazardan ya da dünya ticaretinden hisse elde edebilmek, imkân ve kazanımlardan yararlanmak, ülkeler için birincil amaçlar haline gelmiştir (Doğan, Marangoz ve Topoyan 2003: 115).

Kaynak fazlası olanların kaynaklarını kaynak ihtiyacı olanlarla buluşturan finansal sistem bu işlevi sayesinde atıl durumdaki kaynakların aktif olarak kullanılmasını ekonominin gelişmesini ve ticaretin sağlam temeller üzerine kurulmasını sağlayan bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır (Akkuş 2017: 4).

1836 yılından sonra İngiltere'nin Ortadoğu bölgesinde olan ticaretini arttırması bölgede yatırım kararları almasından dolayı uzun soluklu finansman ihtiyaçları duymuş ve banka kurulması yolunda çalışmalar ve önerilerde bulunmuştur. İlk bankanın 1847 yılında kurulmasının ardından Türk parasının uluslararası ticaret ödemelerinde istikrarlı bir şekilde değerlendirilmesi gerekliliği Osmanlı İmparatorluğunda banka kurulması sürecinde etkili olmuştur.

1856 yılında yayınlanan Islahat fermanında banka kurulması önerileri bulunmasını Londra merkezli ve İngiliz sermayeli Bank-ı Osmani-i 1856 yılında, Fransız sermayeli banknot basma yetkisi olan Osmanlı'nın ilk emisyon bankası olan Bank-ı Osmani-i Şahane 1863 yılında kurulmuştur. Bu bankanın yabancı sermayeli borçlanma bankacılığının başlangıcı olduğu kabul edilmektedir (Karacaoğlan 2011:7).

“Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk kâğıt para 1840 yılında bütçedeki açıkları kapatmak için çıkarılmıştır. O dönemde sürekli açık veren Osmanlı Hazinesi'nin kaynak ihtiyacının karşılanabilmesi amacıyla, Kaime adı verilen paranın miktarı da kısa zamanda önemli miktarda artırılmıştır. Sürekli dış ticaret açıkları verilmesinin de etkisiyle birkaç yıl içerisinde kaimelerin yabancı paralar karşısındaki değeri önemli ölçüde düşüş göstermiş, bu sebeple ithalatın finansmanı için dış piyasalardan kaynak bulunması gitgide zorlaşmıştır. Bu durum hükümeti, kaimelerin dış değerinin korunması için çıkar yol aramaya sevk etmiştir. 1845 yılında Galata bankerlerinin ileri gelenlerinden iki tanesiyle anlaşma yapılarak Osmanlı ithalatının finansmanın sabit bir döviz kuru üzerinden, bu bankerler tarafından dış mali piyasalara yazılacak poliçeler karşılığında finanse edilmesi şeklinde uygulama başlatılmıştır. Bu anlaşma 1847 yılında yenileneceği sıralarda, bankerler hükümetten aynı işlevi yerine getirmek üzere bir banka kurmalarının kabul edilmesini istemişler ve bu istekleri kabul edilmiştir. Türkiye'de bankacılık 1847 yılında temel anlamda ilk örneğini göstermiştir. İlk banka dönemin

hükümetinin de yardımıyla; J. Alleon ve Thedor Baltazzi adında iki galata bankeri tarafından İstanbul Bankası (Banque de Constantinople) ismiyle kurulmuş ve faaliyetlerine 1847-1852 yılları arasında sürdürmüştür” (Özbay 2014: 8).

“1847 yılından 1923 yılına kadar yurdumuzda yabancı sermayeli bankaların ağırlıkta olduğu görülmektedir. Türkiye’de bankacılığın tarihsel gelişimi yedi dönemde incelenmiştir. Bunlar, Osmanlı Dönemi (1847-1923), Ulusal Bankalar Dönemi (1923-1932), Kamu Bankaları Dönemi (1933-1944), Özel Bankalar Dönemi (1945-1960), Planlı Dönem (1960-1980), Serbestleşme ve Dışa Açılma Dönemi (1981 -2001) ve Yeniden Yapılandırma Dönemi (2002-2007) olarak sayılabilir” (Karacaoğlan 2011: 4).

Türkiye’de cumhuriyetin ilanından sonra yapılan İzmir İktisat Kongresi bankacılık alında farklı bakış açılarına sebep olarak olumlu katkı sağlamıştır. Bu dönemde yerli bankalarımız çoğalarak 22 adede ulaşmış ve yabancı sermayeli banka sayısı 13 de kalmıştır. Toplamda 35 bankanın 139 adet şubesi ülkemizde faaliyet göstermektedir (Özbay 2014: 9).

1.1.2 Katılım Bankacılığı Tarihi

Katılım bankası, Bankacılık Kanunu’ da fon toplama ve finansman kullandırma esas amacı olmak üzere faaliyet gösteren kurumlar ile merkezi yurt dışında bulunan kurumların Türkiye'deki şubelerini, ifade etmektedir (Bankacılık Kanunu 2005: 2).

Mevduat bankalarının yapmış olduğu gibi paranın alınıp satılması ile elde edilen kazançlar, paradan alışveriş yapılmadan yine daha fazla para kazanılması ticaretle örtüşmediğinden toplumların büyük bir çoğunluğunda kabul görülmeyen bir unsur haline gelmiştir. İslam dinine mensup topluluklar da ise dinin emir ve yasaklarına bağdaşmadığı için ribayı kabul etmemişlerdir (Akkuş 2017: 8).

Katılım bankacılığı, İslam hukuku sistemine paralel olarak geliştirilmiş, öncelikle Kur’an ve Sünnet devamında ise İslam kaynaklarına dayalı olarak çalışan finans sisteminin bir parçası halindedir (Kahyaoğlu ve Özkara 2018: 154).

İslamiyet'te kabul görmeyen faiz ve faiz benzeri işlemler, dönemin getirmiş olduğu sosyal sıkıntılar ve politik gelişmeler İslam toplumlarında kendilerine ve inançlarına bir sistem geliştirilmesinin temelini oluşturmuştur (Erdoğan 2011: 87).

Katılım bankaları topladıkları fonları faiz içerdiği için devletin borçlanma senetleri gibi yerlerde kullanılmamakta ve ticaretin gelişmesinde kullandıklarından dolayı ekonominin canlı kalmasını çok büyük katkıda bulunmaktadır (Can 2007: 2).

Son zamanlarda gelişmekte olan ülkelerin yanı sıra az gelişmiş ülkeler de ekonomik gelişmeleri yakından takip etmedir. Ekonomik açıdan büyük ilerleme kaydeden gelişmiş ülkelerin yapmış olduğu ekonomik baskılar gelişmekte olan ve az gelişmiş olan ülkeleri dünyadaki ticarete yer almaya mecbur bırakmıştır. Fakat sermaye yapısının güçsüz olması nedeni ile petrol paralarının AB ülkelerinde değerlendirmesinden vazgeçilerek kendi ülkelerinde ve İslam ülkelerinde değerlendirilmeye başlanması faizsiz bankacılık işlemlerine olan ihtiyacı arttırmış ve gelişimine büyük katkı sağlamıştır (Erdoğan 2011: 24).

Petrol paralarındaki artış nakit fazlalığının büyük rakamlara ulaşması faizsiz sistemin 1972 ile 1975 yılları arasında yenice filizlenmesini sağlamıştır. Nakit bolluğu sayesinde gelişmeye başlayan İslami bankacılık 1976 ile 1983 İngiltere'den Malezya'ya kadar yayılarak faizsiz sistemde bankalar kurulmuş ve katılım bankacılığı gelişme evresine geçmiştir. Ülkemize de 1983 yılından itibaren giren faizsiz sistem faizlerin yükselmesi, özellikler doların güçlenmesi ve petrol fiyatlarındaki zayıflama nedeni ile sıkıntıların yükseldiği bir dönem olarak devam etmektedir. Faizli sistemle rekabet edebilmek adına katılım bankaları tarafından ABD, İran, Pakistan ve ülkemizde bankalar kurulmuştur (Özbay 2014: 22).

Katılım bankaları bir taraftan ekonomik sistemin tamamlayıcısı olarak faaliyetlerine devam ederken bir taraftan da olgunluk dönemlerini çok agresif rekabet ortamında geçirmektedirler (Yurttadur ve Demirbaş 2017: 90).

1.1.2.1 Katılım Bankacılığın Ortaya Çıkış Nedenleri

Faizli bankaların uygulamış olduğu repo, ters repo, DİBS alım satımı ve nakdi kredi verilmesi haricindeki bankacılık faaliyetlerinin hemen hemen hepsini gerçekleştiren katılım bankaları faiz hassasiyeti olan kişilerin atıl fonlarını finansal sistemin içinde aktif olarak kullanılmasını sağlayarak bankacılık faaliyetlerini sürdürmektedir (Demir 2012: 18).

Finansal krizlerden kaynak sürekli sıkıntılar yaşayan ekonomik sistemden dolayı katılım bankaları 1980'li yılların ortalarına kadar ciddi manada hizmet sunamamışlardır. Fakat finansal krizler aynı zamanda fırsatları da beraberinde getirmiş ve farklı bir yatırım aracı arayan yatırımcılar katılım bankacılığına dünya çapında yönelmiştir (Toraman, Ata ve Buğan 2015: 762).

Katılım bankaları fon toplama işlemini yaparken kâra ve zarara katılmayı esas alıp; ortaklık, finansal kiralama ve ticaret gibi yöntemlerle bu fonları kullandıran bir bankacılık türü olup finansal sistemin tamamlayıcısı niteliğindedir ve bu şekilde faaliyetlerini sürdürürler. Katılım bankaları en önemli özelliği de reel ekonomiyi finanse ederek ülke ekonomisinin büyümesine katkı sağlamalarıdır (Öndeş, Şimşek ve Sumer 2018: 891).

Faiz hassasiyetinden dolayı birikimlerini mevduat bankalarına yatırmayan kişiler için katılım bankaları ihtiyaçlarını gidermiştir. Çünkü katılım bankaları kâr zarar ortaklığı şeklinde topladığı fonları ticarete yani işletmesine hammadde malzeme almak isteyen, kendisine araba veya konut, işyeri almak isteyen fakat inançları nedeni ile bu istek ve ihtiyaçlarını gideremeyen kişilere kullandırarak alternatif olarak faaliyet göstermektedir (Öğünç 2017: 183).

1.1.2.1.1 Dini Nedenler

Araplar cahiliye döneminde vadeye bağlı olarak borcun ne kadar artacağına bakarak ticaretlerini sürdürmekteydi. Bu dönemin kaynakları bu toplumların riba

kelimesinin anlamıyla ilgilenmekten çok ticaretin gecikmesi veya ertelenmesi sonucu alınacak fark üzerine anlaşılırdı. Yine aynı dönemde bu faiz uygulaması borç verilen paraların faizlerinde dönemsellik kavramı ile tahsil edilir anapara ise belirlenen vadenin sonunda geri alınırdı. Bu anlaşmada eğer bir gecikme olacaksa yeni vade için de alınacak faiz tutarı değiştirildi (Sarı 2005: 9).

Yatırım, insanların geleceklerini güvence altına alabilmek için kenara bir miktar para ayırması veya bu para ile çeşitli yatırımlar yapması durumudur. Yatırımların ve tasarrufların varlığı, hem bireysel açıdan hem de makroekonominin gelişebilmesi açısından çok büyük önem arz etmektedir. Bu sebeple devlet ve ekonomi biliminin insanları, vatandaşları daima tasarruf yapmaya ve tasarruflu olmaya yönlendirmektedir.

Din, insanların hayatlarına doğrudan etki edebilme gücüne sahip inançlar sistemidir. Dinin emrettikleri ve yasakladıkları, bireyin yaşamı boyunca tercih edeceği faaliyetlere de yön vermekte, toplumun içindeki kültürün oluşmasına katkısı olmakta, insanlar arasında bağ kurmakta ya da bir topluluğun ahlak kurallarının oluşumunda yardımcı olmaktadır. Bu sebeple dini kurallar insanların yaşamlarında ekonomik faaliyetleri üzerinde de etkili olmaktadır. Bu duruma gösterilebilecek en güzel örnekler de faizsiz bankacılık sistemleridir (Aslan ve Sönmez 2018: 335).

Dini nedenlerin temelindeki unsur, İslamiyet'te faizin yasak olması durumu sayılabilir. Faizin yasak olması nedeniyle Müslümanların bir kısmı, geleneksel bankalarla ticari ilişkiye girmeyi uygun bulmamış ve bu bankalarla çalışmamayı tercih etmişlerdir. Dini inançları gereği İslam toplumlarının elinde bulunan kaynakların finansal sisteme dâhil edilebilmesi için bu hassasiyetleri gözeterek finansal sistem gelişmesi zorunluluk haline gelmiştir (Çalık 2016: 71).

Diğer bir adı da katılım bankacılığı olan faizsiz bankacılık sistemleri, dinin yasak ettiği ekonomik hareketleri yapmaktan kaçınan bir bankacılık sistemi olarak tanımlanabilir. Dünya genelinde yaygınlaşmaya başlayan bu bankacılık türünde temel prensip borçlara ve mevduatlara faiz uygulanmadan hem bankanın hem de müşterilerinin ikisinin de kazanç elde etmesini sağlamaktır. Bu türdeki bankalar İslam

bankaları şeklinde anılsa da müşterileri yalnızca Müslüman bireylerden oluşmamaktadır. Çünkü faiz sistemleri diğer dinlerde de yani, Hıristiyanlık ve Yahudilikte de yasaklanmıştır (Aslan ve Sönmez 2018: 335).

Toplumların dini inançları, bireylerin sosyal yaşamlarına etki ettiği kadar finansal kararlarına da etki etmektedir. İslam dininde faizin haram olması, bu dine mensup olan birçok kişi birikimlerini değerlendirirken ve yönetirken faizden uzak durmaya çalışmaktadır. Bu derece hassasiyete sahip birçok tasarruf sahibi işlemlerini faizsiz bankacılık aracılığıyla yapmaya özen göstermektedirler.

Bu sebeple fon bulabilmek için yapılan araştırmalarda dini inançlarından ötürü konvansiyonel bankaları tercih etmeyen ya da tercih etmek istemeyen ve bu yolla faizden uzak durmaya çalışan hane halkları birikimlerini bu sisteme kazandırmak için faizsiz bankacılığı/katılım bankalarını bir çözüm ve çıkar yol olarak görmüştür (Türkan ve Arpacık 2017: 235).

Kuran-ı Kerim’de riba(faiz) kesinlikle yasaklanmıştır. Katılım bankaları “İslam toplumunun ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde tasarlanmış, organize edilen ve işlemlerinde kesinlikle faizi kullanmayan finansal kuruluşlar olarak tanımlanmıştır”.

Faizsiz olarak çalışan katılım bankaları, öte yandan konvansiyonel bankaların yaptığı işlemlerin hemen hemen hepsini yapmaya çalışırlar. Katılım bankaları tüm bu işlemleri yerine getirirken faiz olgusunu hiçbir işlemine katmadan yerine getiren kuruluşlardır (Türkan ve Arpacık 2017: 235).

Faiz hassasiyeti kişilerin katılım bankalarını tercih etmelerindeki en önemli özellik olarak karşımıza çıkmaktadır (Durak, Bayat ve Arslan 2017: 66).

1.1.2.1.2 Ekonomik Nedenler

1970’li yıllarda petrol ihraç eden İslam ülkeleri her ne kadar gelişmekte olan ya da az gelişmiş ülkeler olsa da sermaye fazlalığı ortaya çıkmış fakat bu paralar İslam ülkelerinin değerlendirilmeyip batıya aktarılmıştır. Böylece el de edilen bu sermaye

fazlalıklarının İslam ülkelerinin ekonomik gelişimine katkı sağlamadığı görülmüştür. İstihdam açısından da sıkıntı çeken İslam ülkelerinin ekonomik anlamda ilerlemeleri ve sermaye açıklarını kapatabilmeleri için işbirliği yapmaları gerektiği fikri artık kabul görmeye başlamıştır. Finansal olarak kaynak bütünlüğün sağlanmasının ne kadar önemli olduğu da fark edilmiştir.

Son yıllar da hizmet ve üretim sektöründe görülen birleşmelerin temel nedeni finansal sermayenin kontrol altına alınabilmesidir. Sadece teknolojik gelişmeler üzerine stratejik planlar yapmanın yeterli olmadığını düşünen dünya devi bankalar ve firmalar dünyanın farklı bölgelerindeki tasarruflara da ulaşabilmek amacıyla birleşme yollarına gitmiştir. HSCB ve CİTİ gibi bankalar bünyelerin faizsiz bankacılık servisleri kurarak İslam dünyasının özellikle Ortadoğu'daki sermayelerini bünyesine katmayı başararak ciddi kazanlar elde etmişlerdir (Erdoğan 2011: 26).

Konvansiyonel bankaların kredi kullandırmalarında vade genellikle kısa olması ekonomik nedenler arasında yer alarak İslam ülkeleri ellerindeki fazla sermayeyi değerlendirmek için farklı arayışlara girmeye zorlamaktadır. Bununla birlikte katılım bankalarının kâr-zarar ortaklığı esasına göre fon kullandırmaları, şirketlerin verimliliklerine önem vermeleri ve bu konuda dikkat etmeleri ve fon kullandırılmasında denetim zorunluluğunu da beraberinde getirmiştir. Bu uygulamanın makroekonominin gelişiminde son derece katkılı olacağı çok açıktır (Çalık 2016: 74).

Faizsiz bankacılık faaliyetleri dünyada atıl durumda kalmış farklı yatırımlara yönelmiş dini hassasiyeti olan birçok yatırımcının ekonomik sisteme dâhil ederek birçok ülkede önemli bir görev üstlenmiştir. Bu atıl durumdaki sermayeyi fark eden New York borsası dini hassasiyetleri nedeniyle borsaya giremeyen çok sayıda yatırımcıları sisteme sokabilmek için İslami hassasiyetle hareket eden firmalara ve yatırımcılara yönelik özel bir indeks hazırlamıştır (Erdoğan 2016: 26).

1.1.2.1.3 Sosyal Nedenler

Toplum içerisindeki gelirler dengeli dağılmadığında sosyal barıştan bahsedilmesi oldukça zordur. Kazançları yüksek olanlarla düşük olanlar arasında fark

azalmadığı sürece toplumsal ilişkilerde olumsuzluklar meydana gelmektedir. Faizsiz bankacılık faaliyetleri gelirler arasındaki uçurumun daha da artmasını engelleyerek gelirlerin eşit dağılmasını sağlamayı amaçlanmıştır (Erdoğan 2016: 26).

Geleneksel bankacılık faaliyetlerinde olanın aksine faizsiz bankacılık sistemi içerisinde sermaye sahiplerine kâr-zarar ortaklığı sayesinde doğrudan ve tek yönlü gelir transferi söz konusu değildir. Bütün gelişmiş devletlerce kabul görmekte olan toplum devleti olma düşüncesi, faizsiz sisteminin önünü açmış ve ilerlemesine destek olmuştur (Mücahitoglu 2015: 7).

İslam dininde faizin yasaklanmasının en büyük sebeplerinden biri, toplum içinde oluşturduğu toplumsal dengesizlik, başka bir ifadeyle; zengin olanı servetinin sürekli arttıran, fakir olanı da daha fazla fakir hale getiren düzendir.(Destebaşı 2018: 2)

Sermayenin sahipleri toplumlarda güçleri sayesinde önemli olan kişiler haline gelmişlerdir. Toplumsal barışı sıkıntıya sokan olay, fakir bireylerin ihtiyacı olan sermayeyi sağlamak için ödedikleri aşırı faizlerin sermaye gücünden dolayı zenginlere servet artışı olarak aktarılmasıdır. Örnek verecek olursak, II. Dünya Harbi sırasında İngilizlerin Amerikalılardan faizsiz olarak nakit istemesine Amerikan hükümeti razı olmamıştır. Yapılan müzakereler sonucunda faizli olarak borç verilmesi üzerine taraflar anlaşmışlardır. Yapılan borç alışverişinin İngilizler üzerinde meydana getirdiği negatif tesiri Lord Kiens şu şekilde izah etmiştir: “Bu anlaşmada Amerika’nın bize karşı tutumu ve davranışlarından duyduğum derin üzüntüyü ebediyen unutmuyacağım. Çünkü ABD bize faizsiz olarak bir kuruluş bile borç vermeyi kabul etmemiştir” (Erdoğan 2016: 26).

1.1.2.1.4 Politik Nedenler

Dünya üzerinde bazı İslam ülkelerinde, katılım bankacılığı sisteminin yaygınlaşmasında ve ilgi görmesinde siyasi sebeplerin etkisi büyüktür. Manevi esaslar dikkate alındığında petrol nedeniyle zengin olan İranlı ve Pakistanlı kuyumcuların ülkelerinde denetimde tutulma arzusu kuyumcuları arayış içerine sokmuştur. Bu arayış faizsiz finans sisteminin Suudi Arabistan’da filizlenmesinde önemli etkileri olduğunu

söylenbiliriz. İslam devletleri kalkınma ve büyüme ivmesini sağlamak adına devletlerarası politik platformda yeterli güce ulaşmak amacıyla, faizsiz sistemin ortaya çıkardığı imkânlarından yararlanmaya yönelmişlerdir. İslam devletleri arasındaki işbirliği ve eşgüdümün ekonomik etkinliğinin artırılmasının yanında uluslararası seviyede daha kuvvetli bir siyasi güce sahiplik İslam Kalkınma Bankası'nın kuruluş gayelerinden birisidir. Türkiye'de 1980'lerin başlarında meydana gelen buhran sebebiyle finansal sistemi düzeltme çabası ülkemizde yabancı bankaların kurulmasına olanak sağlanmıştır. Finansal yaşamı toparlamak ve geliştirmek gayesiyle 1970'lerde dünyada uygulamaya konulan faizsiz sistemin ülkemize girişi 1985 yılı itibariyle gerçekleşmiştir (Özkan 2012: 8).

1.1.2.2 Dünyada Katılım Bankacılığı

Dünyada üzerinde faizsiz sistemin ilk örneklerine milattan önceki dönemlerde rastlanmaktadır. Hal böyleyken İslamiyet'in ortaya çıkmasının ardından faiziz sistem daha yaygın şekilde bilinir olmuştur (Kara 2006: 10).

İbadethaneler ilk çağlardan itibaren banka faaliyetlerini yerine getiren ilk kuruluşlar olarak bilinmektedir. Mabetler önceleri faizsiz yapmış oldukları bu işlemleri, sonraki zamanlarda ise faizli hale getirdikleri söylenmektedir. Bu dönemim varlıklı bankerleri olarak bilinen Murashu ve Egibi aileleri evvelki zamanlarda faizsiz verdikleri borçları ilerleyen dönemlerde bankaların yaptığı şekilde faizli olarak vermişlerdir (Türkmenoğlu 2007: 19).

Faizin İslam dini tarafından yasaklanmış oluşu, diğer taraftan faizli kurumlar dışında bir yapının olmayışı İslami kesimin birikimlerini aktif kullanılmasını sonlandırarak altına ve emlak yatırımına yönlendirmiştir. Bu durum İslami devletlerin kaynak sıkıntısını gidermek için yabancı sermayeye yönelmesine akabinde politik ve ekonomik açıdan dışarıya bağımlı kalmasına neden olmuştur. Katılım bankacılığı birikimlerin ülke ekonomisinde kalmasını ve dış borç yükünün azalmasını sağlamıştır (Erdoğan 2016: 27).

Katılım bankaları günümüzde mali sektör içerisinde yer almakta olan geleneksel bankaların yaptığı çoğu işlemleri yapmaktadır. Leasing, sigorta işlemleri, para transferi, kredi işlemleri ve fon toplama gibi çok farklı sayıda hizmetleri sunmaktadır. Klasik bankalara alternatif olarak faizsiz yöntemlerle nakit kredi harici hemen hemen bütün işlemleri gerçekleştiren faizsiz sistem, yapmış olduğu işlemlerle ekonomiye yeni bir soluk getirmiştir (Kaya 2013: 18).

Faizsiz sistemin dünyada ilgi görmesindeki en önemli etkenlerden biri petrol gelirleri ile birlikte zengin hale gelen İslam ülkelerinin fonlarındaki fazlalığın bu sisteme aktarılması olmuştur. Ülkemiz açısından bu durum başkadır. 1980 öncesi dışarıdan alınan büyüme politikalarını benimseyen ülkemiz 1980 tarihinden itibaren yurtdışına açılım yaparak dış satımla büyüme stratejisini takip etmiştir. Bu sayede ülkemiz dünya ekonomisinde meydana gelen gelişmelerden faydalanma imkânına sahip olmuştur. Borsa İstanbul'un, finansal kiralama şirketlerinin ve sermaye piyasasındaki aracı kuruluşların oluşturulması bu gelişmeler için emsal teşkil etmektedir. Ekonomik gelişmeler sayesinde özel finans kuruluşları ülkemizde kurulmaya başlamıştır. Böylece dini hassasiyetleri nedeni ile birikimleri atıl durumda olan kesimler için alternatif oluşturulmuş pasif olan tasarruf ekonomik sisteme dâhil olmuştur. Gün geçtikçe zenginleşen İslam ülkelerin elinde tuttuğu fonları için bir çekim merkezi olmak ve bunlara erişim sağlayabilmek de bir diğer hedef olarak ön plana çıkmaktadır (Yurttadur ve Demirbaş 2017: 94).

Günümüzde katılım bankacılığı ve bankacılık sektörü her geçen gün büyümektedir. Katılım bankacılığın dünya genelindeki varlıkların yaklaşık üçte ikisi Malezya, Arabistan ve İran ülkelerinden meydana gelmektedir (Sarı ve Güngör 2018: 1299).

1.1.2.2.1 Katılım Bankacılığının Ortaya Çıkışı Ve Tarihi

Geleneksel bankacılık sistemiyle aralarındaki ayrımı ortaya koymaya çalıştığı “katılım” kelimesiyle adlandırılan bankacılık şeklinin kâr zarar ortaklığı temeline bağlı yapıldığı ve “banka” kelimesinin uluslararası finansal sektörde meydana gelen tanınma

ve kabul edilme problemini ortadan kaldırmak amaçlı isimlendirmenin olduğu görülmektedir (Eskici 2007: 5).

Genelde, İslam dini kaynaklarında yer alan Arapça fazlalaşma, artma ve taşma manalarına gelen ‘‘riba’’ sözcüğü, Türkçedeki faiz kelimesiyle aynı anlamı taşımaktadır (Deniz 2006: 2).

İslami hassasiyet taşıyan dünya genelindeki kişiler, bu hassasiyetleri sebebiyle faizli sistemin içinde bulunmak istememekte ve birikimlerini bu sisteme emanet etmemeyi tercih etmişlerdir. Sanayileşmenin İslam ülkelerinde başlamasını önemli boyutta yatırım amaçlı finansman gereksinimleri ortaya çıkarmıştır. Ortaya çıkan gereksinimler orta ve uzun vadeli yatırımlar için finansman sağlanmasının yanında, ekonomik gelişmeye destek olunması ve kullanılmayan kaynakların ekonomik sisteme dâhil edilmesi amacıyla faizsiz bir şekilde işleyen yeni bir finansal yöntemin ortaya çıkmasına vesile olmuştur (Buğan 2015: 17).

Türkiye’deki mevcut olan finans kurumlarının kuruluş gerekçesi dünyada kurulan benzerlerinden farklılık göstermektedir. Müslüman Arap ülkeleri sahip oldukları petrolün sayesinde hiçbir sermaye sorunu yaşamamaktadır. Onlar için asıl sorun ellerindeki bu sermayenin nasıl değerlendirileceğidir. Batılı ülkeler bu durumu çok iyi analiz etmiş, çok iyi değerlendirmiş, Ortadoğu’da bulunan ve sahipleri tarafından nasıl değerlendirileceği ve kullanılacağı bilinmeyen bu sermayeyi kendilerince kurulan faizsiz bankalarla kendi ülkelerine aktarmayı başarmışlardır (Baykara 2012: 38).

Al-Dosari; ‘‘Batı dünyası, ancak dünya çapında kapitalist sisteme göre dünya ekonomisinin yönetim metodunun kötülüğü ortaya çıkınca İslami bankacılık ve ekonomisinin avantajını kesin bir şekilde keşfet’’ demiştir.

Yine Al-Dosari; ‘‘Global finansal krizin ekonomik yapıyı vurmasıyla birlikte İslami finans sistemini küresel ekonomik sistemin bir parçası olarak kabul etti ve

ikincisi İslami kanunlar bu darbenin risklerini önleyici bir konumda idi” diye ilave etmiştir (Yusuf 2011: 1).

Katılım bankaları dünyada faizsiz finans araçlarıyla faize karşı dinen ya da farklı sebeplerle duyarlı olanların birikimlerine talip olmuşlardır. Henüz günümüzde beklentilerin altında piyasa derinliği olsa da alternatif hizmet sunumlarıyla zaman içerisinde yapısını güçlendirecektir (Tokul 2012: 3).

1.1.2.2.2 Katılım Bankacılığının Global Büyüklüğü

Müslüman ülkelerde yüzyılı aşkın süredir kullanılan faizsiz sistemin düzenli ve örgütlü, modern yöntemlerle kullanılması düşüncesi ilk defa Suudi kral Faysal zamanında meydana gelmiştir.

Gelişme aşamasının ilk evrelerinde olan bütün devletlerden gelen talepler karşısında güçlükler yaşayan ABD, İslam devletlerinin aralarında bu gelişme destek verecek örgütsel bir bankacılık yapısının kurulmasına önemli destekler vermiştir. Asya ve Afrika kıtalarında kalkınma bankaları kurulmuş akabinde Cidde şehrinde 1975 yılında İslam Kalkınma Bankası (İKB) faaliyete başlamıştır. Kurulan bankalar İslam devletlerindeki gelişmelere maddi olarak ciddi boyutta destek olmuş, fakat yine de beklentiyi tam olarak karşılama konusunda yetersiz kalmıştır.

Arap ülkelerindeki müslüman işadamlarının bir araya gelmesiyle petrol paralarını gelmesi düşüncesiyle 1981 yılında "Dar Al-Maal Al-İslami" isimli büyük şirket, Cenevre şehrinde faaliyetlerine başlamış ve İKB tarafından destek verilmeyen özel sektörün fonlanmasındaki boşluk giderilmeye çalışılmıştır.

"Dallah Baraka Gurubu" ve farklı gruplaşmalar neticesinde Orta doğuda yer alan İslam devletlerinde faizsiz sistem hızlı bir şekilde yayılmıştır. Uzak doğu devletlerinde yönetiminde ağırlığı olan zengin Müslümanların sayesinde, bu devletlerden sağlanan teknolojik desteklerle kurulan banka ve finansman şirketleri bölgesel hızlı ekonomik büyümede önemli bir rol oynamışlardır (Erdoğan 2011: 29).

Katılım bankacılığı, sektörde dininin finansal açıdan emirlerini uygulamaya çalışan buna yönelik sistemler geliştiren bir finansal yapıdır. Batı ülkelerinde ticaretin artmasıyla birlikte yerleşme imkânı bulan faizli sistem İslam ülkelerinde uzun zaman aksaklıklar yaşamıştır. Çünkü İslam toplumları faizi haram kabul etmiş ve uzak durmaya çalışmışlardır (Hancı 2007: 68).

1.1.2.2.3 Katılım Bankacılığının Ülke Bazında Büyüklükleri

The Banker Kasım 2013'de bir araştırma yapmış ve araştırmaya göre ülkeler bazında İslami Bankacıların durumları aşağıda verilmiştir.

Tablo 1.1: Ükelere Göre İslami Banka Dağılımları (The Banker, 2013)

Sıra	Ülke	Finansal Varlık Toplamı	Kurum Sayısı	Sıra	Ülke	Finansal Varlık Toplamı	Kurum Sayısı
1	İran	465.575	52	11	Bangladeş	12.573	25
2	Malezya	221.026	56	12	Sudan	9.826	35
3	S. Arabistan	185.223	55	13	Mısır	8.296	14
4	B.A.E.	89.390	41	14	Pakistan	7.238	28
5	Kuveyt	78.587	59	15	İsviçre	6.551	4
6	Bahreyn	62.171	74	16	Ürdün	6.386	11
7	Katar	45.301	20	17	Brunei	4.693	4
8	Türkiye	39.837	4	18	Tayland	4.162	3
9	İngiltere	18.605	22	19	Yemen	2.392	7
10	Endonezya	15.964	71	20	Suriye	1.889	6
				21	Diğer	10.315	
					Toplam	1.296.000	

İslami amaçlara uygun olarak yürütölmek amacını güden Faizsiz bankacılık sistemleri ölkelerin yapısı gelişimleri ve kültürleri bazında farklılıklar göstere bilmektedir. Örneğın:

İran: 1980 yılında sıkıntılar yaşayan İran gerçekleşen devrimle beraber ölkede faizli bankaların çalışma yapmalarını yasaklayacağını belirmiştir. Aynı yıl sistem olarak faizsiz bankacılığın benimsenmesine yönelik tasarı görüşölmüş ve 1983 yılında karar uygulanmaya başlanmıştır.

Malezya: Müslömanların çoğunlukta olduğu Malezya'da, faizli bankacılığın yanında çeşitliliği sunarak alternatif olması gerektiğini savunmuş, faizsiz bankacılığın

da ÷lkede olmasını istemiştir. Malezya Merkez Bankası, finansal alt yapısını geliştirerek, faizsiz bankacılığın yapısal gelişimine olanak sağlamıştır. Ayrıca faizsiz bankaların geleneksel bankalardan farklı dñzenleme ve kanunlarla İşlami denetime tabi olmuşlardır. Malezya Merkez Bankası'na, 1983 yılında ıkarılan İşlam Bankacılık Kanunu ile faizsiz bankalara yñnelik lisans verme ve denetleme hakkı verilmiştir. Devlet Yatırım Kanunuyla faizsiz yatırım sertifikası ve menkul kıymet ihracı da 1983 yılında başlamıştır.

Suudi Arabistan: Din alimlerinin bñyñk sñz sahibi olduğu Suudi Arabistan faiz konusunda katı bir tutum sergilemektedir. Faizle ilgili durumlar mahkemelerce yargılanmakta ve kesinlikle bu tñr işlemlere zemin hazırlayacak kararlar çıkmamaktadır. Faizle asla kabul edilemediği ÷lkede bankalar, faaliyetler karşında sadece komisyon talep edebilmektedir (Emeç 2014: 9).

II. BÖLÜM

2. TÜRKİYE’ DE KATILIM BANKACLIĞI

2.1 Türkiye’de Katılım Bankacılığı

Ülkemizin katılım bankaları ile tanışıklığı 30 yılı aşkın zamandır süre gelmektedir. 1983 yılında 83/7506 sayılı kararnamede Özel Finans Kuruluşlarının ilk adımları görülmüştür. Kenan Evren dönemindeki başbakan Bülent Ulusu tarafından hazırlanmış olan ve Turgut Özal uygun görülerek uygulamaya konulan faizsiz sistemin asıl gayesi, finansal sistem içerisinde yer alamayan kaynakların diğer bir tabirle atıl fonların yabancı kaynaklarla beraber ulusal ekonominin kullanımına sunmak olmuştur (Emeç 2014: 11).

Katılım bankacılığına yönelik çalışmaların temeli esasında 1960’lı yıllara kadar dayanmaktadır. Dünya üzerinde yaklaşık 60, Türkiye’de ise 40 yıllık bir geçmişe sahip olan katılım bankacılığının gelişmesi, pazardaki payının gün geçtikçe artıyor olması Müslüman olan toplumlar için büyük önem arz etmektedir. Çünkü faiz konusunda hassasiyeti olan Müslüman toplumların birikimlerinin kullanımdan uzak kalmaması ve gerçek ekonominin içerisinde yer alması ve değerlendirilmesi gerekmektedir (Özen, Şenyıldız ve Akarbulut 2016: 4).

Ortadoğu’da biriken atıl kaynakları ülkemize getirebilmek amacıyla dini kriterlere uygun finansal yapının gelişmiş olması önem teşkil etmektedir. Faizsiz bankalar meydana geliş amaçların başında bu kaynakların kazanılması yer almaktadır (Arabacı 2007: 15).

Katılım bankaları hem kuruluş hem de çalışma prensipleri bakımından ne kadar da dini hususlara bağlı olsa, günümüz Türkiye’ sinde katılım bankalarının azımsanmayacak kadar çok müşterisi bu hususlardan bağlı kalmayarak katılım bankaları ile çalışmaya devam etmektedirler. Müşterilerin katılım bankalarını diğer bankalara karşın tercih nedenleri üzerine yerli ve yabancı birçok araştırma gerçekleştirilmiştir (Törenek ve Yavuz 2018: 455).

Katılım bankalarındaki çalışma prensipleri genel anlamda aşağıda belirtildiği gibi özetlenebilir,

- Mutlak risk her zaman bulunmaktadır. Bu sebeple müşterilerin getirdikleri fonlar ticari faaliyetlerde değerlendirilmektedir. İslam dininde ticaret helal faiz haram olduğundan faizsiz bankalar fon sahipleriyle kâr zarar ortaklığına yönelmiştir.
- Fonların önemli bölümü, toplumsal verimlik açısından çok değerli ve önemli girişimlerin finansmanında kullanılmaktadır.
- Katılım bankalarının en dikkat çeken özelliği, hiçbir çalışmasında faize yer vermemeleridir.
- Katılım bankaları her zaman sermaye ile bağlantılıdır. Katılım bankacılığının kâr-zarar ortaklığı ya da sermaye iştiraki içerdiği genel olarak müşteriler tarafından kabul olunan gerçekliktir. Fonların finansal anlamda getirisi olan kâr ortaklığın başında kararlaştırılan oranlarda paylaşılmaktadır, fakat pay edilecek net rakam belli değildir (Kaya 2011: 19).

2.1.1 Türkiye’deki Katılım Bankacılığı Tarihi

Katılım bankaları Dünya’da faizsiz finans araçlarıyla faize konusunda duyarlı insanların birikimlerini değerlendirmeye yönelik çalışmalar ortaya koymuştur. Daha beklentilerin çok daha altında olsa da alternatif çalışmalar ile zaman içerisinde kullanım oranını ve yapısını güçlendirecektir (Tokul 2012: 3).

Finansal sistem içerisinde faiz sistemiyle çalışan bankalar gibi katılım bankaları da benzer fonksiyonları gerçekleştirmekle birlikte, ikisinin arasında farklılık düzenleme

ve kurallar çerçevesinde kendisini gösterir. Katılım bankaları yaptıkları işlemleri İslam dini esaslarına uygun şekilde yürütmektedirler (Kaytancı, Ergeç ve Toprak 2013: 801).

Türkiye’de katılım bankacılığının gelişimi hususunda; faiz konusundaki kaygıları sebebiyle diğer klasik bankalarla çalışmakta çekimser kalan hatta istemeyen tasarruf sahiplerinin boşta yer alan fonlarını ekonomik sistem içerisine yerleştirebilmek, ekonomik sisteme sokabilmek ve petrol açısından zengin olan İslam devletlerindeki yüksek orana sahip kaynakların ülkemize getirilmesi hedeflenmektedir.

Katılım bankalarının sahip olduğu varlık yapısı da bu bankaların kredi verme davranışlarını ekonomik ve finansal açıdan şoklara karşı duyarlı hale getirmektedir. Katılım bankaları varlıkları gayrimenkul, inşaat ve imalat gibi pek çok alanda ekonomi içerisinde duyarlı belirli sektörlere sağlanan kredilerde ağırlık göstermektedir (Akkaya 2018: 24).

Bankacılık Kanun maddelerinde katılım bankaları, cari ve katılım hesaplarıyla fonları müşterilerden toplayan finansman destekleriyle fonlarını kullandıran kuruluşlardır. Finansmanlar nakdi olarak verilmediğinden ekonomik gelişmelerde faizsiz sistemin katkısı her geçen gün artmaktadır.

2.1.2 Türkiye’deki Katılım Bankaları

Türkiye’deki özel finans kurumları, bankacılık alanında tam anlamıyla yerini bulamamıştır. Bunun gerçekleştirilebilmesi için 2005 yılında 5411 Bankacılık Kanununda yapılan değişiklikler ile katılım bankaları adına kavuşmuştur. Bu kapsamda kurulan bankalar özel finans kurumlarının bir nevi devamı niteliğinde olup, sadece isimlerinde bazı değişiklikler meydana gelmiştir (Coşan 2016: 42).

Türkiye’de 5 tane katılım bankası faaliyetlerini sürdürmektedir. 2019 Şubat ayı baz alındığında toplam 1.122 şube ve 15.654 çalışan bu kurumlarda faaliyetlerini sürdürmektedir. Türkiye’de faaliyet göstermekte olan katılım bankaları hakkında genel bilgilere aşağıda yer verilmiştir (www.tkbb.org.tr, 09 Haziran 2019'da erişildi).

2.1.2.1 Albaraka Türk Katılım Bankası

1984 yılı itibariyle kurulmuş olan Albaraka Türk Katılım Bankası, 1985 yılında ülkemizdeki ilk Özel Finans Kurumu unvanıyla faaliyetlerine başlamıştır.

Albaraka'nın 2018 yılsonu ortaklık yapısında; yabancı ortaklık payları %65,99, yerli ortaklık payları %8,77, halka açık paylar %25,23 olarak belirlenmiştir.

Albaraka Türk'ün, 2018 ödenmiş sermayesi 900 milyon TL ve öz kaynak seviyesi 3,2 milyar TL seviyesindedir. Bankanın konsolide olmayan aktif toplamı 2018 yılının sonunda 44,5 milyar TL seviyelerine ulaşmıştır. Banka, 2018 yılının sonu itibarı ile yurt içinde 230 ve yurtdışında 1 şube ve toplamda 4.029 personelle hizmet vermektedir (www.albaraka.com.tr, 09 Haziran 2019'da erişildi).

2.1.2.2 Kuveyt Türk Katılım Bankası

Kuveyt Türk Türkiye'deki faaliyetlerine 1989 yılı itibariyle "Kuveyt Türk Evkaf Finans Kurumu A.Ş." unvanıyla başlamıştır. 1989 yılından 2006 yılına kadar Özel Finans Kurumu statüsünde hizmet veren kurum, 2006 tarihinden bu zamana kadar Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. unvanıyla faaliyetlerine devam etmektedir.

2018 yılsonundaki faaliyet raporu dikkate alındığında, bankanın hisselerinin %62,24'ü Kuveyt Finans Kurumu'na, %18,72'si Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne, %9'u Kuveyt Devlet Sosyal Güvenlik Kurulu'na, %9'u İslâm Kalkınma Bankası'na, geriye kalan %1,04'lük kısmı da diğer gerçek ve tüzel kişilere ait olduğu görülmektedir.

Kuveyt Türk'ün, 2018 ödenmiş sermayesi 3,5 milyar TL ve öz kaynak seviyesi 5,4 milyar TL seviyesindedir. Bankanın konsolide olmayan aktif toplamı 2018 yılının sonunda 74 milyar TL seviyelerine ulaşmıştır. Banka, 2018 yılının sonu itibarı ile yurt içinde 417 ve yurtdışında 1 şube ve toplamda 5.829 personelle hizmet vermektedir (www.kuveytturk.com.tr, 09 Haziran 2019'da erişildi).

2.1.2.3 Türkiye Finans Katılım Bankası

Türkiye Finans; en önemli özelliği tamamı yerli sermayeden oluşan kurum olmasıdır. Kuruluş yılı 1991 olan Anadolu Finans kurumuyla 1985-2001 arası Faisal Finans olarak hizmet veren Family Finans kurumunun 2005 yılında bir araya gelmesiyle meydana gelmiştir.

Birleşme sonrası bankanın unvanı Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. şeklinde kayıtlara geçmiştir. Türkiye Finans Katılım Bankasının, %60 hissesi The National Commercial Bank (NCB) tarafından satın alınmış, kurum değişim ve gelişim evresine girmiştir. 2018 yılsonundaki faaliyet raporu dikkate alındığında, bankanın hisselerinin %67,03'ü The National Commercial Bank'a, %22,40'ı diğer ortaklara, %10,57'si Gözde Girişim A.Ş' ye ait olduğu görülmektedir.

Türkiye Finans, 2018 ödenmiş sermayesi 2,6 milyar TL ve öz kaynak seviyesi 4,3 milyar TL seviyesindedir. Bankanın konsolide olmayan aktif toplamı 2018 yılının sonunda 47 milyar TL seviyelerine ulaşmıştır. Banka, 2018 yılının sonu itibarı ile yurt içinde 306 şube ve toplamda 3.661 personelle hizmet vermektedir (www.turkiyefinans.com.tr, 09 Haziran 2019'da erişildi).

2.1.2.4 Vakıf Katılım Bankası

2015 yılında faaliyet izni alan ve 2016 yılında faaliyetlerine başlayan Vakıf Katılım Bankası A.Ş.'nin %99'luk hissesi T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, %1 hissesi de 4 adet vâkıfa ait olduğu görülmektedir.

2018 ödenmiş sermayesi 905 milyon TL ve öz kaynak seviyesi 1,5 milyar TL seviyesindedir. 2018 yılında 325,4 milyon TL kâr elde eden bankanın konsolide olmayan aktif toplamı 2018 yılının sonunda 21 milyar TL seviyelerine ulaşmıştır. Banka, 2018 yılının sonu itibarı ile yurt içinde 91 şube ve toplamda 1.092 personelle hizmet vermektedir (www.vakifkatilim.com.tr, 09 Haziran 2019'da erişildi).

2.1.2.5 Ziraat Katılım Bankası

2014 yılında faaliyet izni alan ve 2015 yılında faaliyetlerine başlayan Ziraat Katılım Bankası A.Ş.’nin %100’lük hissesi Türkiye Cumhuriyeti devletine ait olduğu görülmektedir.

2018 ödenmiş sermayesi 1,75 milyar TL ve öz kaynak seviyesi 2,2 milyar TL seviyesindedir. 2018 yılında 323 milyon TL kâr elde eden bankanın konsolide olmayan aktif toplamı 2018 yılının sonunda 22 milyar TL seviyelerine ulaşmıştır. Banka, 2018 yılının sonu itibarı ile yurt içinde 72 şube ve toplamda 937 personelle hizmet vermektedir (www.ziraatkatilim.com.tr, 09 Haziran 2019’da erişildi).

2.2 Türkiye’de Katılım Bankalarının Bankacılık Sistemi İçerisindeki Gelişimi

“Banka” terimi; yatırım ve kalkınma bankaları, katılım bankaları ve mevduat bankaları şeklinde açıklanmıştır. Bu bankaların niteliklerin açıkça açıklayan Bankacılık Kanunu’nda, Katılım bankaları, ‘özel cari ve kâr zarara katılma hesapları aracılığıyla fon toplama ve müşterilerine finansman kullandırma esasına göre faaliyet yürüten kurumlar ile yurt dışında kurulmuş olan bu vasıftaki kurumların Türkiye’deki şubeleri şeklinde tanımlanmıştır (Sarı 2010: 50).

Son yüzyıl içinde insanlık birçok yenilikle karşı karşıya gelmiştir. İlerleyen teknoloji iletişim ve bilişim araçları inanılmaz biçimde geliştirmiş, nüfus oranı büyük hızla artmış, üretimler ve tüketim şekilleri değişime uğramış, ihtiyaç durumları farklılık göstermiş, fazlalaşmıştır. Bu değişimden bankacılık sektörü de nasibini almış başka sektörlerle karşılaştırıldığında önemi fazlaca artmış, kredi ve ticari hayatının tamamını etkileyecek seviyelere ulaşmıştır (Avcu 2015: 4).

Finansal piyasalar içinde fonların çok daha hızlı, daha basit ve daha fazla oranda ihtiyacı olanlara aktarılmasının gereklerinden birisi bu piyasalarda işlem gören finansal araçların çeşitliliğinin fazla olmasıdır. Bir ülkedeki işlem görmekte olan finansal araçların belirli türlerde ve sayılarla sınırlandırılmamış olması, her türlü ihtiyacı

karşılacak seviyede yeterli araç çeşidinin var olması o ülkedeki finansal gelişme seviyesi yönünden önemli bir yeri vardır. Katılım bankaları, bahsi geçen araç çeşitliliğine önemli oranda katkı sağlayan finans kuruluşlarıdır (Özsoy, Görmez, Mekik 2013: 188).

Katılım bankacılığı, faize yaşam hakkı sağlamayan finansal sistemin içerisinde çıkan bir alt yapıdır. Katılım bankaları gerçek işlemler üzerinden kâr veya zarar üretimi yapmayan, fakat gerçek ekonomik faaliyetlerine, ticaret ve üretim faaliyetleri için finansman desteği sağlayan veya direkt olarak bu faaliyetleri hayata geçiren ve bu faaliyetler sonucunda meydana gelen kâr ve zararı müşterileriyle paylaşmakta olan kuruluşlar olarak anlaşılmaktadır.

Fonu toplarken ve kullandırırken süreçlerinde yer alan farklılıkların haricinde faizle alakası olmayan diğer bütün bankacılık hizmet ve ürünleri de katılım bankalarınca müşterilerine sunulmaktadır (Kaya 2013: 18).

Çalışma yöntemleri gereğince fon kullandırma esnasında gerçek ticari faaliyetler desteklenmektedirler. Finansman bedelinin, finansmanı kullanan işletmelere direkt vermeyerek mal tedarikçisi satıcılara ödenmesi durumu, kredinin kullandırım amacı dışında spekülâtif ve verimsiz alanlarda kullanılmasının önüne geçmektedir (Coşkun 2008: 65).

Modern anlamda banka kurumu henüz ortada yok iken Müslümanlar büyük fütühât hareketi sebebiyle çok daha geniş bir coğrafyada ticaret yapıyorlardı. Bâbillilerden bu yana varlığı bilinen sarraflar, daha İslâmiyet' in ilk yüzyıllarından itibaren geniş bir coğrafyaya dağılmış olan Müslüman tüccarların kredilendirilmesi, işlemlerin hızlandırılması ve sigortalama işlemlerinin gelişimi konularında etkin bir faktör haline gelmiştir. Bu husus daha detaylı aktarılacak olunursa, örneğin sarrafların ihraç ettiği süftece veyahut poliçe günümüzde havale ve seyahat çeklerinin yerini tutmaktaydı. Bu da, kâğıt para uygulamasının bulunmadığı, madenî para rejiminin ise hüküm sürdüğü bir dönemde paranın aktarımını kolaylaştıran bir uygulama demektir (Atar 2017: 1034).

Katılım bankacılığı statüsüne kanun ile kavuşan kurumlar devletin güvencesi sahip olarak yasal zemine oturtulmuş ve güvenilir bir yapıya sahip olmuştur. Geçmiş yıllarda yaşanan sıkıntılardan dersler çıkartarak yeniden yapılanan katılım bankaları rekabette üstünlük sağlamak ve sektördeki payını arttırabilmek amacıyla stratejiler geliştirmiştir. Devletin katılım bankacılığını destekleyen yeni bankaların kurulmasına ortam sunmasıyla hızla ilerleyen ekonomik genişleme sürecine girilmiştir. Kamu katılım bankalarının bu finansal yapıya girmesi ile devlet güvencesini ve gücünü arkasına alan bankacılık sektöründe gelişmişlik temellerinin güçlenerek atılmakta olduğu görülmektedir. Temel yapılanma ve gelişim aşamalarını tamamlamış olan katılım bankalarının bir sonraki evrede farklılaşarak büyümesi beklenen bir durumdur. Katılım bankalarının ortaklık esasına dayalı çalışan sistemleri inşa ederek belli başlı sektörlerde ihtisaslaşması beklenen bir durumdur (Demir 2018: 195).

Türkiye’de klasik bankacılık varlıkları 2000’li yıllarda ortalama 20% büyüyerek büyük bir başarı elde etmişlerdir. Katılım bankalarının varlıklarında bu büyümenin hemen hemen 1,5 katı yani 33% ile büyüme gerçekleşmiştir. 2005 yılında katılım bankalarının bütün bankacılık sektörü içinde yer alan 2,5% olan varlıkları 2013 yılında 5,9%’a kadar ulaşmıştır.

Türkiye’de katılım bankacılığı fon ve finansman alanında da hızlı büyümelerini devam ettirmişlerdir. Müşterilerin birikimlerini değerlendirmelerinin yanında yatırım ve ihtiyaçlarını desteklemek anlamında önemli bir figür olamaya başlamıştır (Emeç 2014:14).

Katılım bankalarının Müslümanlar için akla ve ruha uygun şekilde olmalarının yolu öncelikle bu türdeki bankaların murabaha çeşitliliklerinden muşaraka ve mudarabaya geçmelerini gerekli kılmıştır. Bu geçiş ise her şeyden evvel müşterilerden toplanan fonların bileştirilmesini ve vade şeklinin düzeltilmesine bağlıdır. Cari hesaplardaki artış, katılma hesapları ortalama vadesinde uzama, banka ortaklarının sermaye arttırımı yapmaları veya özel fon havuzlarının yaygınlaştırılması ve daha işlevsel hale getirilmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan faizli sistem bankalarından farklı olarak katılım bankalarından “sosyal bankacılık” anlayışı ve işleyişi beklenmektedir. Aslında ana düşüncesinde olduğu gibi riskin her iki tarafça paylaşıldığı ve yatırımların desteklendiği bir bankacılık sistemine geçmeleri ve bankacılık sektöründeki paylarını daha da artırmaları halinde reel ekonomiyi daha güvenilir ve düzenli şekilde fonlayacaklarından sosyal işlevi de istihdamı artırmak ve yaratarak görecektirler. Ancak bu gerçekleşinceye kadar veya tüm bunların başarılabilmesi halinde dahi bu bankaların sosyal bankacılık adına yapabilecekleri mutlaka bir şeyleri vardır (Savaşan 2016: 2).

Genel açıdan bakıldığında katılım bankalarının finansal büyüklüklerinin ve bankacılık sistemi ve genel ekonomi çerçevesinde elde ettikleri gücün arttığı görülmektedir. Fakat tüm bunların yanında katılım bankaları farklı yönlerden de hâlâ gelişimlerini sürdürmektedirler.

Örnek olarak, katılım bankalarının şube sayılarının klasik bankalara oranla hızlı bir şekilde arttığı verilebilir. Bu durum müşteri memnuniyeti ve katılım bankalarının prestijine olumlu katkılar sunmaktadır. Nitekim ulaşılabilirlik bankaların tercih edilmesi hususunda daha önemli bir etmendir. Katılım bankaları bu anlamda, şube sayılarını hızlı bir şekilde arttırmaktadırlar (Şahin 2014: 16).

1980’li yıllar Türkiye ekonomisinin şekil değiştirdiği, liberal ve kapitalist ekonomiye geçişin meydana geldiği yıllar olmuştur. Türkiye bu yıllara kadar uygulamış olduğu dışarıya kapalı ve devletçi ekonomik paradigmasını değiştirmiş, serbest piyasa ekonomisine geçiş yapmıştır. Devletçi politikaların kısmi olarak kısıtlandırılması ile birlikte uluslararası kaynaklar ile ekonomik birleşmenin sağlanması amacıyla yabancı sermayenin ülkemize girişini kolaylaştırmaya yönelik yeni düzenlemeler ve özendirici uygulamalar da bu dönem gerçekleştirilmiştir.

Finansla sistemde gerçekleşen bu türdeki gelişmelerin bir sonucu olarak ülkemizde faizsiz bankacılık modelinin oluşması da kapalı ekonomik modelden dışarıya açık piyasa modeline geçişin sağlandığı 1980’li yıllar uluslararası piyasalara entegre olma süreci olmuştur. 1980’li yıllarda finansal sistemimiz derinlik kazanmış, araç ve

kurumlar bakımından zenginleşerek çeşitlendirme çabaları yoğunlaşmış, bir nevi ülkemiz ekonomisi dış kabuğunu değiştirmiştir. Katılım bankaları bu gayretlerinin sonucunda, 1985 yılında bankacılık sektörümüze giren yeni bir model olmuştur. Hâlihazırda bankalar ile aynı işlemleri çeşitli yöntemlerle gerçekleştiren bu kuruluşlar, faizsiz bankacılık hizmetleri adıyla hizmetlerini sürdürmektedirler.

Kapitalist sisteme alternatif olarak ortaya çıkan katılım bankaları İslam dininin ilkeleri doğrultusunda faizsiz bankacılık hizmetini sunan kurumlardır. Türkiye’de ilk olarak 1985 yılında faaliyete geçen katılım bankası sayısı Albaraka Türk, Kuveyt Türk, Türkiye Finans, Vakıf ve Ziraat Katılım olmak üzere şu anda beştir. Özellikle son 25-30 yılda hızlı bir şekilde ilerleme kaydedip büyüyerek birçok ülkede faaliyet göstermektedir. Bu bağlamda, İslami finans ve katılım bankacılığıyla ilgili özellikle son on yılda birçok akademik çalışmalar yapılmış ve halen de yapılmaya devam edilmektedir. Fakat konvansiyonel bankacılıkla rekabet edebilmesi ve sürdürülebilir olması için bu konuyla ilgili daha çok detaylı çalışma yapılmasını ihtiyaç vardır (Durak ve Arslan 2017: 68).

24 Ocak kararlarıyla devletçi politikalarda bir kısım sınırlandırmalar olmuş liberalleşme yönünde atılımların olmasıyla finansal sistemimizde önemli derecede değişim ve dönüşüm gerçekleşmiştir. Ülkemize daha çok sermaye çekebilmek amacıyla finansal serbestleşme ve yoğunlaşma yönünde ciddi adımlar atılmasına karşın finansal sistemde sermayenin yetersiz olması bu alanda önemli bir problem oluşturmaya devam etmiştir. Bu sıkıntıya çözüm üretebilmek için dışarıya açık finansal politikalar benimsenip kaynak zenginliği açısından yüksek olan Ortadoğu ülkelerinden ülkemize kaynak girişi olması için faizsiz bankacılık hizmeti sunan kurumların kurulması yönünde girişimlerin olması gerekiyordu. Bir yandan da ülkemizde İslami hassasiyetlerinden dolayı faizli bankalardan uzaklaşan insanların tasarruflarını bu yolla toplayıp direkt olarak reel ekonominin içine dâhil edilmesi amaçlanıyordu (Yılmaz, Ekinci ve Önk 2017: 58).

2005 yılında çıkartılan 5411 sayılı kanunla “Özel Finans Kurumu” olan isimleri, “Katılım Bankası” şeklinde değişime uğramıştır. Yine 2005 yılından itibaren Türkiye

Katılım Bankalar Birliği (TKBB) kurulmuştur. Sistemin korunması amacıyla oluşturulan güvence fonu Tasarruf Mevzuatı Sigorta Fonu (TMSF)'na aktarılmıştır. Katılım bankaları 5411 sayılı kanunun ardından geleneksel bankalarla aynı doğrultuda mevzuatla ilgili denetleme, düzenleme ve kurallara bağlı olmuşlardır. Katılım bankaları bulunduğumuz dönemde de kendilerine özgü prensiplerini koruyarak faizli bankaların yapabildiği işlemlerin büyük çoğunluğunu kendi bünyelerinde yapabilmektedirler (Aslan 2012: 34).

2.3 Türkiye'deki Katılım Bankacılığının Önündeki Problemler

Katılım bankalarının karşılaştığı problemlerin başında tartışmasız mevzuatla alakalı sorunlar yer almaktadır. Katılım bankaları Bankacılık Kanunu'nda sürekli değişikliğin olduğu uzun bir mevzuat süreci geçirmiştir. Doğal olarak bu süreçler katılım bankalarını negatif olarak yansımıştır. Katılım bankaları tarafından uygulanmakta olan finansman yöntemleriyle benzer şekilde çalışan girişimcilerin yeterli olmaması, az miktarda reklamın yapılması, bu bankaların hizmet verdikleri ürünlerin yetersizliği, alternatif ürünlerin eksikliği tarzındaki problemler ilk akla gelenlerdir. Bu bankalar kendilerini ifade etmekte oldukça zorlanmaktadırlar. Hizmet ve ürün çeşitliliği bakımından yeterli sayıya ulaşamamışlardır. Kuruluşları döneminde hizmet ve ürün türleri önemsenmemiş, günümüz şartlarına göre dar kapsamlı düşünölmüştür (Özgür 2007: 109).

Kuruluşundan günümüze, Müslöman kesimin artan taleplerinin desteğiyle faizsiz bankacılığın önemli bir büyüme gösterdiği, yükselişinin ve büyümenin katlanarak ilerlediği gözlenmektedir. Dünya çapında 300'den fazla olan faizsiz bankaların küresel çapta Müslömanları nüfusun %10'unu civarında sektör payına ulaşmış olduğu düşünöldüğünde sektörün yeni yeni geliştiiği ve yıllık olarak %10-15 civarında büyüme potansiyeli sahip olduğu söylenebilecektir (Darçın 2007: 39).

Katılım bankacılığı eskiden bilinen unvanıyla özel finans kuruluşları veya başka bir tabirle faizsiz bankacılık dünya çapında gelişmesini ve büyümesini tüm hızıyla

sürdürmektedir. Özellikle Müslüman toplumların yaptığı katkılarla katılım bankaları büyük bir ivme kazanmıştır. Fakat bu ilerlemeler olurken maalesef katılım bankalarının önüne bazı sorunlar çıkmakta ve gelişmesinin devamı için bu sorunlarla mücadele ederek onları çözüme kavuşturması zorunluluktur. Bu sorunlardan bir kısmı sistemsel yapıdan ile bir kısmıysa yeni bir sistem oluşundan ve bu yapının hızlı gelişmesinden kaynaklanmaktadır (Bağcı 2013: 72).

Büyük ölçüde üzerinde durulan sorunlar, öz kaynakların yetersizliği, ekonomik ve siyasi açıdan istikrarsızlık, kamu ağırlığı, kamunun müdahalesi, kötü aktif kalitesi ve ölçek küçüklüğü olarak sıralanmaktadır (Güneş 2002: 77).

2.3.1 Yasal Düzenlemeler

En çok karşılaşılan sorunların başında, faizsiz sistem ile çalışan bankaların kurulmuş olduğu ülkedeki ticari ve finansal kanunların genellikle faiz temelli olmasıdır. İslami kurallara esas alarak faaliyet gösteren bu kurumların kanunlarda yer alan faizli sistemden uzak durması hususunda sorun yaşanmaktayken, İslami kuralların da kanunlarda yer almayışı mevzubahis olabilmekte, kısaca kanunlara uygun olarak yapılan bir sözleşme İslam kurallara uyumsuz olabilirken, İslami hukuku baz alınarak yapılan bir sözleşme de faaliyetlerin gerçekleştiği ülkenin kanunlarına aykırı olabilmektedir.

2.3.2 Yetişmiş İş Gücü Sorunu

Katılım bankasında bünyesinde çalışacak olan personellerin, geleneksel bankalarda çalışacak personellerden daha değişik yetenek, uzmanlık ve bilgiye sahip olmasının yanında faizsiz bankacılık prensiplerine bağlılık göstermesi gerekmektedir. Bu özellikler katılım bankacılığın klasik bankacılıkta yerleşmiş olgulardan başka düşünmeyi gerektiren alternatif bir sistem olmasındandır.

Katılım bankaları gereksinim duydukları kalifiye personel eksikliğini, gerektiğinde klasik bankalardan karşılamaya uğraşsalar da bu eğitimli çalışanların

katılım bankacılığını tercih etmeleri pek kolay olmamakla birlikte gelecekteki kariyerlerinden vazgeçmeleri olarak da algılanmaktadır.

2.3.3 Sistemin Genç Oluşu

Türkiye'deki faaliyet başlangıçları 1985 yılına dayanan katılım bankaları hayli gençtir. Bu genç yapıya bazı yatırımcıların bakış açısı şüpheli olmasının yanında yatırımcılar güven konusunda da çekimser davranabilmektedir. Katılım bankaları bu durumu aşabilmek adına kârlılık düzeylerinde olumsuz etkisi büyük olan yüksek likiditeyi bulundurmamak zorunda kalmaktadırlar (Sarı ve Güngör 2018: 1301).

2.3.4 Yeterli Sayıda Destekleyici Kurumun Bulunmaması

Bir bankanın sisteminin kurulması ve alanında başarılı olabilmesi için destekleyici kuruluşların ve bağlı kurumların geliştirilmesi kaçınılmazdır. Katılım bankacılığının faaliyetlerinde başarılı olabilmesi için de yine aynı şekilde; ekonomistlere, hukukçulara, İslam hukukçularına, denetçilere, danışmanlara ve finansal analistlere ihtiyaç duymaktadır. Bu alanda bulunan eksikliği Katılım bankacılığın geçmişinin oldukça yeni oluşuna bağlanabilir (Güngör 2018: 51).

Sektörde bir bankacılık sisteminin kurulması ve başarılı olabilmesi için denetleyen, destekleyen ve bağlı kuruluşların gelişmiş olması önemli bir ön şarttır. Finansal sistemde katılım bankacılığının bu şekil kuruma erişmesi ancak kurulmalarında 15 yıl gibi bir sürede gerçekleşebilmiş ve 2001 yıl itibarıyla Özel Finans Kurumları Birliği yasal düzenlemelerle kurulmuştur.

Sonraki yıllarda bu kurumların bilgi birikimlerinin ve deneyimlerinin bilimsel ve işlevsel çalışmalar ile daha da artması, bu tür üst kurumların sayısını da arttırmıştır.

2.3.5 Temerrüt ve Gelir Kaybı Sorunu

Katılım bankalarının, bazı ülkelerde geciken finansman ödemelerine karşılık olarak gecikme faizi olmamaları şeklindeki uygulama, finansman müşterilerinin temerrüde düşmesi durumunda bankalara bir yük doğurabilmektedir. Pakistan ve İran’da olan uygulamalara benzer makul bir hukuki karşılığının olması, bu soruna çare olacaktır.

Katılım bankaları verdikleri kredilerin ödemesini gününde yapamayan müşterilerine temerrüt faizi uygulamamaktadır. Yaptıkları uygulama ise, takip eden aydaki kredi taksit ödemelerinin bir önceki ayda geciken gün kadar erken ödeme yapılmasını ayarlamaktadır. Geç ödemenin meydana getirdiği zararı telafi edecek şekilde bir sonraki taksitin vadesinin erkene alınması ve finansman ödemelerinin dövize dönüştürülerek döviz cinsinden takibi vs. şeklinde farklı uygulamalarla finansman taraflarını mali yönden sıkıntıya düşürmeyecek biçimde ödemelerin gecikmeli yapılmasından dolayı ortaya çıkan zararı telafi etmeye çalışmaktadırlar.

Katılım bankalarının temerrüt faizi uygulamamak istemeleri, temerrüt faizi yoluyla sağlanacak gelirlerin aslında görünürde bu bankaların alamadığı bir gelir olması nedeniyle katılım bankalarının sorunları adı altında ele alınsa da esasında bu tutum, katılım bankalarının hassasiyetleriyle birebir örtüşen bir vaziyettir. İyi niyetli finansman müşterileri için de son derece avantajlıdır. Dini hassasiyetlere göre faaliyette bulunan bu bankaların finansman müşterisine kolaylık gösterme konusunda “Eğer borçlu darlık içindeyse, ona ödeme kolaylığına kadar bir süre tanıyın. Ve bu gibi borçlulara alacağınızı bağışlayıp sadaka etmeniz eğer bilerseniz sizin için, daha hayırlıdır” ayetinde belirtildiği gibi davranmaları, katılım bankalarının yalnızca ticari kâr amacı güden kuruluşlar olmadıklarının da bir göstergesidir. Toplumsal çalkantı ve kutuplaşmalara neden olduğunu belirttiğimiz faize karşılık İslami hassasiyetlerin, toplumsal dayanışmanın ve kardeşliğin pekiştirilmesinin ekonomik alanda gösterilen basit bir emsalidir.

Katılım bankalarının, sadece ticari kâr amacı taşımadıklarına bir emsal daha verilecek olursa, bu kurumların yurtdışındaki uygulamalarında zekât fonlarına ve sosyal hizmetlere yer vermesidir. Türkiye’de ise katılım bankalarının bu tip uygulamalarına Albaraka Türk Katılım Bankasının öğrencilere burs vermesi örnek gösterebilir.

Faiz hususunda dinimizin emirleri yasaklama şeklindeyken, hukuk düzenimiz bazı türlerine kısıtlayıcı tedbirler almanın haricinde faizi serbest bırakmıştır. İşte bu nedenle mevcut hukuk düzenimizle İslam hukukun faize yüklediği mana tamamen farklıdır. İslam dini her iki tarafında uğradığı zararına karşılık tazminat istemesini serbest bırakmakta ve faizden ayrı tutmaktadır. Ülkemiz Hukuku, nakit borcunun ödenmesinde geciken borçtan dolayı istenen tazminatı temerrüt faizi şeklinde tanımlamaktadır.

İslam âlimlerinin temerrüt faiziyle ilgili görüşü, bu uygulamanın adı ne olursa olsun faiz yerine geçmediği ve alacaklı kişilerin, borçlu olanlardan dolayı uğradığı zarar kadar ödeme isteme haklarının olduğu ve bunun da tazminat olduğudur. Ayette de açıklandığı şekliyle bu hakkın kullanılmayıp zaten sıkıntıda olan borçluya kolaylığın gösterilmesi dinen yapılması tavsiye edilen bir davranıştır. Zira katılım bankalarının uygulaması da temerrüde düşen müşterilerine kolaylıklar sağlamak olmalıdır. Katılım bankalarının bazıları kart borcu olan müşterilerine bu kolaylığı sağlamaktadır. Aslında, geleneksel bankalar, kredi kartı borçlarının ödemesini geciktiren müşterilerinden gecelik faiz tahakkuk ettirmektedir (Kaya: 2008).

Üstelik bu faiz oranlarının yüksekliğinde kaynaklanan iflaslar ve aile dramlarıyla ilgili örnekler çoğu zaman birçok gazete ve televizyon haberinde karşımıza çıkmıştır. Tüm bu açıklamaların özünde yatan önemli nokta borçlunun iyi niyetli olmasıdır. Elbette ki katılım bankalarının da çıkarlarını gözetmek, ortakların ve müşterilerin menfaatlerini koruma altına alması zorunludur.

2.3.6 İslami İnterbank Ve Muhasebe Standartlarında Birlik Olmayışı

Katılım bankaları arasında ortaklık neredeyse hiç oluşmamıştır. İran ve Pakistan'da yerli para birimlerini kapsayıcı şekilde kısıtlı bir bankalar arası piyasaya görülmektedir. Katılım bankalarının muhasebe sistemlerinde de bir sıradanlık yer almamaktadır. Bir bankanın bilançosunda kayıt altına aldığı hesap kalemi, diğerinde farklı hesaba kaydedebilmektedir. Böylelikle her bir bankanın ekonomik durumunu görebilmek ve mukayese yapabilmek zorlaşmaktadır (Darçın 2007: 43).

Katılım bankacılığının Türkiye'de niçin istenilen seviyeye henüz ulaşamamış olduğuna dair ortaya atılacak sebepler bulunmaktadır. İlk olarak ülkemizde katılım bankacılığında dair yapılan düzenlemelerle İslami bankacılık arasında farklılıkların bulunduğu belirtilmelidir. Mesela, Türkiye'de katılım bankalarının uyguladığı fon kullandırma yöntemleriyle uluslararası İslami bankacılıkta yer alan yöntemler arasında ismen ve yöntem sayısı yönünden farklar bulunmaktadır. Bununla beraber ülkemizde katılım bankalarının fon kullandırma yöntemleri genellikle bireysel ve kurumsal finansman desteği şeklinde olmaktadır. Farklı yöntemlerin uygulaması yok denecek kadar azdır. Ayrıca ülkemizde katılım bankalarına yönelik tekdüze hesap planı bulunsa da bu plan klasik bankacıların hesap planına benzer bir şekle sahiptir ve faizsiz bankacılık faaliyetleri bu sisteme uygun özelliklerde değildir. Türkiye'de katılım bankacılığına dair farklı bir sorun da kâr payı ile faizin aynı olduğu algısıdır. Bu durumun ortaya çıkış sebebi faiz oranlarıyla kâr payı oranlarının genellikle birbirine yakın olmasıdır. Bu yakınlık katılım bankalarının toplumdaki algısı açısından da olumsuz etkiler meydana getirmektedir. Bu durumun genel sebebi iki farklı tür bankacılığın birebir aynı piyasa ve ekonomide yer almalarıdır. Esasında birbiriyle aynı görülen bu oranlar arz ve talebin miktarına göre piyasa tarafından oluşurlar ve bankalar arası rekabet sebebiyle birbirlerine yakın oranlarda bulunurlar. Katılım bankacılığının bu belirtilen temel sorunları ortadan kaldırıldığında sektörün daha iyi anlaşılması ve büyümesi mümkün hale gelecektir (Sarı ve Güngör 2018: 1301).

Türkiye’de katılım bankalarının kat ettiği süreç önemli olsa da gelişimleri devam etmektedir. Her gün değişmekte olan ve gelişen sosyal düzene ayak uydurmak bunu yaparken de kendi prensiplerine uygun olarak yapmak oldukça zordur.

Eğer farklı sistemle sektörde söz sahibi olmayı amaçlıyorsanız bu farklılığımızın sağlam temellere dayanıyor olması gerekmektedir. Bu sebeple katılım bankacılığı birtakım problemlerle karşı karşıya kalmıştır.

Katılım bankalarının karşılaştığı problemlerden biri, bilinirlik problemidir. Bu bankaların çalışma sistemini, yaptığı işleri ve faaliyetlerini nasıl gerçekleştirdiği bilmeyen büyük bir kitle bulunmaktadır. Katılım bankaları neleri yapıp neleri yapamadıklarını, sosyal yapıya ve finansal sektöre nasıl katkılar sağladıkları hususunda daha bilgi verici olabilirler.

Personel kalitesi de katılım bankalarının diğer önemli sorunları arasındadır. İşe alınan personel sayısında her geçen gün hızlı bir artış olmaktadır. Bu bankalar son zamanlarda yoğun olarak şube sayılarını arttırmış olmaları sebebiyle, her düzeyde, çok fazla personel ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Personel ihtiyacının giderek artması da beklenmektedir.

Katılım bankalarının başka bir sorunu da, katılım bankalarıyla yerli ve yabancı geleneksel bankalar arasında ciddi bir rekabetin olmasıdır. Katılım bankaları eğer klasik bankalardan farklı yöntemler bulamazlarsa ya da farklı oldukları yönleri koruyamazlarsa kendilerini daha büyük bir rekabetin içinde bulamaları kaçınılmazdır. Bu sebeple hiç değilse kendi aralarındaki sisteme zarar verecek keskinlikte rekabetten kat’i olarak kaçınmaları sistemin yararına olacaktır (Ustaoğlu 2014: 70).

2.4 Katılım Bankalarının Sektöre Getirdiği Yenilikler

Katılım bankaları son zamanlarda çok önemli bir gelişme sergilediler ve sektörün içerisinde önemli bir yere geldiler. Katılım bankacılığının toplam bankacılık sektörü içindeki payı 2005’de %2 civarı iken, 2013’de %6 civarına ulaşmış oldu.

Bu aşamada akıllara önemli sorular gelmektedir. Acaba faizsiz bankacılığı sektörden alması gereken payı aldı mı ve bu günden sonra büyümesindeki yavaşlama devam edecek mi, yoksa ilerleyen dönemlerde katılım bankaları büyümeye devam edecek mi?

Elbette, önümüzdeki dönemlerde katılım bankacılığı büyümesini sürdürecektir. 2013 yılında 50 Milyar dolar civarında olan katılım bankacılığı aktiflerinin 2015' de 87 Milyar Dolar civarına ulaşacağı tahmin edilmektedir. Bu tahminlere bakıldığında bırakın önümüzdeki yıllarda büyümenin durmasını, tam aksine katılım bankacılığının hızlı şekilde yukarıya doğru ivme kazanacağı anlaşılmaktadır (Emeç 2014: 26).

Günümüz Türkiye'sinde katılım bankaları topladığı fonları değerlendirme ve ortaya çıkan kârı paylaşımları açısından klasik bankalardan farklı bir şekilde ayrılmaktadır ve tüm bankacılık hizmetlerini de sunmaktadır. Özel cari hesaplar, teminat mektubu verme, akreditif işlemleri, çek karnesi tahsisi, çek ve senetlerin tahsili, tam ve eksiksiz ihracat akreditifleri, döviz işlemleri, ulusal ve uluslararası para transfer işlemleri, kredi kartları, otomatik ödeme ile fatura tahsilatları, SSK ve vergi ödemelerinin yapılması ve son olarak bireysel emeklilik sistemi ile hizmetlerini çeşitlendirmişlerdir. Ticarete ve sanayide ihtiyaç duyulan hammadde, mamul veya yarı mamul, gayrimenkul, makine teçhizatın alınması bu yöntemler vasıtasıyla yapılmaktadır. Katılım bankaları nakit krediyi asla vermezler, fakat halkın ihtiyaç duydukları bankacılık hizmetlerinin tamamını sunarlar (Kaya 2013: 2).

Bankalarla aynı bankacılık işlemlerini farklı şekillerde yapan bu kurumlar, katılım bankacılığı hizmetleri ismiyle faaliyetlerine devam etmektedirler.

Katılım bankacılığı hizmetlerinin sunulmasında iki farklı yöntem söz konusudur:

- 1- İhtisaslaşmış bankacılık; sadece finansman ve bankacılık hizmetlerinin verildiği "ihtisaslaşmış bankacılık" sistemi,
- 2- Model bankacılık; bu yöntemde hem geleneksel bankacılık hem de modern bankacılık hizmetleri birlikte sunulmaktadır.

Türkiye’de uygulamakta olan sistem de model bankacılık sistemidir. Çünkü katılım bankaları bu sistemle, bir yandan finansal piyasalara aracılık yaparken, öte yandan modern bankacılık hizmetlerini sunarak, piyasada daha kolay yer edinebileceklerini öngörmüşlerdir. Bu sebeple, bankalarla rekabette bu yöntem katılım bankalarına daha fazla avantaj sağlamaktadır (Özulucan ve Deran 2009: 90).

Katılım bankaları kendilerini iyi anlatamamışlardır. Çok iyi bir şekilde reklam yapamadılar. Bir de ürün ve hizmet çeşitliliği açısından çok sınırlı çalıştılar. Kuruluş aşamasında ürün ve hizmet çeşitliliği hiç dikkate alınmamış, günün koşullarıyla dar çerçevede düşünülmüştür. Diğer bankalar gibi çeşitlendirilmiş bir yapıya gidilmemiştir. Zira katılım bankacılığının esas amacı, yastık altındaki paraları ekonomiye kazandırmaktır. Bu potansiyel mevduatın çoğu, faize karşı duyarlı büyük bir kesimin tasarruflarını oluşturmaktadır (Güneş 2002: 12).

Katılım bankalarının çalışma prensipleri uyarınca, kredilerin mutlaka bir proje veya donanım tedariki karşılığında kullanılması ve kredi bedeli tutarın kredi müşterisine mal ve hizmet temin eden satıcıya ödenmesi, hem bu kredilerin verilmiş amacı dışında kullanımını önlemektedir hem de kredinin ve firmanın kontrolünü daha da kolaylaştırmaktadır (Pekcan 2006: 22).

Kamuoyunda, halkın yanıltılarak ya da kandırılarak ellerindeki birikimlerinin toparlanması ve bu birikimlerinin dini siyasete alet etmek yoluyla kullanılması anlamına gelen “yeşil sermaye” kavramı, uzun süre katılım bankalarını da etkilediğinden, bu kurumlar piyasa paylarını yeterli oranda artıramamışlardır.

Özel Finans Kurumları’nın gelişmemesi; bankacılık mevzuatımızda bu gibi müesseselerin çalışma sınırlarının tarif edilmemesi, modern müesseseler olmadığı fikrinin yaygınlaşmış olmasına bağlanmaktadır. Bu düşünceyle, son yıllarda bu gibi kuruluşların kurulmasına izin verilmemiştir. Bir ara hepsinin kaldırılmaları veya banka şekline dönüşmeleri istenmiştir. Ancak 1999 yılında 4491 sayılı Kanun’la müesseselerin kurulması ve çalışması kanuni güvenceye kavuşmuştur (Güneş 2002: 6).

Türkiye’de katılım bankacılığa geçiş sürecinde ulusal ve uluslararası çevrelerde önemli adımlar atılmıştır. Örneğin, ülkemiz 1975’te İslam Kalkınma Bankası’na kurucu üye olarak katılmıştır ve 1984 yılında ise bu bankanın büyük ortaklarından biri haline gelmiştir. Böylece, Türkiye dünyanın gözde ve önemli finans kurumlarından birisi durumunda olan İslam Kalkınma Bankası ortaklığıyla, etkinliğini artırma imkânını elde etmiştir.

Ayrıca, yurtiçi birikimlerini faizsiz sistem içerisinde değerlendirmeyi düşünen tasarruf sahiplerine, küçük ve orta ölçekli işletmelere hizmet vermek gayesiyle, 1975 yılında kurulmuş olan ve bu alandaki faaliyetlerini 1978 yılına kadar devam ettiren Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası A.Ş. (DES/YAB) sistemle alakalı ülkemizin önemli tecrübeler kazanmasını sağlamıştır (Özulucan ve Deran 2009: 90).

2.5 Türkiye’deki Katılım Bankalarının Çalışma Yöntemleri

Katılım bankaları, kâr ve zarar ortaklığı şeklinde faaliyette bulunan yani kullandırdıkları finansmanları ihtiyaca uygunluğu, ne amaçla kullanılacağı ve müşterisine sağlayacağı katkı gibi katma değeri de dikkate alıp finansal piyasalarda fonun arz ve talebine aracılık etmekte olan ve özellikle de son yıllarda yüksek gelişme gösteren kurumlardır. İslam ekonomilerinde finansal aracı kurumlardan biri olan katılım bankaları mali aracılık faaliyetlerini İslami değerler çerçevesinde kendilerine özgü şekilde gerçekleştirmektedirler. İslam dininin esaslarına göre ekonomik sistemde asıl görevi değişimi sağlamak olan yani mübadele aracı olan paranın, bu işlevin dışında bir mal şeklinde kullanılarak üzerinden yine para kazanılması işlemi faiz olarak tanımlanmış ve yasaklanmıştır. Faizin yasaklanması ve haram olarak bildirilmesinden dolayı katılım bankacılığı sisteminde sermaye kredi şeklinde değil de ortaklık şeklinde sağlanmaktadır (Yılmaz, Ekinci ve Önk 2017: 56).

Fon sahiplerinin birikimlerini ödünç vermeleri sonucunda elde edecekleri gelirin belirleyicisi, geleneksel bankacılık sisteminde faiz oranları iken katılım

bankalarında kâr payı oranı olarak adlandırılmaktadır (Ata, Buğan ve Çiğdem 2016: 17).

2.5.1 Fon Kaynağı

Katılım bankacılığı için önem arz eden hususlardan birisi de yeterli fon kaynağıdır. Katılım bankaları piyasadan fon toplayarak bu fonları yine diğer bireylere ya da işletmelere kullandırılarak elindeki fonları değerlendirme yoluna gitmektedir.

2.5.1.1 Özel Cari Hesap

Katılım bankalarında açtırılabilen ve istenildiği takdirde kısmen veya tamamen her an geri çekilebilme özelliği taşıyan ve karşılığında hesap sahibine herhangi bir getiri ödenmeyen fonların oluşturduğu hesapları ifade eder.

2.5.1.2 Katılım Hesabı

Katılım bankalarına yatırılan fonların bu kurumlarca kullandırılmasından doğacak kâr veya zarara katılma sonucunu ortaya koyan, karşılığında ise hesap sahibine daha önceden belirlenmiş herhangi bir getiri ödenmeyen ve anaparanın aynen geri ödenmesi garanti edilmeyen fonların oluşturduğu hesaplar olarak tanımlanmıştır.

2.5.2 Fon Kullanırımı

Ekonomik yapıda asıl amaç para biriktiren tasarruf sahiplerinden birikimlerini toplayarak, bu fonları ihtiyacı olanlara etkin bir şekilde ulaştırabilmektir. Aynı husus katılım bankaları için de var olan bir durumdur. Fakat burada esas olan bu işlemlerin İslami esaslar, usuller ve kurallar çerçevesinde yapılmasıdır. Dini kurallar çerçevesinde katılım bankalarının fon kullandırma yöntemleri; kâr-zarar ortaklığı ve alım-satım arasındaki farktan kâr esaslı şekilde yapılmaktadır.

Katılım bankalarınca yapılan kâr ve zararın esas alınarak yapılan fon kullandırma yöntemleri ise aşağıda sıralanmıştır.

2.5.2.1 Mudaraba (Emek-Sermaye)

Mudaraba, bankanın sermayesini ve girişimcinin emeğini ortaya koyarak ticari bir olayın gerçekleştirilmesi ve bunun akabinde kâr ve zararın elde edilmesi temeline dayanan ortaklık olarak ifade edilmektedir (Yılmaz, Ekinci ve Önk 2017: 57).

Mudaraba, bir tarafın emek, bilgi ve tecrübe, diğer tarafın (faizsiz banka) ise sermayesini ortaya koyarak yürüttükleri bir faaliyet türüdür. Bu yöntemde projesi banka tarafından onaylanan ve finanse edilen yöneticiye (tüzel kişi de olabilir) "Mudarib", projeyi finanse eden ve sadece sermayesi ile destek veren kişi veya kuruma da "Rabbul-mal" denilmektedir. Rabbul-mal, (faizsiz banka) mudarib ile anlaşma imzaladıktan sonra mudaribin isteği üzerine mukavele konusu sermayeyi müşterinin emrine hazır tutmak zorundadır. Anlaşmada belirlenen şartların dışında, banka, proje sahibinin giriştiği muamelelere karışma yetkisine sahip değildir. Fakat plansız ve düzensiz çalışma nedeniyle kesin zarar tehlikesinin meydana çıkması halinde zararı önleyici bir takım girişimlerde bulunabilmektedir. Normalde mevcut hesapları her an denetleyebilmekte, resmi ve gayri resmi bütün kayıtları isteyebilmektedir (Özbay 2014: 48).

Sermayenin mudaribe teslim edilmesinden itibaren bu para artık İslam hukukunun emanet hükümlerine tabidir. Sözleşmeye aykırı fiillerin vukuunda ise gasp hükümlerine tabi tutulur. Aktin herhangi bir sebeple bozulması durumunda mudarip işçi statüsüne geçmektedir ve ne kadar süre çalıştıysa emsal ücretlerde dikkate alınarak kendisine sermayedar tarafından emeği ödenmek durumundadır. Şartları tam, hükümleri net olan mudaraba akdinde yapılan masrafların ve oluşan zararların kârdan düşülmesi, bu yetmediği takdirde sermayeden karşılanması usule uygun olan bir tatbiktir (Akyüz 1995: 32).

Mudaraba işlemi sonunda elde edilen kâr, finansmanı temin eden katılım bankası ile finansmanı kullanan mudarib tarafından işin başında belirlenen orana göre paylaşılmaktadır. İki tarafa da sabit bir meblağ tayin edilmemiştir (Özbay 2014: 48).

2.5.2.2 Müşâreke (Sermaye Ortaklığı)

Bu yöntemde katılım bankası ile müteşebbis, belirli bir işi gerçekleştirmek için hem emek hem de sermaye olarak ortaklık gerçekleştirir. Bu yöntemin mudarabeden farkı, müteşebbisin emeğinin yanı sıra sermayesini de bu müşareke projesine koymasındır.

Müteşebbisin katılım bankasına bir proje sunarak sermaye talep etmesi ve kendi emeğini ve bir miktar sermayesini koyacağını belirtmesi durumunda müşareke söz konusu olur. Taraflar projeye kendilerince emek sarf ederler. Ancak anlaşma gereği emeğinin, müteşebbis tarafından daha fazla harcanacağı belirlenirse, kârın belirlenmesinde bu durum belirleyici faktör olmaktadır. Bu durumda müteşebbise emeğinin karşılığı belirli bir ücret ödendikten sonra bu ücretin düşülmesiyle bulunacak kâr, sözleşmede belirlenen oranlar dâhilinde taraflarca paylaşılır. Bu oran eşitte olabilir, farklı da olabilir. Zarar olması halinde ise taraflar bu zarardan bu iş için koydukları sermaye miktarınca etkilenirler. Burada zararın bölüşümündeki ölçüt ise, mudarabadan farklıdır. Mudarabada zarara sadece sermayesini koyan katılırken, müşarekede her iki taraf da katılmaktadır.

Bu ortaklık güç ve güvenin birleştirilmesi esasına dayanmaktadır. Her ortak sözleşmede belirtilen ölçüler içinde sermayeyi kullanma yetkisine sahiptir. Ortaklar, sermayede eşit veya eşit olmayan paylara sahip olabilirler (Güneş 2002: 39).

Azalan Müşareke: Girişimcinin projeye konu olan varlığın tamamına sahip olmak amacıyla, bankanın projedeki paylarını satın alarak söz konusu varlığı tamamen elde edebilmesi olarak adlandırılır (Özyurt 2015:43).

2.5.2.3 İcara (Kiralama)

Uzun vadeli bir finansman yöntemi olarak da kabul edilen icarada faizsiz bankanın müşterinin istediği ekipman, bina vb. mülkün anlaşmaya varılan kira bedelleri karşılığında finanse edilmesi söz konusudur.

Anlaşma yapılırken kiranın bedeli ve süresi belirtilmesi gerekmektedir. Kiralanan malın mülkiyeti mal sahibi olan katılım bankasıdır. Kiracı olan müşteri maldan istifade etmektedir. Karşılığında belirlenen tutarda kira bedeli ödemektedir. Kiralama süresi malın kullanılabilirlik durumuna göre 5 ila 15 yıl arası değişiklik gösterebilmektedir. Taşınır ve taşınmaz malların finansmanında kullanabilen kiralama yöntemi, günümüz ekonomilerinde daha çok modern teknolojiye daha kolay yollarla sahip olabilmek amacıyla kullanılmaktadır. Örneğin Katılım bankaları bir gayrimenkulü, bir tezgâhı müşterisine kiraya verebileceği gibi, teknolojik bir ürününü, mesela bir bilgisayarı kiracısına kiraya verebilir. Normal şartlardan kendi imkânlarıyla bilgisayara sahip olmayan müşteri bu yolla kolay ve ucuz bir şekilde bilgisayarı elde etmiş olmaktadır.

İcara finansal kiralama uygulamalarına çok benzemektedir. Fakat kiraya verilen malın kullanılması şartını öne sürmesi açısından farklılık göstermektedir. Ancak ekonomik açıdan faizsiz bankaların icara uygulamalarının, İslam ülkeleri dâhil dünyanın birçok ülkesinde uzun zamandır mevcut olan leasing işletmelerinin faizli ve risksiz faaliyetlerinden farklılık göstermediğini iddia etmektedir (Özbay 2014: 51).

2.5.2.4 Murabaha

Sermaye sahibinin bedelini ödeyerek satın aldığı bir malı, üzerine belli bir miktar kâr payı ekleyerek müşterisine vadeli olarak satmasıdır. Ticaretle uğraşan kişi veya kurumlar malı satın almak için katılım bankasından finansman desteği istediklerinde, katılım bankası finansmanı nakit olarak sağlamamaktadır. Müşterinin yazılı talebi üzerine malı satın alır ve üzerinde anlaşılan kâr payını ekleyerek bu kişiye satar. Bu işlem malın fiziki olarak mevcut olması, katılım bankasının mevcut olan bu

malı satın aldıktan sonra alıcıya satması şarttır. Vadeli olarak satılan ürünün bedelinin tahsili bir defada yada taksitler halinde olmaktadır (Dağ 2011: 24).

Katılım bankaları fon isteyen işletmelerle imzalayacağı anlaşma kapsamında söz konusu işletmenin ihtiyaç duyduğu her türlü emtia, gayrimenkul veya hizmet bedellerinin katılım bankasınınca işletme adına satıcıya ödenmesi ve bunun karşılığında işletmenin borçlandırılması işlemidir. Bir nevi işletme sermayesinin ihtiyacının karşılanmasıdır. Katılım bankacılığı modelinde en yaygın kullanılan fon kullandırma şekli budur. Bu yöntemde banka, müşterisinin almayı istediği malı satın alıp aynı malı belirlenen oranla vade farkını ekleyerek müşterisine satar. Müşteri malın peşin fiyatı ve bankaya ödeyeceği kâr payı konusunda bilgi sahibi olur. Murabaha bir spot satış sözleşmesidir ve fiyata maliyet ile kâr marjının toplamı ile ulaşılır (Gödeş 2016: 86).

Murabaha akdinde İslami banka müşterisinin talebiyle hammadde, ürün, makina, teçhizat ve sair ekonomik malı üçüncü şahıslardan satın alarak bunları kendi müşterisine peşin veya vadeli şekilde kendi satış fiyatıyla satar. Bu işlemde bankanın elde edeceği kâr, malı satın alma maliyetiyle müşterisine satış yaptığı fiyat arasındaki farktır. Normal şartlar altında bu tür satış kısa dönem için uygulanır. Müşterinin katılım bankasının finansman desteği olmadan altından kalkamayacağı ticari faaliyetlerin finanse edilmesinde tercih edilen bir yoldur. Murabaha sözleşmesinin yapılmasını takiben banka, söz konusu malın müşterisine teslimine dair bir kredi mektubu veya benzer bir belge hazırlayarak sözleşmeye konu olan malın satıcısına siparişte bulunur.

Murabaha ile katılım bankasının önceden belirlenmiş sabit bir oranda kazanç sağlaması, bu işlemin faize benzerliğine dair tartışmalara yol açmış olsa da, murabaha ile bankanın, sözleşme bitene kadar herhangi bir risk üstlenmeyişi bu işlemin ticari bir işlemle eşdeğer olmasından kaynaklanmaktadır. Banka, murabaha yoluyla doğrudan mal ticaretinde bulunmakta ve bu yüzden elde ettiği kazanç da ticari bir kazanç olarak meşru sayılmaktadır. Murabaha akdinde bulunması gereken özellikler şunlardır:

- a) Müşteri, gerekli kalite standardını sağlayamadığı takdirde malı kabul etmeme hakkına sahiptir. Bu durum müşterinin bankadan talep ettiği malı kendisinin bulup beğenmediği durumlar için geçerli sayılır. Örneğin müşterinin görme

imkanı bulunmayan ve banka tarafından ithal edilen mallarda gerekli standartlar bulunmuyorsa bu hak geçerlidir.

- b) Ekstra bir masrafa yol açacaksa banka, üreticinin garantisine yeni şartlar ekleyemez ve üreticinin şartlarına uygun olarak malı temin eder.
- c) Banka, alış maliyetini ve diğer tüm giderlerin ayrıntısını satış fiyatının altında göstermek zorundadır.
- d) Müşteri, bu sözleşmede malı satın almayı taahhüt etmekte fakat ithal edilen bir malın limandan teslim alınması müşteriye şart koşulamamaktadır. Böylelikle müşterinin malı teslim almak için ekstra masrafa katlanması ve ithalat işlemlerine ilişkin teferruatla uğraşmasının önüne geçilmektedir.
- e) Mal müşteriye devredilene kadar mal üzerinde banka hak sahibidir.
- f) İthalatın gümrük ve vergilere tabi olduğu ülkelerde bankanın kârı malın satın alma fiyatı içerisinde gösterilmektedir. Bu ise ithal malların maliyetini müşteri aleyhine artırmaktadır. Bunun sebebi, katılım bankasının finansmanının, borç olarak değil ticari bir muamele olarak kabul edilmesidir. Bu yüzden mal ithalatında gümrük uygulanan ülkelerde katılım bankalarının ithal mallar üzerinde murabaha faaliyetleri düşünüldüğü seviyelere ulaşamamıştır (Darçın 2007: 31).

2.5.2.5 Selem

Selem belirli bir malın veya hizmetin bedelinin tamamının peşin olarak ödenip ileri bir vadede satın alınmasıdır. Banka peşin ödeme yaparak gelecekte üretilecek olan malı satın almaktadır. Fakat bu malı satabilmek için vadesini beklemek zorundadır. İslam hukukuna göre para, altın, gümüş ve para benzeri varlıkların bu yöntemle satılması, elde edilen gelir faiz olarak değerlendirildiği için kesinlikle yasaklanmıştır. Bu özellikle İran'da uygulanan bir finansman yöntemidir. Selem işleminden kaynaklanan riskten korunmak amacıyla bankalar paralel selem işlemi de yapabilmektedir (Serpam 2013: 5).

Selem satış İslamiyet'in ilk döneminden itibaren bilinmektedir. Çiftçiler selem ile hasat döneminde elde edecekleri tahmini ürünü mahsul ekimi zamanında satarak

tohum ve gübre ihtiyacını karşılamışlardır. Selem satış sözleşmesi elbette, sadece buğday, arpa ve benzeri zirai ürünlere mahsus değildir, her türlü malda selem kullanılabilir. Genellikle bir yıl vadeli olan bu işlemde banka malın fizikî mülkiyetini eline geçirmeden satamaz ve malın fiyatı piyasa fiyatını aşamaz (Özbay 2014: 52).

2.5.2.6 İstisna

İstisna, üreticinin özel olarak tanımlanmış bir ürünü belirli bir fiyata ve belli bir yerde teslim edilmek üzere taahhüt altına girme sözleşmesidir (Yılmaz, Ekinci ve Önk 2017: 57).

Bu yöntemde satıcı, alıcının istediği ettiği malı yapıp ya da yaptırıp müşterisine teslim etmeyi taahhüt eder. İnşaat gibi yapımı uzun süren malların alım satımında kullanılan bu yöntemde malın bedeli peşin, taksitli veya ileriki tarihlerde ödenebilir.

İstisna yoluyla finansman yöntemi, ileriye yönelik satın alma yöntemi olan selem yöntemine benzemektedir. Fakat satın alınacak malın inşa edilecek olması, malın bedelinin taksitli ödenebilmesi ya da ileriki bir tarihte ödenebilecek olması gibi özellikleri nedeniyle selemden farklıdır (Çobankaya 2014: 18).

2.5.2.7 Sukuk

Sukuk, finansal sertifikanın Arapça ismidir ve faizsiz bono olarak da adlandırılmaktadır. Sabit getiri, faiz taşıyan bonolara İslamiyet'te izin verilmemiştir. Bu sebeple sukuk faiz ödemeyi veya faiz masrafı yüklemeyi yasaklayan İslam hukuku prensiplerine uyan menkul kıymetlerdir. İkincil piyasada işlem görüp görmemelerine göre sınıflandırılan finansal varlıklardır. Faizsiz ürünlerin tamamına yönelik sukuk çeşitleri vardır. En yaygın kullanım alanları olan sukuk-u icara, mudaraba sukuk, muşaraka sukuk ve istisna sukuklarıdır (Mücahitoglu 2015: 71).

Sukuk, hem finansal kuruluşlara hem de ekonomiyi yönetenlere finansal risklerden korunmak açısından bir takım faydalar sunmaktadır. Sukuk, küçük işletmeler için olduğu kadar, büyük ölçekli işletmeler için de en iyi finansman yöntemlerinden biridir. Otoyol, baraj, santral vb. gibi finansmanı zor olan altyapı yatırımları daha kolay finanse edilebilmektedir. Hükümetler, finansman ihtiyacını faiz yüküne katlanmadan karşılayabilmektedir. Sermaye ihtiyacı olan yatırımcılar için ideal bir finansman aracı olmanın yanı sıra, likide dönüşme özelliği sayesinde likidite ihtiyaçlarını da finanse edebilmektedir. Sukuk, likit olma özelliği sayesinde, bankalar ve finans kuruluşları için çok iyi bir likidite yönetim aracıdır. Ayrıca, gelir dağılımının adil olması açısından da sukuk son derece önem teşkil etmektedir. Faizsiz finans sisteminin en büyük amaçlarından biri gelirlerin sadece belirli bir kesimin elinde toplanmasını önleyip, gelirlerden toplumun her kesiminin eşit faydalanmasını sağlamaktır (Bilal 2015: 108).

Sukuk genel itibari ile, İslami kurallara uygun (faizsiz) tahvil olarak tanımlanmaktadır. Basit şekliyle sukuk bir varlığa sahip olmayı veya o varlıktan yararlanma hakkını göstermektedir. Sukukta yer alan hak-iddia sadece nakit akışı hakkı değil aynı zamanda mülkiyet hakkıdır. Sukuk (sak kelimesinin çoğulu) ilk olarak alış-veriş ve diğer ticari faaliyetlerden kaynaklanan finansal yükümlülükleri gösteren bir kâğıt olarak ortaçağda daha çok Müslümanlar tarafından kullanılmıştır. Günümüz sukuku geçmişte kullanılan bu sukuktan farklıdır. Bu, sukuku geleneksel bonolardan farklılaştırmaktadır. Geleneksel bonolar faiz taşıyan menkul kıymetlerden oluşurken, sukuklar temel olarak varlık sepetinde sahiplik hakkından oluşan yatırım sertifikalarıdır (Kaya 2013: 59).

2.5.2.8 Tekâfül (İslami Sigorta)

Tekâfül, kısaca İslami açıdan sigortacılıktır. Sözlükteki anlamı ise dayanışma demektir. Tekâfül, geleneksel sigortacılıktan farklı olarak, ortak sigortacılığı baz aldığı için İslami kurallar dahilinde yapılabilmektedir. Genel olarak tekâfül anlaşmalarında mudaraba veya vekâlet usulleri uygulanır. Her iki işlemde için de katılımcılar ve şirketin kâr payı esas alınır.

2.6 Katılım Bankacılığının Türkiye Ekonomisine Katkıları

Türkiye’deki katılım bankacılığı gelişimine çizgisine baktığımızda özellikle son yıllarda önemli bir artış sergilendiği açıkça anlaşılmaktadır. Özellikle devletin katılım bankacılığının arttırılması noktasında oldukça istekli olması sektörün geleceği noktasında umut verici bir durumdur.

Türkiye gerçekten de “İslami Finans Merkezi” olma konusunda kararlı ve emin adımlarla ilerlerse önümüzde yıllarda bunun gerçekleşme olasılığı da çok yüksek olacaktır (Emeç 2014: 4).

İslamiyet’in doğuşu ve yayılması ile birlikte ortaya borçlanma, ortaklık ve kiralama gibi bugünkü faizsiz bankacılığın temel unsurları ve kavramları da çıkmış, gelişmiş ve geniş bir coğrafyada uygulama alanı bulmuştur (Özkan 2012: 10).

Günümüz ülke şartlarında daha çok gelişme ivmesini sağlayan ekonomilerdeki yaygın ekonomik dengesizliğin sebebi ve çeşidi enflasyondur. Ülkemizde de en önemli problemlerden biri olan enflasyonun da önde gelen önemli sebeplerinden birisi arz ile talep arasındaki mevcut dengesizliktir. Üretimi özendiren katılım bankalarının enflasyonu azaltıcı etkisinin yanı sıra yeni istihdam sahalarının oluşmasına da doğrudan ya da dolaylı olarak katkı sağlamaktadır (Tenekeci 2017: 65).

İki konuyu özellikle vurgulamak gerekmektedir. Birincisi, devletin “İslami Finans Merkezi” olma projesini bir siyasi parti aksiyonu yerine devlet projesi halinde ilerlemesi ve ileriki dönemlerde de olası bir siyasi iktidar değişikliği durumunda iktidara gelecek siyasi partinin de bu projeyi desteklemesi gerekmektedir.

İkinci olarak, katılım bankaların yapacağı çok daha fazla işler düşmektedir. Artık katılım bankaları toplam içerisinde bankacılık sektörünün %5-6’larına ulaşmıştır. İlerideki dönemlerde paylarını daha da arttırmaları eski dönemlerdeki kadar kolay olmayabilir. Nitekim, belirli bir büyüklükten sonra daha büyümek için sadece faiz hassasiyetine sahip olan müşterileri kazanabilmek yetmeyecek, faiz hassasiyeti olmayan müşterileri de kazanma gereksinimi ortaya çıkacaktır. Bu noktada, erişilebilirlik,

yenilikçi ürünler, rekabetçi fiyatlar ve marka gibi konuların önemi daha da artacaktır. Dolayısı ile katılım bankalarının bu konuya da odaklanmaları gerekmektedir. Aksi halde belli bir büyüklükten sonra pazarda yer alan paylarını daha da arttırmaları mümkün olmayacaktır (Emeç 2014: 37).

Katılım bankalarının ekonomi için en büyük katkıları finansal sisteme girmeyen ya da giremeyen fonların sisteme hızlı bir şekilde kazandırılmasıdır. Bu sayede birikim sahiplerine kazanç sağlamakta, ekonomiye olumlu yönlü bir etki yapmaktadır. Reel sektöre katkı sağlayan bu katılım bankaları ülke ekonomisinin büyümesinde önemli bir yere sahiptir (Aslan ve Sönmez 2018: 337).

Katılım bankalarının ekonomi üzerindeki olumlu etkilerinden en önde geleni ekonomide girişimciliği hareketlendirmiştir. Risk içermeyen bir kazanç olan faiz toplum içerisinde çalışma isteğini söndürmektedir. Birikimlerini faize yatıran kişiler üretim sürecinden ayrılmışlardır.

Kişinin hiçbir üretimde bulunmadan rahatça gelir elde edebilmesi girişimciliği, ekonomik gelişmeyi yavaşlatmakta hatta durma noktasına getirmektedir. Aslında birikimlerini faize yatırmayarak üretim sürecine dâhil eden tasarruf sahibi kârını artırmak için yeni buluşlara ve yollara, yeni ürünlere yönelecek, bu da toplumun refahını ve gelişimini artıracaktır. Katılım bankaları girişimci sınıfının ayakta durması hususunda da destek olmaktadır. Birikim sahibi tasarruflarını klasik bankalara yatırdığında bu bankalardan elde edeceği faiz sabit olduğu için, bankalardan kredi alan girişimcinin zarar etmesi durumunda girişimciye destek vermeyecek ve dolayısıyla girişimci faaliyetlerine son vermek zorunda kalacaktır (Gudil 2007: 50).

Katılım bankaları finansman sıkıntısı çeken şirketlere sabit bir bedeli içermeyen, karşılığı nispetinde verilecek payla ödenen risk içermeyen bir kaynak sağlayarak, üretimin canlı tutulmasına ve buna istinaden maliyetin düşmesine olanak ve katkı sağlarlar. Böylece maliyet enflasyonunun yavaşlatılmasına hatta durdurulmasına katkı sağlamış olurlar. Katılım bankalarının faiz oranları üzerinde de pozitif etkiler yaptığı toplum tarafından bilinmektedir. Ekonomide faiz oranlarını geriye çekici ve aşağıya

doğru dūřürücü bütün eylem ve girişim fonksiyonel ekonomiye olumlu şekilde katkıda bulunur. Katılım bankalarının esnek yapıdaki fon toplama yöntemleri ve ticarete dayalı finansman şekilleriyle banka sistemine göre cari faiz oranlarını indirici bir fonksiyon yüklenmektedir. Bu da ekonomide yatırımların hacminin artış göstermesine yol açarak, üretilen mal ve hizmetlerin değerini, yani millî geliri gitgide büyütmektedir (Şahin 2007: 93).

Nitekim kâr-zarar ortaklığında girişimcinin zarara uğraması durumunda ortaya çıkacak zarar için tasarruf sahibi de payı oranında bu zarara ortak olacağından tüm zarar girişimciye yüklenmeyecektir. Ayrıca tasarruf sahibi olan katılım bankalarına tasarruflarını yatırdığında, kâr-zarar ortaklığı yoluyla bu fonları elinde bulunduran girişimci ile aynı kaderi paylaşacaktır. Her ne kadar üretimin bizzat içinde yer almasa da psikolojik anlamda üretimin içinde yer alacaktır. Ortaya zararın çıkması durumunda ise emek sahibinin uğraşlarını, sermaye sahibi ise birikimlerini kaybetme ile karşı karşıya kalacaktır. Bu durum sermaye sahibiyle girişimci sınıfının arasında bir yardımlaşma ve dayanışma bağı kuracak, toplum içerisinde yardımlaşma, merhamet gibi maneviyat unsurlarını güçlendirecektir. Katılım bankaları bulunduğu ülkeye yabancı sermayenin gelmesi yönünde de olumlu yönde etki sağlayacaktır. Fon fazlası olan ülkelerden faizsiz bankalar aracılığıyla ülke ekonomisine sermayenin akımı gerçekleşmekte, bu durum da yatırımların artmasını sağlamaktadır. Fonun gelme süreci sonunda sözü edilen ülkelerle ticari ve ekonomik ilişkilerde artışların meydana gelmesi kaçınılmazdır. Atıl durumda bulunan yerli sermaye de harekete geçmekte böylelikle hem yabancı sermayeden hem de yerli sermayeden kaynaklanan yatırım artışlarından gelen vergi gelirleri artış göstermektedir.

Katılım bankalarının ödeme yapacakları kâr payının belli olmaması, toplanan fonların vadesine göre kullanılmaları bu kurumlara esneklik kazandırmıştır. Bu nedenle ekonomik krizler katılım bankalarınca diğer bankalara göre çok daha kolay atlatılmıştır. Katılım bankalarının ekonomi üzerinde meydana getirdikleri olumlu etkileri aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir.

- Finansman sıkıntısı çeken şirketlere, sabit bir bedeli olmayan, karşılığı, kârdan elde edilecek payla ödenen risk içermeyen bir kaynak sağlayarak üretimi dinamik hale getirip, üretimin maliyetini düşürmek,
- Kaynağın, geri döneceği yerlere yönlendirilmesini sağlayarak fon akımlarına hız vermek ve rantabl kullanılması imkanını oluşturmak,
- Kurum ile fon kullanan arasında kâr ve zarara katılma olduğundan, kurumun fon kullandıracağı kuruluşu etkin piyasa araştırmaları sonucunda tespit etmesi imkânı,
- Kalkınma dönemindeki ülkemizde, belli projelerin daha rahat finansmanını sağlamak, bu arada yatırımcı, fon kullanan ve kurum üçlüsünün gelirlerinin artması ve vergi imkânları dogması”.

Farklı dünya görüşlerindeki insanların ellerindeki fonları ülke ekonomisine dâhil ederek ekonomik canlanmayı sağlayan bu mali kurumlar üretimi, yeni buluşları teşvik ederek ekonomik gelişmeye hız kazandırmaktadırlar (Gudil 2007: 51).

Millî ekonomi içerisinde parasal bloktaki büyümenin ortaklık esaslı finans sisteminde, kredilerle bağlantılı olan faiz oranları ile ilişkisinin olmayıp yatırım hesaplarının kârları oranında enflasyona dönüşebildiği dikkate alındığında katılım bankacılığın prensipte enflasyonu engellemeye yönelik katkılarda bulunduğunu ortaya koymaktadır (Yusuf 2010: 1).

Katılım bankalarının ülkemizde faaliyete girmesine karar verirken yürütme organının dikkat ettiği atıl fonların ekonomiye kazandırılması, Körfez’deki sermayesinin ülkemize getirilmesi gibi faydaları açıktır. Katılım bankalarının, dini konudaki hassasiyetleri nedeniyle birikimlerini ekonomiye etkin ve üretken yollardan katmayan fon sahiplerinden sağlanması beklenen yeni fonlar için bir nevi havuz görevi üstlenmesi bu kararın temelini oluşturmaktadır.

Kapitalist ekonomilerde risk içermeyen getiri olarak kabul gören faize bağlı olarak yatırım kararlarında faiz oranları ana ölçüt olarak dikkate alınmaktadır. Yatırımın beklenen getirisi ile faiz sınırlarının kıyaslanması neticesinde sermayenin faiz ile

kazanacağı ve geleceği miktar, yatırım yoluyla kazanacağından fazla ise birikim sahipleri yatırım yaparak risk altına girmek istemeyeceklerdir. Özellikle faiz hadlerinin yatırımların cazibesine gölge düşürecek ölçüde yüksek olduğu zamanlarda birikimler faiz tarafından eritilip üretime kazandırılmayacağından ekonomideki yatırım seviyesinin aşağıya gerilemesi (veya artmayışı) üretimin ve buna bağlı olarak toplam arzın azalmasına sebep olarak enflasyonu tetikleyecektir. Enflasyon oranının ise faiz oranı üzerinde pozitif ilişkisi olduğu dikkate alındığında bu durum faizlerin daha da yükselmesi yönünde baskıya neden olacaktır.

Faizin meydana getirdiği üretimin düşüşü, enflasyonist baskıya yol açması gibi etkilere karşın katılım bankalarının faizsizlik ilkesiyle çalışması ve inançları gereği faize uzak duran birikim sahiplerinin ise tercihlerini bu kurumdan yana kullanmaları bahsedilen etkilerin tersine reel sektörü destekleyici nitelikte üretim, arz ve GSMH üzerinde artışa yardım etmektedir.

Gelinen bu noktada faizli sistemle çalışan bankalar ile faizsiz ilkelere göre çalışan katılım bankalarının ülke ekonomisine etkilerini kıyaslarken hedefimiz bu kurumların, iki farklı kutup ve rekabet içerisinde bulunan kuruluşlar olduğu izlenimi uyandırmak değildir. Katılım bankaları ile diğer bankalar farklı kesimlere hitap etmektedir. Bu fark, inançları gereği tasarruflarını zaten hiçbir şekilde klasik bankalara yatırmayan halk katılım bankaları aracılığıyla ekonomiye bu birikimleri aktarmasında yer almaktadır. Bu sebeple katılım bankalarının esas amacı bankalara yönelmiş mevduatı kendi tarafına çekebilmek değil; döviz, altın veya üretime neden olmayan gayrimenkul yatırımları gibi diğer çeşitli yollarla değerlendirilmeye çalışılan fonların katılım bankaları aracılığıyla ekonomiye dâhil edilmesidir.

İşte bu yönüyle katılım bankalarının bankacılık sektörüne herhangi bir zarar vermediği ortadadır. Bunun aksine katılım bankalarının tabir yerindeyse “yastık altı” olarak bilinen kaynakları adeta sıfırdan meydana gelmişçesine ekonominin çarklarının içine sunmaları, bunu yaparken reel sektörü destekleyerek ekonomik altyapıya işlerlik katmaları ve mali yapıya direnç kazandırmaları gibi etkileri sebebiyle klasik bankacılık sektörü için de faydalı oldukları söylenebilir (Darçın 2007: 69).

Katılım bankacılığı denildiğinde öncelikli olarak akla gelen ve katılım bankacılığında vazgeçilmez olan bazı tanımlamalara ve katılım bankacılığının önemine değinmekte yarar vardır.

Banka terimini her ne kadar günlük hayatımızda, özellikle iktisadi konularda çok daha fazla kullanıyor olsak da; bu alanda yapılan araştırmalarda, terimin tam tanımının karşılık bulmaması, literatürde tek bir tarifinin dahi yer almaması katılım bankacılığının tanımının da yapılmasını güçleştirmiştir. Faizin bulunmadığı her banka katılım bankası olamayacağı gibi; hiçbir katılım bankasının finansal işleyişinde de faize yer verilmemiştir (Aydın 2017: 10).

Bankaların kriz dönemlerinde küçülmeye yönelmeleri alışılmış stratejik tepki haline gelmiş fakat 2001 yılında yaşanan krizden sonra BDDK tarafından alınan disiplin önlemleri ve Türkiye ekonomisinde yaşanan istikrarın da etkisi ile ülkemizde yabancı sermayeli bankalar dışında önemli bir derecede işten çıkarma sorunu meydana gelmiştir. Türkiye’de Kurulu yabancı sermayeli bankalar merkezlerinde meydana gelen problemlere (kapanma, birleşme, kamulaşma) bağlı olarak küçülme tepkisi vermişlerdir. Fakat takip eden süreçte ülkemizdeki ekonomik koşullara paralel olarak bu stratejiden vazgeçmişlerdir (Özbay 2014: 62).

Ortaklık yöntemleriyle bireylerden topladıkları fonları peşin alıp taksitli satarak kullandıran katılım bankaları, bir yandan finansal piyasalarda aracılık rolünü üstlenmiş, diğer yandan da modern bankacılık hizmetlerini de sunmak üzere, bankacılık sektörünün önemli bir alanını oluşturmuştur. Katılım bankaları, farklı çalışma yöntemleri sayesinde, Türkiye’de ve dünyada yaşanan son krizlerden diğer bankalara göre çok daha az etkilenmişlerdir. Katılım bankalarının bankacılık sektöründe bir alternatif olması, mevcut sistemde tamamlayıcı özelliği, ekonomiye ve özellikle reel kesime katkısı, finansal sisteme getirdiği çeşitlilik, derinlik ve güvenilirlik, katılım bankacılığın son yıllarda hem dünyada hem de ülkemizde popüler olmasının önünü açmıştır.

Türk finans sistemi içerisindeki rolü gün geçtikçe artan katılım bankaları son zamanlarda hızlı bir büyüme ivmesi yakalamış, çok önemli sayılabilecek ilerlemeler kat etmiş ve bankacılık sektörü genelinde bir büyüme gerçekleştirmiştir. Ekonominin gereksinim duyduğu finansal ürünleri ortaya çıkarabilen ve üretebilen, hizmet ağı ile tüm ülke geneline yayılan katılım bankaları, bir yandan finansal sistemin gelişmesine katkıda bulunurken, diğer taraftan da reel sektörün büyümesini ve ilerlemesini de desteklemektedir. Fakat yine de katılım bankalarının bankacılık sektöründen aldıkları payın, hedeflen paydan çok daha altında olduğu da bir gerçektir (Pehlivan 2016: 319).

2.6.1 Atıl Fonları Ekonomiye Kazandırılması

Katılım bankaları, özellikle inançlarından dolayı ötürü sistemin dışına itilmiş birikimlerin faizsiz bankacılık kriterleri çerçevesinde faaliyet göstermelerinin sonucu olarak sisteme dâhil edilmişleridir. Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomilerin tasarruf oranlarının düşüklüğü önemli bir problem olarak gözlenmiş ve ülkemizdeki dini inançlarından dolayı klasik bankalara mevduat yatırmayan büyük bir kesimin olduğu tahmin edilmektedir. Katılım bankalarının bu birikimlerin bir kısmını ekonomiye kazandırmaları büyük başarı sayılacaktır (Özbay 2014: 74).

2.6.2 Kayıt Dışı Ekonominin Önlenmesi

Katılım bankaları çalışma yöntemleri gereği fon kullandırırken özellikle gerçek ekonomik faaliyetleri finanse etmektedirler. Kredinin, krediyi kullanan firma yerine mal tedarik edilen satıcılara ödeme yapılması sebebiyle veriliş amacının dışında, riskli, spekülatif, verimsiz ve kayıt dışı işlerde kullanımının önüne geçilmiştir. Türkiye ekonomisinin altından kalkmaya çalıştığı en önemli problemlerden birisi olan kayıt dışı ekonomi ve bu kayıt dışı ekonomiden doğan verginin kaybıdır. Katılım bankaları, kayıt altındaki ekonomiyi destekleyen çok önemli bir işleve sahiptir. Bütün işlemler, gerçek alım-satımlardan ibarettir. Bu yüzden tüm yapılan işlemler kayıtlı ekonomiye dâhildir. Katılım bankalarının yaptığı işlemleri gerçek ticarete dayandığından ve faturasız işlem gerçekleştirmediğinden dolayı ülkemizin kayıt dışı ekonomi ile mücadele konusunda

önemli görevler üstlenmektedirler. Katılım bankalarının yaygınlaşması ve ortaya koyduğu finansman tutarının artmasıyla kayıt dışı ekonomide küçülme meydana gelecektir. Katılım bankalarından kullanılan fon oranında artış sağlandığı takdirde kredi talep edenler bu kurumların prensiplerine uygun hareket etmek zorunda olacaklarından, faturasız veya kayıt dışı işlem yapamayacaktır. Devlet, bu katılım bankalarının gerçekleştirdiği işlemleri sonucunda daha fazla vergi gelirini elde edebilecektir.

2.6.3 Reel Sektörün Finanse Edilmesi

İstikrarlı bir büyümenin ışığında finans sektöründeki dengeli yapının yanında reel sektörün üretim ve hizmet alanındaki göstereceği performans da oldukça önemlidir. Ülke ekonomilerinin sağlıklı bir şekilde büyüme kaydedebilmeleri için ellerinde tuttıkları kaynaklarını en uygun ve en verimli şekilde değerlendirebilmesi, bunun için de ise reel sektörün desteklenmesi ihtiyacı ekonomi açısından oldukça önem taşımaktadır (Ustaoglu 2014: 67).

Katılım bankaları, Türk finans sisteminde, çeşitliliği ve derinliği artıran kurumlar şeklinde yerini almışlardır. Fakat esnek fonları toplama yoluyla ve ticarete dayalı finansman biçimleriyle kendi arzını yükselterek, cari kredi faizlerini aşağıya çekici bir hale gelmiştir. Bu sebeple, ekonomide yatırımcıların mevcut hacminin artmasına neden olarak, üretilen mal ve hizmet değerini yani, millî gelirin seviyesini yükseltmişlerdir (Doğan 2008: 56).

İslami hükümlere göre faizin yasaklanmasından dolayı katılım bankaları işleyiş prensipleri olarak yalnızca ticari alım-satım işlerini gerçekleştirmektedirler. Kaynaklarını reel sektöre yönelik proje bağlamında değerlendiren katılım bankaları kaynakların daha verimli alanlarda kullanılmasında etkili olmaktadır. Katılım bankaları doğrudan doğruya reel sektörü finanse edip kaynakların tarım, sanayi, ticaret ve hizmet gibi alanlarda kullanılmasını sağlayarak topladıkları kaynakların doğrudan ekonomiye geçirilmesi ile yatırıma veya direkt üretime dönüşmesini temin eden bir özelliğe sahiptirler (Ustaoglu 2014: 67).

Katılım bankaları, topladıkları fonların en az % 25'ini döviz kazandırıcı işlemlere tahsis etmek durumunda oldukları için, ithalat ve ihracatın finanse edilmesine yardım etmektedirler. Nitekim ülkemizde faaliyet gösteren katılım bankaları, söz konusu bu oranı da aşmışlardır (Doğan 2008: 3).

2.6.4 İstihdamın Artırılması

Katılım bankalarının reel sektöre sağladıkları katkıların sayesinde yapılacak olan yeni yatırımları desteklemekte, bu durum istihdamı artırıcı özelliğe sahip olmaktadır. Aynı zamanda faaliyetlerin gelişmesini sağlamaktadır. İstihdam alanlarının büyümesi ve sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için kullandıkları fonlar ile doğrudan ya da dolaylı imkânlar sağlamak suretiyle katılım bankaları istihdamı artırıcı yönde katkıları gerçekleştirmektedirler (Ustaoğlu 2014: 68).

Katılım bankaları, reel ekonomiye kaynak temin etmektedir. KOBİ'lerin faaliyetlerini sürdürebilmesi ve büyümesine etki etmeleri ile iş sahalarını artırıcı rolü de üstlenmişlerdir. Reel sektöre sağladıkları fonlama sayesinde ortaya çıkarılan yatırımların yeni istihdam alanları oluşturması ile birlikte katılım bankaları istihdam üzerinde de olumlu etkilere sahip olmaktadır. İstihdam alanlarının büyümesi ve sağlıklı bir şekilde sağlam temellerde durabilmesi için kullanıma açtıkları kaynakları istihdamı artırıcı etkenleri gerçekleştirmektedirler (Polat 2015: 49).

2.6.5 Rekabetin Geliştirilmesi

Katılım bankalarının kendine has yöntemleri, farklı yapıları ile Türk bankacılık sistemi içerisinde önemli bir rekabet ortamı oluşturmaktadırlar. Hem fonun toplanması hem de bu toplanan fonların kullanılmasında çeşitlilik sundukları için rekabet ortamını canlandırmaktadırlar. Sundukları hizmetlerin toplum alanında da ilgi toplayarak, yaygınlaşması sistemin içerisindeki rekabetin gelişmesine, genişlemesine olanak sağlamıştır (Ustaoğlu 2014: 67).

2.6.6 Yabancı Kaynak Transferinin Sağlanması

Katılım bankalarının Türkiye’de aktif şekilde faaliyette bulunmalarıyla birlikte, Müslüman ülkelerle aramızdaki bağlantılarımız oldukça gelişme kaydetmiştir. Türkiye’de sermaye kıt durumda ve getiriler ise yüksek olduğu için körfez bölgelerindeki mevcut paraların katılım bankaları aracılığıyla ülkemize getirilmesi ile bu yatırımlar her iki taraf için de faydalı olacaktır (Özbay 2014: 74).

2.6.7 Maliyet Düşürücü Katkıları

Katılım bankaları sabit bir kazanç vaadi ile fonları toplamadıkları için ellerinde bulundurdukları kaynakları çok daha esnek biçimde piyasaya kaynak olarak sunma imkânını bulmuşlardır. Ekonomiler arasında geçiş ve sıkıntılı dönemlerde bu özelliklerini değerlendirerek çok daha ucuza finansman sağlayabilirler. Ekonomilerde özellikle finansman maliyetlerinin daha ucuz olması büyüme ve gelişmenin daha hızlı olmasına ortam sağlamaktadırlar. Katılım bankalarının sabit bir kazanç vaadi bulunmaksızın yaptıkları fon toplama yöntemleri ve gerçek ticari işlemlere kaynak teşkil eden fon kullandırma imkânları faizli (klasik) bankacılara göre cari faiz oranlarından bağımsız olarak hareket etmelerini sağlayarak bu oranları aşağılara çeken bir etkiye sahiptirler (Ustaoglu 2014: 67).

2.7 Katılım Bankacılığı Hizmetleri

Katılım bankacılığı, hizmet sektöründe oldukça mesafe kat etmiştir. Katılım bankacılığı müşterilerini yönelik sunduğu enstrümanlar ile müşterilerinin birikimlerine talip olduğunu belli etmiştir. Katılım bankacılığının müşterilerine yönelik sunduğu hizmetler iki ana başlıkta açıklanabilir.

2.7.1 Bireysel Müşterilere Yönelik Hizmetler

Ticari amaç olmaksızın kullanılması şartıyla, kişisel ihtiyaçlara yönelik, gerçek kişilerin doğrudan satıcılardan aldıkları malların veya hizmetlerin bedelinin, Katılım

bankaları tarafından alıcının adına satıcı tarafa ödenmesi yöntemiyle, alıcı tarafın borçlandırılması işlemleri, “bireysel finansman desteği” olarak isimlendirilir. Gerçek kişilerin mesken, araç ve arsa gibi ihtiyaçlarına yönelik finansman şeklidir. Gerçek bir malın alım satımı olması şartıyla, bankalardaki tüketici finansmanına benzer şekilde bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak mümkün olmaktadır. Bu işlemlerdeki önemli husus, finansmanı gerçekleştirilecek işlemlerin gerçek olması bakımından, finansman tutarının finansmanı yapılan malın satıcısına ödenmesidir. Ticari işlerin finansman şekli olan kurumsal finansman desteği yöntemine benzer şekilde, bireysel finansmanlarda da finansman tutarı alıcıya nakden verilmemektedir. Alıcı adına satıcıya ödeme yapılmaktadır.

Bireysel Finansman çeşitlerine değinecek olursak konut finansman desteği müşterinin satın almak istediği gayrimenkulün katılım bankası tarafından satın alınıp, istenilen vadeye göre üzerine kâr payı eklenerek, alıcıya satımı işlemidir. Kat mülkiyeti ya da kat irtifakı bulunan tüm gayrimenkullerin alım ve satıma konu olabilmektedir. Ayrıca katılım bankaları Mortgage sistemine uygun gayrimenkul finansmanı da sağlayabilmektedirler.

Taşıt finansmanındaysa kredibilitesi yüksek gerçek kişilere, sahibi olmak istedikleri taşıtların katılım bankaları aracılığıyla satın alınarak istenilen vadeye göre kâr payı eklenerek satılması şeklinde finansman desteği sağlanmaktadır. Diğer bireysel ihtiyaçların karşılanması ise ticari amaç olmaksızın, kişisel ihtiyaçları gidermeye yönelik malları temin edilmesi amacıyla gerçek kişilere yönelik finansman desteğidir. Piyasa koşullarının uygun olması şartıyla, kişilerin gereksinim duyduğu tüketim mallarının katılım bankaları tarafından alınıp, müşteriye istediği vadeye göre kâr eklenerek satılması şeklinde kullanılır.

Bireysel Finansman Desteği ile mesken araç ve arsa gibi finansmanların yanında eğitim, teknolojik malzemeler, beyaz eşya, mobilya, düğün giderleri, tadilat masrafları ve doğalgaz gibi bireysel tüketim malzemelerinin de finansman yapılabilmektedir.

2.7.2 İşletmelere Yönelik Hizmetler

İşletmelere yönelik işlemlerde hammadde alımları, arsa işyeri gibi mülk alımları ve makine alımları gibi bir sürü ihtiyaç satıcılardan nakit olarak alındıktan sonra işletmeler vade farkı üstüne eklenip satılarak gerçekleşmektedir. Faizsiz sistemin ilk yıllarında bu işlemler finans kuruluşları tarafından satın alınıp faturalar finans kuruluşlarına kesilmekte akabinde işletmelere satılarak yapılmaktaydı. İlerleyen yıllarda vergisel yükler, faturalarda hileli işlem oluşma olasılıkları ve oluşan maliyetlerin yükselmesi nedenleri bu sistemin terk edilmesini mecbur kılmıştır. Yeni uygulamada vekâlet yöntemi yardımıyla ihtiyaçların mülkiyetleri finansman müşterisine geçerken ödemenin satıcıya ödemesinin nakden finans kuruluşlarınca yapılması şekline dönmüştür. Finansman kullanan müşteriye vade farkı ilave edilerek vadeli ödeme imkânı sunulmuş ve faturanın görülmesi şartı aranmaya başlanmıştır. Faturalarda çıkacak sıkıntılar katılım bankalarının bağlamamaktadır. Fakat naylon fatura işlemlerinin fonlanmasını engellemek, ticaretin gerçek olup olmadığı araştırmak ve fatura gibi mali belgelerin birer nüshasının saklanması işlemleri katılım bankalarının sorumluluğundadır.

Alınacak olan mal veya hizmetlerin fiyatı da dâhil olmak üzere banka müşterisi işletmelerce belirlenmektedir. Peşin al vadeli sat sistemiyle işletmeler kullandıkları finansmanlarda peşin fiyatına ilave olarak katılım bankalarında belirlenen vade farkında anlaşmalarını durumunda gerekli evraklar imzalanır ve mallın bedeli satışın yapılması akabinde satıcıya nakden ödenmektedir. Katılım bankaları tarafından aynı mal müşteri işletmeye anlaştıkları vade ve fiyattan satılmaktadır.

Kurumsal finansman desteği kullanan işletmeler sabit maliyetli borçlanmaktadırlar. Döviz olarak borçlanma imkânlarını kullanmaları durumunda oluşan kur farklarını faturalar yardımıyla giderleştirebilirler. Bu finansmanlarda ortalama vade sayesinde esnek vade yapılı geri ödeme çizelgeleri işletmelere sunulabilmektedir. Bu çizelgelerdeki ödemelerini finansman kararlarında müşteri çeki kullanma imkânları varsa bu yolla yapabilirler. İthalat işlemleri tek bir kurum aracılığıyla yapılacağından masraflar malın maliyetlerine eklenerek fazladan ödemeler

yapılmayabilir. Eğer mal alışında satıcı ile vade yapılmışsa kullanılan finansmanla ilave vadelendirme imkânı da doğabilir, böylece alıcının alım imkânları artar (Bilge2015: 31).

III. BÖLÜM

3. İŞLETMELERİN KATILIM BANKACILIĞI TERCİH ETMESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Bu bölümde kaynak araştırmasının devamında geliştirilen model içerisindeki değişkenlere ait hipotezler kurulmuştur. Bir sonraki aşamada modelde değişkenlerin değerlendirilmesi gayesiyle veri toplama aracı geliştirilmiş ve araştırmanın örneklem ve evreni ile ilgili bilgilendirme yapılarak, verileri araştırılmasına ve araştırılan verilerin işlenmesi sürecine yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Amacı

Katılım bankalarının işletmeleri müşteri yapma konusunda önemli çabaları bulunmaktadır. İşletmelerin bu sebeple katılım bankası tercih sebepleri ile ilgili veriler bankaların kaynaklarının aktif olarak kullanılmasına destek olacaktır.

İşletmelerin katılım bankası seçme sebeplerine demografik nedenlere bakılarak sınıflandırma yapıp yapılamayacağı, yapılsa bu sınıflar arası farkların neler olabileceği sorularına cevaplar bulunmaya çalışılmıştır.

Bu araştırma, katılım bankalarının işletmeler üzerindeki kullanım eğilimlerine etki eden faktörleri tespit etmeyi amaçlamıştır. Dolayısıyla işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin demografik özellikleriyle katılım bankası tercih sebepleri arasındaki ilişki durumunun araştırılması amaç olarak belirlenmiştir.

Araştırmada bu temel amaç doğrultusunda, teknolojik gelişmeler yardımıyla hızın ve mali konuların sürekli önemli hale gelmesi sebebiyle işletmelerin katılım bankalarını kullanımı ile ilgili beklentilerine katkı sağlayacaktır.

Bu çalışma ile işletmelerin katılım bankası tercihlerini etkileyen faktörlerin bulunması hedeflenmiştir. Bankalara işletmelerin talep ve gereksinimlerini karşılamazlarken kaynaklarını doğru şekilde kullanmalarını destekleyecek netice ve önerilerin oluşturulması amaçlanmıştır. Yapılan araştırma, katılım bankalarını aktif kullanan işletmelerin özelliklerini ve katılım bankası tercih sebeplerini belirlemek katılım bankacılığına bir nebze de katkıda bulunmak amaçlardan birisi olmuştur.

3.2 Araştırma Soruları

Belirtmiş olduğumuz araştırma amaçlarına yönelik belirli sorular geliştirilerek araştırmanın çerçevesinde cevaplar araştırılmıştır. Araştırma sonucu için cevap aranan sorular aşağıda belirtilmiştir:

- İşletmelerin katılım bankası tercih etmelerini etkileyen faktörler nelerdir?
- Katılım bankası tercih sebeplerine bakılarak işletme sahipleri, ortakları ya da finans müdürleri demografik özellikleri bakımından sınıflandırılabilir miyiz?
- Bu şekilde bir sınıflandırma yapılabilirse, bu gruplandırmanın başlıca önemli özellikler hangileridir?
- Demografik özelliklere açısından sınıflandırma sonrası çıkan faktör gruplarında bariz ayrımlar oluşmuş mudur?
- İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankaları ile çalışmalarıyla demografik özellikleri arasında ilişki var mıdır?
- İşletmelerin katılım bankası tercihleri, katılım bankalarının sunduğu ürün hizmetler tercihlerini nasıl etkilemektedir?

3.3 Araştırma Yöntemi

Katılım bankalarının da mevduat bankaları gibi müşteri bilgilerini vermeleri hem kanunen yasak olduğundan hem de etik kurallarla örtüşmediğinden araştırmada kullanılan veriler, katılım bankaları ile çalışan işletme sahipleri, ortakları ya da finans müdürleri ile bire bir görüşülerek hazırlanan anketin cevaplanması yöntemiyle elde edilmiştir. Araştırmada veriler oluşturulması için kapalı uçlu soruların bulunduğu anket formu kullanılmıştır.

İşletmelerin katılım bankalarını tercihlerini etkileyen faktörleri bulmak için araştırmada, var olan vaziyeti saptamak üzere tanımlayıcı araştırma modeli tercih edilmiştir. Bu model, araştırma sorununu temel alan değişkenlerin aralarındaki sebep-sonuç ilişkisini gözetmeksizin, değişkenlerle alakalı tanımlamaların hatasız oluşturulmasını hedefleyen bir modeldir. Bu modelde gözlem, analiz ve anket yöntemleri kullanılmaktadır. Bu çalışmada, faktörler arası ilişkilerin belirlenmesine yönelik olan ve maliyet açısından da en az maliyetli olan anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada katılım bankaları ile çalışan işletmelere yönelik anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Katılım bankaları ile çalışan işletme sahipleri, ortakları ya da finans müdürleri ana kütleyi temsil edebilecek örnek kütleyi oluşturmaktadır. Hazırlanan anket formunda bulunan çoktan seçmeli sorular, katılım bankaları ile çalışan işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin zorlanmadan cevap verebilecekleri tarzda oluşturulmuştur (Kaya 2008: 252). Anket iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, katılım bankaları ile çalışan işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin demografik özellikleri ve katılım bankaları ürünlerine ilişkin on soru yer almaktadır. İkinci bölümde işletmelerin katılım bankası tercihleri etkileyen faktörleri tespit etmek amaçlı otuz dokuz soru yer almaktadır. İkinci bölümde, katılım bankalarının işlev, hizmet ve ürünleriyle alakalı sorular beşli likert şeklinde ölçeğe uygun hazırlanmıştır.

3.4 Araştırma Modeli

Araştırma amacı çerçevesinde geliştirilen modelimizde, bağımlı ve bağımsız değişken grupları belirlenerek aralarındaki ilişkilerin analizi ile sonuçlar elde edilmiş ve bu sonuçlardan yararlanılarak önerilerde sunulmuştur.

Bankanın işlev, hizmet ve ürünlerinden oluşturulan bağımlı değişkenler ile işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin demografik özelliklerinden oluşan bağımsız değişkenler işletmelerin katılım bankası tercihlerini etkilemektedir. Bu durum katılım bankalarının işlevlerini ve işletmelere verilen hizmetleri etkilediği gibi katılım bankalarının tercih edilme kararlarında da etkilidir.

Araştırmada, demografik özellikler ile katılım bankasının yapısı ve sunduğu hizmetlerin işletmelerin katılım bankası tercihlerine etkisinin olup olmadığı istatistikî yöntemlerle test edilmiştir.

3.5 Araştırmanın Hipotezi

Hipotez, en az iki ya da daha fazla ölçülebilir değişkenin birbiriyle olan ilişkisini saptayan bir yargıdır. Sosyal bilimlerde bilimsel açıdan test edilmesi uygun hipotezlerin oluşturulması ve bunların araştırmanın sonuçlarıyla sınanması önemlidir. Araştırma ile işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin demografik özellikleri ve katılım bankası ile çalışma tercihleri arasındaki ilişkiyi geliştiren hipotez doğrultusunda yapılmıştır.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankalarını seçme nedenlerine etkisi olan değişkenler bağımlı ve bağımsız değişken olarak iki grup halinde tetkik edilmiştir. İlk grup yaş, cinsiyet gibi demografik değişkenlerden, ikinci grup da davranışsal değişkenlerden oluşmuştur. Araştırmamızda işletmelerin katılım bankalarıyla neden çalıştıklarını bulmak için 39 bağımlı değişken oluşturulmuştur. Yapılan analizler sonucunda bu

değişkenlerin bağımsız değişken olarak kabul edildiği demografik özelliklere bağımlı oldukları istatistiksel metotlarla tespit edilmiştir.

Katılım bankalarının yapısı ve sunmuş olduğu hizmetlerin çeşitliliğine göre işletme sahipleri, ortakları ya da finans müdürleri, demografik özelliklerine göre katılım bankalarını tercih etmektedirler. Katılım bankalarının, işletmelere yönelik ürün ve hizmet türlerini arttırması durumunda işletmelerin banka tercihlerini değiştirebileceğini tespit edebilmek amacıyla işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin demografik özellikleri ile tercih ettiği katılım bankasının ürün ve hizmetleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını test etmek için geliştirilen hipotezler Tablo 3.1’ de sunulmuştur.

Tablo 3.1: Araştırmanın Hipotezleri

NO	HİPOTEZLER
1	<p>Ho İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin demografik özellikleri ile katılım bankası tercihini etkileyen faktörler arasında anlamlı bir ilişki yoktur.</p> <p>H1 İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin demografik özellikleri ile katılım bankası tercihini etkileyen faktörler arasında anlamlı bir ilişki vardır.</p>

3.6 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bolu ilinde faaliyet gösteren Micro, KOBİ, OBİ, Ticari ve Kurumsal düzeydeki işletmelerden katılım bankası müşterisi olan işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

BDDK’nın 2018 yılına ait aylık bültenlerden elde edilen bilgilere göre KOBİ niteliğindeki katılım bankaları ile 2018 yılında çalışan aktif işletme sayısı 1.085.363 olarak bildirilmiştir. Ön araştırmada ilk olarak bu sayının yaklaşık 1/43000 işletmeye denk gelen 25 işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerine anket uygulanmış daha sonra ise yaklaşık 1/4300 e göre 250 tane anket hazırlanıp uygulamaya konulmuştur.

Araştırmada, işletme yetkililerinin cevapladığı anket formlarından 25 adedi kontroller sırasında verilen cevapların doğru olup olmadığından tereddüt edildiğinden

değerlendirmeye alınmamıştır. Kontrolden sonra ana kütleyi temsilinde şüphe duyulmayan örneklemden elde edilen 225 adet anket formunun analiz edilmesine karar verilmiştir.

Örnekleme, Bolu ili ve ilçe merkezlerinden anket yöntemiyle oluşturulmuştur. Anket uygulanacak örneklem tercihinde katılım bankaları ile çalışan işletmeler tespit edilmiştir.

Örneklemin büyüklüğünde etkili olan en önemli nokta anlamlılık düzeyidir. Sosyal bilimlere dair araştırma yapılırken genellikle 0,05 anlamlılık seviyesi yeterli olarak kabul edilmektedir. Yüzde 95 güven seviyesinde; örneklemden 100 seçim yapıldığında asgari 95 adedinin ana kütleyi temsil edebilmesi gerekmektedir.

3.7. Ön Analiz ve Anket Formu Hazırlığı

Verilerin toplanmasında anket tercih edilmesi durumunda kullanılması planlanan anket sorularının anlaşılır olup olmadığının tespit edilmesi için ön uygulama yapılması öngörülmektedir. Ön uygulamada, işletmelerin katılım bankalarını tercihini etkileyen faktörlere yönelik sorularda eksik ya da yanlışlık olmaması adına katılım bankası müşterisi olan işletmelerin yetkililerinden 25 kişiye anket uygulanmıştır. İşletme yetkililerinde cevaplamakta zorlandıkları sorularda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Oluşturulan ölçeğin geçerlilik seviyesinin kontrol edilmesi amacıyla bu tip araştırmalarda uzman konumundaki akademik personellerden destek alınmıştır. Önerileri dikkate yapılması gereken rötuşlar yapılmıştır. Bu sonuçlar çerçevesinde ölçekteki soruların anlaşılır olup olmadığı test edildikten sonra anket nihai durumuna getirilmiştir.

Kesin anket formunu oluşturabilmek amacıyla ölçekteki soruların güvenilirliğini bulabilmek adına örneklem özelliklerini taşıyan Bolu ilindeki 25 işletme yetkilisine bire bir uygulamayla ön değerlendirme yapılmıştır. Cevaplanan 25 adet form verileri SPSS 22 programı yardımıyla kodlanarak analiz yapılmıştır. İstatistiki analizlerde çıkan

sonuçlara göre kesin form oluşturulmuştur. Kesin anket formumuz iki sayfadan oluşmaktadır. İşletme yetkililerinin demografik yapılarına yönelik 10 adet soru bulunmaktadır. İşletmelerin katılım bankası tercihlerini etkileyen faktörleri bulmak amacıyla da 39 soru yer almaktadır. Toplam 49 sorunun bulunduğu ölçeğimiz 5 ile 10 dakika arasında cevaplanabilmektedir.

3.8. Verilerin Toplanma İşlemi

Araştırmanın geçerliliğini yanında güvenilirlik düzeyinin artmasına yönelik için 250 tane anket formu 2018 yılında Haziran ve Temmuz aylarında örneklem olarak belirlenen işletme yetkililerine uygulanmıştır. Anketi cevaplayan kişilerin anlamadıkları noktalar anketi uygulayanlar tarafından açıklanmıştır. Araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirlik seviyesini yükseltmek amacı ile anket formları cevaplandığı anda incelenerek ve cevaplanmayan soruların cevaplanması nazikçe talep edilmiştir.

3.9. Verilerin Analizi

Anket yardımı ile ulaşılan veriler; SPSS (Statistical Packet for Social Science) programında araştırma hedef ve amaçlarına uygun şekilde oluşturularak kodlanmıştır.%95 anlamlılık düzeyinde değerlendirilen veriler istatistiki yöntemler uygulanarak açıklanmıştır.

3.10. Araştırmanın Varsayımları

Araştırma için kabul edilen varsayımlar aşağıda verilmiştir:

- Araştırma için yararlanılan verilerin temin edilme metotlarının ve örneklemin uygun olması nedeniyle oluşan sonuçların güvenilir olduğu varsayılmaktadır.
- Anket katılımcılarının soruları kimsenin etkisinde kalmadan içtenlikle cevapladıkları varsayılmaktadır.

- Katılım bankası müşterilerinin yapılan araştırmada yüz yüze uygulanan anket sorularını dürüst ve araştırma amacına uygun cevapladıkları varsayılmaktadır.
- İşletmelerin katılım bankası tercihlerini etkileyen faktörlerin tespitinde şahsi fikirlerimizin tarafsız olduğu varsayılmaktadır.
- Araştırma sonrasında katılım bankalarının sınırlı kaynaklarının daha aktif kullanılacağı varsayılmaktadır.

3.11. Araştırma Verilerinin Analizi ve Bulgular

Araştırma verilerine ait analiz ve bulgular şu şekildedir;

3.11.1 Güvenilirlik Analizi

Ölçeğin güvenilirlik seviyesini tespit etmek üzere geliştirilen güvenilirlik analizinde, alfa (α) katsayısı değerlerine göre ölçeğin güvenilirlik durumu şu şekildedir.

- $0,00 \leq \alpha < 0,40$ aralığındaki ölçek güvenilir değildir.
- $0,40 \leq \alpha < 0,60$ aralığındaki ölçeğin güvenilirliği düşük.
- $0,60 \leq \alpha < 0,80$ aralığındaki ölçek oldukça güvenilir.
- $0,80 \leq \alpha < 1,00$ aralığındaki ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Tablo 3.2: Güvenilirlik Analizi

Ölçek	Güvenilirlik Katsayısı	Madde Sayısı
İşletmelerin Katılım Bankalarını Tercihlerini Etkileyen Faktörler	0,911	39

Cronbach's alpha katsayısına göre ölçek güvenilirlik seviyesi ($\alpha=0,911>0,80$) yüksek düzeyde güvenilir olduğundan örneklem büyüklüğü analiz yapmaya oldukça uygun bulunmuştur. Ölçeğe soru ilave edilmesine veya ölçekten soru eksiltilmesine gerek yoktur.

Tablo 3.3 de ise 39 sorudan oluşan ölçek sorularının analiz sonuçları yer almaktadır.

Tablo 3.3: Ölçek Sorularının Analiz Tablosu

	Soru Çıkartıldığında Ölçeğin Ortalaması	Soru Çıkartıldığında Ölçeğin Varyansı	Korelasyon Katsayısı	Soru Çıkartıldığında Güvenilirlik Katsayısı
Katılım bankaları şirketlerin bankacılık ihtiyaçlarını(kredi, mobil şube, kredi kart vs.) tam olarak karşılamaktadır.	91,59	368,153	,492	,908
Katılım bankalarının sektördeki rekabet koşullarına göre kendilerini yenilemektedirler.	91,77	374,437	,411	,909
Katılım bankalarının şube yoğunluğu klasik bankalara göre daha azdır.	92,07	384,629	,257	,911
Çalışmakta olduğum katılım bankalarının hizmet kalitesi yüksektir.	91,97	371,905	,490	,908
Çalışmakta olduğum katılım bankası bilgili ve nitelikli personele sahiptir.	91,94	371,050	,445	,908
Çalışmakta olduğum katılım bankaları klasik bankalara oranla daha yüksek kâr payı dağıtmaktadır.	90,59	362,797	,471	,908
Katılım bankası ve faizsiz kurum olarak imaj ve saygınlığı yüksektir.	91,86	370,351	,482	,908
Çalışmakta olduğum katılım bankaları Finansman ve fon fiyatlaması sektörde rekabet edebilecek düzeydedir.	91,01	357,277	,631	,906
Katılım bankaları cazip ürün, işlem ve hizmet tarifeleri bulunmaktadır.	91,36	363,276	,547	,907
Çalışmakta olduğum katılım bankaları ürün ve hizmet çeşitliliği beklentilerimi karşılamaktadır.	91,36	361,822	,580	,907
Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Şube ağı genişler.	90,67	355,998	,599	,906
Katılım bankaları şubelerinin iş yerine olan yakınlığı müşterilerin tercih etmesinde etkili bir nedendir.	91,48	374,242	,257	,911
Katılım bankası tercih sürecinde İslami hassasiyetlerimin yönlendirmesi etkilidir.	92,16	377,584	,294	,910
Çalışmakta olduğum katılım bankaları Teknolojik gelişmeleri yakından takip eder.	91,99	374,991	,453	,909
Çalışmakta olduğum katılım bankası şube personeli ile iyi ilişkilerim bulunmaktadır.	92,31	381,053	,268	,910
Katılım bankası seçimim sürecinde arkadaşlarımla tavsiyesi bulunmaktadır.	91,22	374,620	,230	,911
Katılım bankası tercihimizde medya (TV, radyo, sosyal medya) aracılığı ile yapılmakta olan reklamların etkisi bulunmaktadır	90,55	374,159	,251	,911
Katılım bankası tercihimizde bankanın fiziki ortamı ve konforu etkili bir faktördür	91,43	370,585	,404	,909
İşletmelerin talepleri kısa sürelerde tamamlanması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	91,57	369,470	,469	,908
Faizsizlik prensibi katılım bankası tercihimizde etkilidir.	92,28	380,874	,207	,911
Finansman taleplerimizin hızlı sonuçlanması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	91,61	369,320	,498	,908
Limit tahsis politikaları ekonomide yaşanan dalgalanmalardan az etkilenmesi katılım bankası tercihimizde etkilidir.	91,26	360,971	,592	,906
Finansman tahsis aşamasında istenen evrak ve belgeler fazla olmaması katılım bankası tercihimizde etkilidir	90,77	363,890	,501	,908
Çalıştığımız katılım bankalarının limit tahsis sürecinde piyasa istihbaratımız ve güvenilirliğimiz dikkate alınması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	91,52	371,902	,402	,909
Katılım bankalarında ödenen masraf ve komisyonlar piyasa seviyesinin altında seyir etmesi katılım bankası tercihimizde etkilidir.	91,25	364,190	,485	,908
Çalışmakta olduğum katılım bankaları Geciken – unutulmuş borçlar için düzenli hatırlatma yapılması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	91,49	373,733	,358	,909
Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Çağrı merkezi hizmeti hızlı ve sonuç odaklı olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	91,44	365,301	,521	,907
Çalışmakta olduğum katılım bankalarında Finansman oranlarında değişiklik çok sık olmaması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	91,28	366,854	,472	,908
Bankanın ürünlerinin İslami açıdan uygunluğunun fetva kurulu tarafından gözden geçirilmesi katılım bankası tercihimizde etkilidir.	91,82	370,998	,366	,909
Katılım bankalarında limitler arası münakale(aktarım) işlemleri hızlı ve istenilen seviyede olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	91,40	372,312	,397	,909
Katılım bankalarının ithalat ve ihracat kredileri hakkında yeterli bilgileri işletmemizle paylaşması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	91,28	370,897	,446	,908
Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Sigorta işlemleri hızlı ve güvenilir olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	91,43	367,755	,450	,908
Çalışmakta olduğum katılım bankalarının ATM ağı geniş olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	90,21	366,928	,380	,910
Bankanın tahsis ettiği kart limitleri yeterli düzeyde olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	90,93	366,691	,431	,909
Çalışmakta olduğum katılım bankalarında Kart Ödemeleri hızlı ve kolayca yapılması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	91,27	369,598	,400	,909
Katılım bankalarının tahsis ettiği kartları sorunsuz olarak her yerde kullanabilmemiz katılım bankası tercihimizde etkilidir.	90,93	358,423	,577	,906

Tablo 3.3 (devamı): Ölçek Sorularının Analiz Tablosu

	Soru Çıkarıldığında Ölçeğin Ortalaması	Soru Çıkarıldığında Ölçeğin Varyansı	Korelasyon Katsayısı	Soru Çıkarıldığında Güvenilirlik Katsayısı
Katılım bankalarının Kredi Kartları taksit imkânı ile ödemelerimi kolaylaştırması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	90,77	362,792	,506	,908
Katılım bankalarının Kredi kartlarında uygulanan kâr payı oranları klasik bankaların oranlarına göre daha düşük olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	90,80	359,538	,588	,906
Katılım bankalarının Kredi kartı başvuru ve tahsis süreci klasik bankalara göre daha hızlı olması katılım bankası tercihimizde etkilidir	91,08	359,515	,544	,907

Tablo 3,3’de güvenilirlik katsayıları incelendiğinde tüm soruların katsayı değerinin 0,911’den küçük veya eşit olduğu görülmektedir. 39 sorudan oluşan ölçekten rastgele bir soru çıkartıldığında güvenilirlik seviyesi yükselmeyeceği tespit edildiğinden ölçekten soru çıkartılmasına ihtiyaç duyulmamıştır.

3.11.2 Demografik Özellikler

İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin demografik özellikleri tablolar ve açıklamaları ile sunulmuştur.

Tablo 3.4: Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Kişi Sayısı	Oran (%)
Bay	195	86,7
Bayan	30	13,3
Toplam	225	100,0

İşletme yetkililerinin %86,7’si erkekler oluştururken %13,3’ü kadınlar oluşturmaktadır.

Tablo 3.5: Yaş Dağılımı

Yaş	Kişi Sayısı	Oran (%)
18-25	33	14,7
25-35	86	38,2
36-45	74	32,9
46-55	28	12,4
56 ve üzeri	4	1,8
Toplam	225	100,0

İşletme yetkililerinin yaşlarının dağılım tablosunda %14,7’lik kısmının 18-25 yaş grubunda, %38,2’lik kısmının 25-35 yaş grubunda, %32,9’luk kısmının 36-45 yaş

grubunda, %12,4'lük kısmının 46-55 yaş grubunda ve %1,8'lik kısmının 56 yaş ve üzeri grupta bulunduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.6: Medeni Durum Dağılımı

Medeni Durum	Kişi Sayısı	Oran (%)
Evli	157	69,8
Bekâr	68	30,2
Toplam	225	100,0

İşletme yetkililerinin medeni durumu 225 kişinin 157 kişi %69,8'i evliken 68 kişi %30,2'si bekârdır.

Tablo 3.7: Öğrenim Durumu Dağılımı

Öğrenim Durumu	Kişi Sayısı	Oran (%)
İlköğretim	10	4,4
Lise	69	30,7
Ön lisans	32	14,2
Lisans	99	44,0
Lisans Üstü	15	6,7
Toplam	225	100,0

İşletme yetkililerinin öğrenim durumlarına bakıldığında %44'ünün lisans, %30,7'sinin lise, %14,2' sinin ön lisans, %6,7'sinin lisansüstü, %4,4'ünün ilköğretim eğitime sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3.8: Aylık Gelir Dağılımı

Aylık Gelir	Kişi Sayısı	Oran (%)
0-3.000	61	27,1
3.001-5.000	65	28,9
5.001-8.000	61	27,1
8.001-10.000	26	11,6
10.001 ve üzeri	12	5,3
Toplam	225	100,0

İşletme yetkililerinin ortalama aylık gelirlerine bakıldığında %27,1'inin 0-3.000 TL arası, %28,9'unun 3.001-5.000 TL arası, %27,1'inin 5.001-8.000 TL arası, %11,6'sının 8.001-10.000 TL arası, %5,3'ünün 10.001 TL ve üzeri aylık gelire sahip olduğu görülmektedir.

3.11.3 Faktör Analizi

“Başlıca amacı aralarında ilişki bulunduğu düşünülen çok sayıdaki değişken arasındaki ilişkilerin yorumlanmasını ve anlaşılmasını kolaylaştırmak için daha az sayıdaki temel boyuta indirgemek veya özetlemek olan bir grup çok değişkenli analiz tekniğine faktör analizi denmektedir.

Faktör analizi, diğer bir ifade ile aralarında ilişki bulunan çok sayıda değişkenden oluşmuş veri setine ait temel faktörlerin (ilişkinin yapısının) ortaya konularak veri setinde yer alan kavramlar arasındaki ilişkilerin araştırmacı tarafından daha kolay anlaşılmasına yardımcı olmaktadır” (Doğan ve Başoğlu: 2010). Örneklem yeterlilik testi sonucu Tablo 3.9 da sunulmuştur.

Tablo 3.9: KMO and Bartlett Test

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Ölçümü		0,861
Bartlett'in Küresellik Testi	Ki-Kare	4019,723
	Serbestlik Derecesi	666
	Anlamlılık (p)	0,000

Örneklemin yeterliliğinin ölçüldüğü Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri yapılan testler sonucunda 0,861 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuca göre örneklemin büyüklüğünün yeterli olduğu ve faktör analizinin verilere tam olarak uygulanabileceği anlaşılmıştır. Bartlett testi ile normal dağılımdan gelen çok değişkenli verilerin analizi yapılmaktadır. P değerinin 0,05'den küçük olarak bulunması yapılacak bu analizi anlamlı hale getirmiştir. Yapılan testlerden elde edilen toplam varyans değerleri Tablo 3.10 da verilmiştir.

Tablo 3.10: Varyans Değerleri Tablosu

Faktörler	Kare Yüklerinin Dönme Toplamları		
	Toplam	% Varyans	Kümülatif %
1	4,811	13,004	13,004
2	3,914	10,578	23,582
3	3,310	8,946	32,528
4	3,264	8,822	41,350
5	3,038	8,211	49,561
6	2,016	5,450	55,011
7	1,707	4,612	59,623

Tablo 3.10 a göre 39 sorudan oluşan veri setinden ve toplam yedi faktörün açıklandığı anlaşılmaktadır. Yedi faktörün tamamının veri setini %59,623 oranında açıkladığı anlaşılmaktadır. Faktörler bulunurken faktör analizinde iki soru faktör dengelerini bozduğu tespit edildiğinden, iki sorununda yükü 0,45 değerinin çok altında olduğunda değerlendirmeye alınmamıştır.

3.11.3.1 Faktör Analizi Bulgularında Alt Boyutların Algılama Seviyeleri

Ankette yer alan soruların hangi faktör gruplarında yer aldığı ve bu grupların faktör yüklerinin ne anlama geldiği Tablo 3.11 de sunulmuştur. Her bir ifadenin karşısında yedi değişik faktör yükü bulunmuş ve bu faktör yüklerinden en yüksek olanı alınmıştır.

Tablo 3.11: Alt Boyutların Algılanma Seviyeleri Tablosu

No	Yargılar	Alt Boyutlar						
		1	2	3	4	5	6	7
1	Katılım bankalarının tahsis ettiği kartları sorunsuz olarak her yerde kullanabilmemiz katılım bankası tercihimizde etkilidir.	,828						
2	Çalışmakta olduğum katılım bankalarında Kart Ödemeleri hızlı ve kolayca yapılması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	,807						
3	Katılım bankalarının Kredi Kartları taksit imkânı ile ödemelerimi kolaylaştırması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	,786						
4	Bankamın tahsis ettiği kart limitleri yeterli düzeyde olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	,756						
5	Katılım bankalarının Kredi kartı başvuru ve tahsis süreci klasik bankalara göre daha hızlı olması katılım bankası tercihimizde etkilidir	,751						
6	Katılım bankalarının Kredi kartlarında uygulanan kâr payı oranları klasik bankaların oranlarına göre daha düşük olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	,710						
7	Çalışmakta olduğum katılım bankaları ürün ve hizmet çeşitliliği beklentilerimi karşılamaktadır.		,790					
8	Katılım bankaları cazip ürün, işlem ve hizmet tarifeleri bulunmaktadır.		,789					
9	Çalışmakta olduğum katılım bankaları Finansman ve fon fiyatlaması sektörde rekabet edebilecek düzeydedir.		,712					
10	Çalışmakta olduğum katılım bankalarının hizmet kalitesi yüksektir.		,592					
11	Katılım bankaları şirketlerin bankacılık ihtiyaçlarını(kredi, mobil şube, kredi kart vs.) tam olarak karşılamaktadır.		,572					
12	Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Şube ağı geniştir.		,515					
13	Çalışmakta olduğum katılım bankası bilgili ve nitelikli personele sahiptir.		,510					
14	Katılım bankası tercih sürecinde İslami hassasiyetlerimin yönlendirmesi etkilidir.			,842				
15	Faizsizlik prensibi katılım bankası tercihimizde etkilidir.			,825				
16	Çalışmakta olduğum katılım bankaları Teknolojik gelişmeleri yakından takip eder.			,651				
17	Bankamın ürünlerinin İslami açıdan uygunluğunun fetva kurulu tarafından gözden geçirilmesi katılım bankası tercihimizde etkilidir.			,592				
18	Katılım bankası ve faizsiz kurum olarak imaj ve saygınlığı yüksektir.			,501				
19	İşletmelerin talepleri kısa sürelerde tamamlanması katılım bankası tercihimizde etkilidir.				,682			
20	Finansman taleplerimizin hızlı sonuçlanması katılım bankası tercihimizde etkilidir.				,657			
21	Finansman tahsis aşamasında istenen evrak ve belgeler fazla olmaması katılım bankası tercihimizde etkilidir				,649			
22	Çalışmakta olduğum katılım bankalarında Finansman oranlarında değişiklik çok sık olmaması katılım bankası tercihimizde etkilidir.				,622			

No

Tablo 3.11 (devamı): Alt Boyutların Algılanma Seviyeleri Tablosu

No	Yargılar	Alt Boyutlar						
		1	2	3	4	5	6	7
23	Çalıştığımız katılım bankalarının limit tahsis sürecinde piyasa istihbaratımız ve güvenilirliğimiz dikkate alınması katılım bankası tercihimizde etkilidir.				,575			
24	Limit tahsis politikaları ekonomide yaşanan dalgalanmalardan az etkilenmesi katılım bankası tercihimizde etkilidir.				,566			
25	Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Sigorta işlemleri hızlı ve güvenilir olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.					,720		
26	Katılım bankalarının ithalat ve ihracat kredileri hakkında yeterli bilgileri işletmemizle paylaşması katılım bankası tercihimizde etkilidir				,661			
27	Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Çağrı merkezi hizmeti hızlı ve sonuç odaklı olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.					,622		
28	Katılım bankalarında limitler arası münakale(aktarım) işlemleri hızlı ve istenilen seviyede olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.					,619		
29	Çalışmakta olduğum katılım bankaları klasik bankalara oranla daha yüksek kâr payı dağıtmaktadır.						,644	
30	Katılım bankası tercihimizde bankanın fiziki ortamı ve konforu etkili bir faktördür						,564	
31	Çalışmakta olduğum katılım bankalarının ATM ağı geniş olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.						,527	
32	Katılım bankalarının sektördeki rekabet koşullarına göre kendilerini yenilemektedirler.						,454	
33	Katılım bankası seçimim sürecinde arkadaşlarımla tavsiyesi bulunmaktadır.							,679
34	Katılım bankası tercihimizde medya (TV, radyo, sosyal medya) aracılığı ile yapılmakta olan reklamların etkisi bulunmaktadır							,631
35	Katılım bankaları şubelerinin iş yerine olan yakınlığı müşterilerin tercih etmesinde etkili bir nedendir.							,534

Örneğin; birinci ifadenin karşısındaki en yüksek değer 0,828; ikinci ifadenin karşısındaki en yüksek değer 0,807 bulunmuştur. Buradan da anlaşılacağı gibi ilk iki ifadenin karşısındaki faktör yüklerinin en yüksek değerleri aynı faktör grubunda yer almıştır. Aynı şekilde diğer ifadelerin en yüksek faktör yükleri karşılarında yer alırken hangi faktör grubuna girdiği de en üst satırda gösterilmiştir. Buna göre ifadelerin dâhil olduğu faktörler Tablo 3.12 de gösterilmiştir.

Tablo 3.12: Faktörler ve Faktörlerin Güvenilirlik Katsayıları

Faktör No	Faktör Adı	Yargılar	Güvenilirlik Katsayısı
1	Kart Politikası	1, 2, 3, 4, 5, 6	0,899
2	Ürün ve Hizmetler	7, 8, 9, 10, 11, 12, 13	0,847
3	Faizsizlik Prensibi ve Teknolojik Gelişmeler	14, 15, 16, 17, 18	0,807
4	Finansman Politikası	19, 20, 21, 22, 23, 24	0,792
5	Alternatif Dağıtım Kanalları ve İletişim	25, 26, 27, 28	0,751
6	Rekabet Politikası	29, 30, 31, 32	0,679
7	Çevre ve Lokasyon	33, 34, 35	0,630

Kart politikası faktörleri altı maddeden oluştuğu ve $\alpha=0,899$ gibi yüksek derecede güvenilirliğe sahip olduğu tespit edilmiştir. Güvenilirlik katsayısı $\alpha=0,847$ olduğundan yüksek derecede güvenilir olarak kabul edilen Ürün ve hizmetler faktörü yedi maddeden oluşmaktadır. Faizsizlik prensibi ve teknolojik gelişmeler faktörünün

beş maddeden oluştuğu güvenilirlik katsayısının $\alpha=0,807$ olduğu tespit edilmiştir. Finansman politikası faktörünün altı maddeden oluştuğu güvenilirlik katsayısının $\alpha=0,792$ olduğu tespit edildiğinden faktör oldukça güvenilir düzeyde kabul edilmektedir. Dört maddeden oluşan alternatif dağıtım kanalları ve iletişim faktörün için güvenilirlik katsayısının $\alpha=0,751$ olduğu tespit edilmiştir. Rekabet politikası faktörünün dört maddeden oluştuğu ve güvenilirlik katsayısının $\alpha=0,679$ olduğu tespit edilmiştir. Son olarak çevre ve lokasyon faktörü ise üç maddeden oluşmuş olup ve güvenilirlik katsayı $\alpha=0,630$ olarak güvenilir seviyede tespit edilmiştir.

Bütün faktörler güvenilirlik katsayısı bakımında yüksek bulunduğundan faktörlerin hepsi analiz yapmak uygun bulunmuştur.

Faktör analizi ile toplam varyansın % 59,623'ünü açıklayan anlamlı yedi boyut (faktör) elde edilmiştir.

Elde edilen faktörlerin güvenilirlik katsayıları, yükleri ve varyans oranları Tablo 3.13, 3.14, 3.15, 3.16, 3.17, 3.18 ve 3.19 da verilmiştir.

Tablo 3.13: İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Yükleri

FAKTÖR 1: Kart Politikası			
	Varyans %	Alfa Katsayısı	Faktör Yükü
	13,004	0,899	
1	Katılım bankalarının tahsis ettiği kartları sorunsuz olarak her yerde kullanabilmemiz katılım bankası tercihimizde etkilidir.		,828
2	Çalışmakta olduğum katılım bankalarında Kart Ödemeleri hızlı ve kolayca yapılması katılım bankası tercihimizde etkilidir.		,807
3	Katılım bankalarının Kredi Kartları taksit imkânı ile ödemelerimi kolaylaştırması katılım bankası tercihimizde etkilidir.		,786
4	Bankamın tahsis ettiği kart limitleri yeterli düzeyde olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.		,756
5	Katılım Bankalarının Kredi kartı başvuru ve tahsis süreci klasik bankalara göre daha hızlı olması katılım bankası tercihimizde etkilidir		,751
6	Katılım bankalarının Kredi kartlarında uygulanan kâr payı oranları klasik bankaların oranlarına göre daha düşük olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.		,710

Birinci faktör işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin 'Kart Politikası' dır. Kendi içinde 0,899 güvenilirlik katsayısıyla 6 değişkenden oluşan faktörün toplam varyansın % 13,004'ünü açıkladığı görülmektedir. Faktörde en büyük desteği "Katılım bankalarının tahsis ettiği kartları sorunsuz olarak her yerde kullanabilmemiz katılım bankası tercihimizde etkilidir" değişkeni (faktör yükü 0,828)

vermektedir. Faktörde en az desteği ise “Katılım bankalarının Kredi kartlarında uygulanan kâr payı oranları klasik bankaların oranlarına göre daha düşük olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.” değişkeni (faktör yükü 0,710) vermektedir.

Tablo 3.14: İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Yükleri

FAKTÖR 2: Ürün ve Hizmetler			
	Varyans % 10,578	Alfa Katsayısı 0,847	Faktör Yükü
1	Çalışmakta olduğum katılım bankaları ürün ve hizmet çeşitliliği beklentilerimi karşılamaktadır.		,790
2	Katılım bankaları cazip ürün, işlem ve hizmet tarifeleri bulunmaktadır.		,789
3	Çalışmakta olduğum katılım bankaları Finansman ve fon fiyatlaması sektörde rekabet edebilecek düzeydedir.		,712
4	Çalışmakta olduğum katılım bankalarının hizmet kalitesi yüksektir.		,592
5	Katılım bankaları şirketlerin bankacılık ihtiyaçlarını(kredi, mobil şube, kredi kart vs.) tam olarak karşılamaktadır.		,572
6	Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Şube ağı geniştir.		,515
7	Çalışmakta olduğum katılım bankası bilgili ve nitelikli personele sahiptir.		,510

İkinci faktör, ‘Ürün ve Hizmetler’ dir. Kendi içinde 0,547 güvenirlilik katsayısıyla 7 değişkenden oluşan faktörün toplam varyansın % 10,578’ini açıkladığı görülmektedir. . Bu faktörde en yüksek desteği “Çalışmakta olduğum katılım bankaları ürün ve hizmet çeşitliliği beklentilerimi karşılamaktadır.” değişkeni (faktör yükü 0,790) vermektedir.

Tablo 3.15: İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Yükleri

FAKTÖR 3: Faizsizlik Prensibi ve Teknolojik Gelişme			
	Varyans % 8,946	Alfa Katsayısı 0,807	Faktör Yükü
1	Katılım bankası tercih sürecinde İslami hassasiyetlerimin yönlendirmesi etkilidir.		,790
2	Faizsizlik prensibi katılım bankası tercihimizde etkilidir.		,789
3	Çalışmakta olduğum katılım bankaları Teknolojik gelişmeleri yakından takip eder.		,712
4	Bankamın ürünlerinin İslami açıdan uygunluğunun fetva kurulu tarafından gözden geçirilmesi katılım bankası tercihimizde etkilidir.		,592
5	Katılım bankası ve faizsiz kurum olarak imaj ve saygınlığı yüksektir.		,572

Üçüncü faktör, ‘Faizsizlik Prensibi ve Teknolojik Gelişme’ dir. Kendi içinde 0,807 güvenirlilik katsayısıyla 5 değişkenden oluşan faktörün toplam varyansın % 8,946’sını açıkladığı görülmektedir. Faktörde en büyük desteği “Katılım bankası tercih sürecinde İslami hassasiyetlerimin yönlendirmesi etkilidir” değişkeni (faktör yükü 0,790) vermektedir.

Tablo 3.16: İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Yükleri

FAKTÖR 4: Finansman Politikası			
	Varyans % 8,822	Alfa Katsayısı 0,792	Faktör Yükü
1	İşletmelerin talepleri kısa sürelerde tamamlanması katılım bankası tercihimizde etkilidir.		,682
2	Finansman taleplerimizin hızlı sonuçlanması katılım bankası tercihimizde etkilidir.		,657
3	Finansman tahsis aşamasında istenen evrak ve belgeler fazla olmaması katılım bankası tercihimizde etkilidir		,649
4	Çalışmakta olduğum katılım bankalarında Finansman oranlarında değişiklik çok sık olmaması katılım bankası tercihimizde etkilidir.		,622
5	Çalıştığımız katılım bankalarının limit tahsis sürecinde piyasa istihbaratımız ve güvenilirliğimiz dikkate alınması katılım bankası tercihimizde etkilidir.		,575
6	Limit tahsis politikaları ekonomide yaşanan dalgalanmalardan az etkilenmesi katılım bankası tercihimizde etkilidir.		,566

Dördüncü faktör Finansman Politikası' dır. Kendi içinde 0,792 güvenilirlik katsayısıyla 6 değişkenden oluşan faktörün toplam varyansın % 8,822'sini açıkladığı görülmektedir. Faktörde en büyük desteği “İşletmelerin talepleri kısa sürelerde tamamlanması katılım bankası tercihimizde etkilidir.” (faktör yükü 0,682) değişkeni vermektedir.

Tablo 3.17: İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Yükleri

FAKTÖR 5: Alternatif Dağıtım Kanalları ve İletişim			
	Varyans % 8,211	Alfa Katsayısı 0,751	Faktör Yükü
1	Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Sigorta işlemleri hızlı ve güvenilir olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.		,720
2	Katılım bankalarının ithalat ve ihracat kredileri hakkında yeterli bilgileri işletmemizle paylaşması katılım bankası tercihimizde etkilidir		,661
3	Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Çağrı merkezi hizmeti hızlı ve sonuç odaklı olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.		,622
4	Katılım bankalarında limitler arası münakale(aktarım) işlemleri hızlı ve istenilen seviyede olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.		,619

Beşinci faktör, Alternatif Dağıtım Kanalları ve İletişim' dir. Kendi içinde 0,751 güvenilirlik katsayısıyla 4 değişkenden oluşan faktörün toplam varyansın % 8,211'ini açıkladığı görülmektedir. Faktörde en büyük desteği “Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Sigorta işlemleri hızlı ve güvenilir olması katılım bankası tercihimizde etkilidir” (faktör yükü 0,720) değişkeni vermektedir.

Tablo 3.18: İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Yükleri

FAKTÖR 6: Rekabet Politikası		
	Varyans %	Alfa Katsayısı
	5,450	0,679
1	Çalışmakta olduğum katılım bankaları klasik bankalara oranla daha yüksek kâr payı dağıtmaktadır.	,644
2	Katılım bankası tercihimizde bankanın fiziki ortamı ve konforu etkili bir faktördür.	,564
3	Çalışmakta olduğum katılım bankalarının ATM ağı geniş olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	,527
4	Katılım bankalarının sektördeki rekabet koşullarına göre kendilerini yenilemektedirler.	,454

Altıncı faktör Rekabet Politikası' dır. Kendi içinde 0,679 güvenirlik katsayısıyla 4 değişkenden oluşan faktörün toplam varyansın % 5,450'sini açıkladığı görülmektedir. Faktöre en yüksek desteği “Çalışmakta olduğum katılım bankaları klasik bankalara oranla daha yüksek kâr payı dağıtmaktadır.” (faktör yükü 0,644) değişkeni vermektedir.

Tablo 3.19: İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Yükleri

FAKTÖR 6: Çevre ve Lokasyon		
	Varyans %	Alfa Katsayısı
	4,612	0,630
1	Katılım bankası seçimim sürecinde arkadaşlarımın tavsiyesi bulunmaktadır.	,679
2	Katılım bankası tercihimizde medya (TV, radyo, sosyal medya) aracılığı ile yapılmakta olan reklamların etkisi bulunmaktadır	,631
3	Katılım bankaları şubelerinin iş yerine olan yakınlığı müşterilerin tercih etmesinde etkili bir nedendir.	,534

Yedinci faktör Çevre ve Lokasyon 'dur. Kendi içinde 0,630 güvenirlik katsayısı olan faktör, toplam varyansın % 4,612'sini açıklamakta olan 3 değişkenden oluşmaktadır. Faktörde en yüksek desteği “Katılım bankası seçimim sürecinde arkadaşlarımın tavsiyesi bulunmaktadır.” değişkeni (faktör yükü 0,679) vermektedir. Faktörde en düşük desteği ise “Katılım bankaları şubelerinin iş yerine olan yakınlığı müşterilerin tercih etmesinde etkili bir nedendir” (faktör yükü 0,534) değişkeni vermektedir.

3.11.4 İşletme Yetkililerinin Katılım Bankası Tercihini İle İlgili Yargılara Verdiği Cevaplar

İşletmelerin katılım bankası tercihini etkileyen faktörlerinin ortalaması olarak bulunan 2,40'tan istatistiki olarak anlamlı farklılıklar olup olmadığını test etmek için yapılmış t testi uygulaması Tablo 3.20 de gösterilmiştir.

Tablo 3.20: İşletme Yekllilerinin Katılım Bankası Tercih Etmeleriyle İlgili Yargılara Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu

YARGILAR	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%
	Katılım bankaları şirketlerin bankacılık ihtiyaçlarını(kredi, mobil şube, kredi kart vs.) tam olarak karşılamaktadır.	49	21,8	124	55,1	12	5,3	40	17,8	0	0	225
Katılım bankalarının sektördeki rekabet koşullarına göre kendilerini yenilemektedirler.	51	22,7	135	60,4	22	9,8	16	7,1	0	0	225	100,0
Katılım bankalarının şube yoğunluğu klasik bankalara göre daha azdır.	111	49,3	87	38,7	13	5,8	9	4,0	5	2,2	225	100,0
Çalışmakta olduğum katılım bankalarının hizmet kalitesi yüksektir.	80	35,6	122	54,2	8	3,6	15	6,7	0	0	225	100,0
Çalışmakta olduğum katılım bankası bilgili ve nitelikli personele sahiptir.	87	38,7	109	48,4	9	4,0	17	7,6	3	1,3	225	100,0
Çalışmakta olduğum katılım bankaları klasik bankalara oranla daha yüksek kâr payı dağıtmaktadır.	32	14,2	38	16,9	42	18,7	80	35,6	33	14,7	225	100,0
Katılım bankası ve faizsiz kurum olarak imaj ve saygınlığı yüksektir.	78	34,7	105	46,7	25	11,1	16	7,1	1	0,4	225	100,0
Çalışmakta olduğum katılım bankaları Finansman ve fon fiyatlaması sektöründe rekabet edebilecek düzeydedir.	40	17,8	62	27,6	44	19,6	67	29,8	12	5,3	225	100,0
Katılım bankaları cazip ürün, işlem ve hizmet tarifeleri bulunmaktadır.	47	20,9	94	41,8	30	13,3	54	22,2	4	1,8	225	100,0
Çalışmakta olduğum katılım bankaları ürün ve hizmet çeşitliliği beklentilerimi karşılamaktadır.	43	19,1	107	47,6	18	8,0	52	23,1	5	2,2	225	100,0
Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Şube ağı geniştir.	31	13,8	54	24,0	35	15,6	69	30,7	36	16,0	225	100,0
Katılım bankaları şubelerinin iş yerine olan yakınlığı müşterilerin tercih etmesinde etkili bir nedendir.	65	28,9	89	39,6	17	7,6	46	20,4	8	3,6	225	100,0
Katılım bankası tercih sürecinde İslami hassasiyetlerimin yönlendirmesi etkilidir.	118	52,4	87	38,7	11	4,9	6	2,7	3	1,3	225	100,0
Çalışmakta olduğum katılım bankaları Teknolojik gelişmeleri yakından takip eder.	76	33,8	125	55,6	19	8,4	5	2,2	0	0	225	100,0
Çalışmakta olduğum katılım bankası şube personeli ile iyi ilişkilerim bulunmaktadır.	127	56,4	90	40,0	7	3,1	1	0,4	0	0	225	100,0
Katılım bankası seçimim sürecinde arkadaşlarımın tavsiyesi bulunmaktadır.	41	18,2	105	46,7	14	6,2	42	18,7	23	10,2	225	100,0
Katılım bankası tercihimizde medya (TV, radyo, sosyal medya) aracılığı ile yapılmakta olan reklamların etkisi bulunmaktadır	21	9,3	49	21,8	47	20,9	73	32,4	35	15,6	225	100,0
Katılım bankası tercihimizde bankanın fiziki ortamı ve konforu etkili bir faktördür	42	18,7	107	47,6	33	14,7	40	17,8	3	1,3	225	100,0
İşletmelerin talepleri kısa sürelerde tamamlanması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	49	21,8	110	48,9	37	16,4	27	12,0	2	0,9	225	100,0
Faizsizlik prensibi katılım bankası tercihimizde etkilidir.	141	62,7	63	28,0	14	6,2	7	3,1	0	0	225	100,0
Finansman taleplerimizin hızlı sonuçlanması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	52	23,1	106	47,1	43	19,1	24	10,7	0	0	225	100,0
Limit tahsis politikaları ekonomide yaşanan dalgalanmalardan az etkilenmesi katılım bankası tercihimizde etkilidir.	45	20,0	81	36,0	41	18,2	53	23,6	5	2,2	225	100,0
Finansman tahsis aşamasında istenen evrak ve belgeler fazla olmaması katılım bankası tercihimizde etkilidir	23	10,2	65	28,9	41	18,2	79	35,1	17	7,6	225	100,0
Çalıştığımız katılım bankalarının limit tahsis sürecinde piyasa istihbaratımız ve güvenilirliğimiz dikkate alınması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	40	17,8	120	53,3	38	16,9	21	9,3	6	2,7	225	100,0
Katılım bankalarında ödenen masraf ve komisyonlar piyasa seviyesinin altında seyir etmesi katılım bankası tercihimizde etkilidir.	45	20,0	89	39,6	29	12,9	51	22,7	11	4,9	225	100,0
Çalışmakta olduğum katılım bankaları Geciken – unutulmuş borçlar için düzenli hatırlatma yapılması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	42	18,7	107	47,6	46	20,4	29	12,9	1	0,4	225	100,0
Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Çağrı merkezi hizmeti hızlı ve sonuç odaklı olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	46	20,4	104	46,2	31	13,8	39	17,3	5	2,2	225	100,0
Çalışmakta olduğum katılım bankalarında Finansman oranlarında değişiklik çok sık olmaması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	37	16,4	96	42,7	41	18,2	44	19,6	7	3,1	225	100,0
Bankamın ürünlerinin İslami açıdan uygunluğunun fetva kurulu tarafından gözden geçirilmesi katılım bankası tercihimizde etkilidir.	97	43,1	72	32,0	29	12,9	21	9,3	6	2,7	225	100,0
Katılım bankalarında limitler arası münakale(aktarım) işlemleri hızlı ve istenilen seviyede olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	38	16,9	92	40,9	68	30,2	24	10,7	3	1,3	225	100,0
Katılım bankalarının ithalat ve ihracat kredileri hakkında yeterli bilgileri işletmemizle paylaşması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	34	15,1	74	32,9	87	38,7	29	12,9	1	0,4	225	100,0
Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Sigorta işlemleri hızlı ve güvenilir olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	52	23,1	89	39,6	40	17,8	40	17,8	4	1,8	225	100,0
Çalışmakta olduğum katılım bankalarının ATM ağı geniş olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	19	8,4	36	16,0	36	16,0	66	29,3	68	30,2	225	100,0
Bankamın tahsis ettiği kart limitleri yeterli düzeyde olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	25	11,1	78	34,7	48	21,3	53	23,6	21	9,3	225	100,0
Çalışmakta olduğum katılım bankalarında Kart Ödemeleri hızlı ve kolayca yapılması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	30	13,3	111	49,3	34	15,1	38	16,9	5,3	2,2	225	100,0
Katılım Bankalarının tahsis ettiği kartları sorunsuz olarak her yerde kullanabilmemiz katılım bankası tercihimizde etkilidir.	33	14,7	73	32,4	37	16,4	58	25,8	24	10,7	225	100,0
Katılım bankalarının Kredi Kartları taksit imkanı ile ödemelerimi kolaylaştırması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	25	11,1	64	28,4	43	19,1	70	31,1	23	10,2	225	100,0

Tablo 3.20 (devamı): İşletme Yeklilerinin Katılım Bankası Tercih Etmeleriyle İlgili Yargılara Verilen Cevapların Dağılımı Tablosu

YARGILAR	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Katılım bankalarının Kredi kartlarında uygulanan kâr payı oranları klasik bankaların oranlarına göre daha düşük olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	26	11,6	57	25,3	61	27,1	56	24,9	25	11,1	225	100,0
Katılım bankalarının Kredi kartı başvuru ve tahsis süreci klasik bankalara göre daha hızlı olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	44	19,6	72	32,0	40	17,8	46	20,4	23	10,2	225	100,0

3.11.5 Genel Ortalamadan Farklılıkların İncelendiği Tek Örneklem Analizi

Tek örneklem t testi yardımıyla iki grup arası ortalamaların karşılaştırılması mümkündür. Bulunan farkın istatistiki olarak anlamlılığına karar verilebilir. T dağılımı, küçük örneklemle ile çalışma fırsatı sunmakta olup araştırma yapanlar açısından büyük kolaylıklar sağladığından tercih nedeni olmaktadır. Bu analiz Tablo 3.21 de sunulmuştur.

Tablo 3.21: Katılım Bankası Tercih Etme Nedenlerinin Genel Ortalamadan Farklılıklarının İncelendiği Tek Örneklem Analizi

	Kişi Sayısı	Ortalama	Std. Sapma	t	Anlamlılık (P)
Katılım bankaları şirketlerin bankacılık ihtiyaçlarını(kredi, mobil şube, kredi kart vs.) tam olarak karşılamaktadır.	225	2,19	,975	33,722	0,000
Katılım bankalarının sektördeki rekabet koşullarına göre kendilerini yenilemektedirler.	225	2,01	,782	38,622	0,000
Katılım bankalarının şube yoğunluğu klasik bankalara göre daha azdır.	225	1,71	,912	28,150	0,000
Çalışmakta olduğum katılım bankalarının hizmet kalitesi yüksektir.	225	1,81	,791	34,386	0,000
Çalışmakta olduğum katılım bankası bilgili ve nitelikli personele sahiptir.	225	1,84	,910	30,398	0,000
Çalışmakta olduğum katılım bankaları klasik bankalara oranla daha yüksek kâr payı dağıtmaktadır.	225	3,20	1,284	37,326	0,000
Katılım bankası ve faizsiz kurum olarak imaj ve saygınlığı yüksektir.	225	1,92	,883	32,625	0,000
Çalışmakta olduğum katılım bankaları Finansman ve fon fiyatlaması sektörde rekabet edebilecek düzeydedir.	225	2,77	1,205	34,513	0,000
Katılım bankaları cazip ürün, işlem ve hizmet tarifeleri bulunmaktadır.	225	2,42	1,104	32,918	0,000
Çalışmakta olduğum katılım bankaları ürün ve hizmet çeşitliliği beklentilerimi karşılamaktadır.	225	2,42	1,107	32,748	0,000
Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Şube ağı geniştir.	225	3,11	1,316	35,448	0,000
Katılım bankaları şubelerinin iş yerine olan yakınlığı müşterilerin tercih etmesinde etkili bir nedendir.	225	2,30	1,190	29,009	0,000
Katılım bankası tercih sürecinde İslami hassasiyetlerimin yönlendirmesi etkilidir.	225	1,62	,810	29,942	0,000
Çalışmakta olduğum katılım bankaları Teknolojik gelişmeleri yakından takip eder.	225	1,79	,685	39,207	0,000
Çalışmakta olduğum katılım bankası şube personeli ile iyi ilişkilerim bulunmaktadır.	225	1,48	,583	37,969	0,000
Katılım bankası seçimim sürecinde arkadaşlarımla tavsiyesi bulunmaktadır.	225	2,56	1,267	30,314	0,000
Katılım bankası tercihimizde medya (TV, radyo, sosyal medya) aracılığı ile yapılmakta olan reklamların etkisi bulunmaktadır	225	3,23	1,221	39,692	0,000
Katılım bankası tercihimizde bankanın fiziki ortamı ve konforu etkili bir faktördür	225	2,36	1,021	34,603	0,000
İşletmelerin talepleri kısa sürelerde tamamlanması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	225	2,21	,949	34,982	0,000
Faizsizlik prensibi katılım bankası tercihimizde etkilidir.	225	1,50	,751	29,926	0,000

Tablo 3.21 (devamı): Katılım Bankası Tercih Etme Nedenlerinin Genel Ortalamadan Farklılıklarının İncelendiği Tek Örneklem Analizi

	Kişi Sayısı	Ortalama	Std. Sapma	t	Anlamlılık (P)
Finansman taleplerimizin hızlı sonuçlanması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	225	2,17	,907	35,946	0,000
Limit tahsis politikaları ekonomide yaşanan dalgalanmalardan az etkilenmesi katılım bankası tercihimizde etkilidir.	225	2,52	1,122	33,680	0,000
Finansman tahsis aşamasında istenen evrak ve belgeler fazla olmaması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	225	3,01	1,165	38,743	0,000
Çalıştığımız katılım bankalarının limit tahsis sürecinde piyasa istihbaratımız ve güvenilirliğimiz dikkate alınması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	225	2,26	,947	35,747	0,000
Katılım bankalarında ödenen masraf ve komisyonlar piyasa seviyesinin altında seyir etmesi katılım bankası tercihimizde etkilidir.	225	2,53	1,184	32,036	0,000
Çalışmakta olduğum katılım bankaları Geciken – unutulmuş borçlar için düzenli hatırlatma yapılması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	225	2,29	,931	36,871	0,000
Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Çağrı merkezi hizmeti hızlı ve sonuç odaklı olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	225	2,35	1,058	33,256	0,000
Çalışmakta olduğum katılım bankalarında Finansman oranlarında değişiklik çok sık olmaması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	225	2,50	1,078	34,821	0,000
Bankamın ürünlerinin İslami açıdan uygunluğunun fetva kurulu tarafından gözden geçirilmesi katılım bankası tercihimizde etkilidir.	225	1,96	1,085	27,157	0,000
Katılım bankalarında limitler arası münakale(aktarım) işlemleri hızlı ve istenilen seviyede olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	225	2,39	,934	38,334	0,000
Katılım bankalarının ithalat ve ihracat kredileri hakkında yeterli bilgileri işletmemizle paylaşması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	225	2,51	,917	41,016	0,000
Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Sigorta işlemleri hızlı ve güvenilir olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	225	2,36	1,076	32,824	0,000
Çalışmakta olduğum katılım bankalarının ATM ağı geniş olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	225	3,57	1,298	41,255	0,000
Bankamın tahsis ettiği kart limitleri yeterli düzeyde olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	225	2,85	1,177	36,373	0,000
Çalışmakta olduğum katılım bankalarında Kart Ödemeleri hızlı ve kolayca yapılması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	225	2,52	1,086	34,745	0,000
Katılım bankalarının tahsis ettiği kartları sorunsuz olarak her yerde kullanabilmemiz katılım bankası tercihimizde etkilidir.	225	2,85	1,257	34,038	0,000
Katılım bankalarının Kredi Kartları taksit imkânı ile ödemelerimi kolaylaştırması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	225	3,01	1,206	37,413	0,000
Katılım bankalarının Kredi kartlarında uygulanan kâr payı oranları klasik bankaların oranlarına göre daha düşük olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	225	2,99	1,190	37,662	0,000
Katılım bankalarının Kredi kartı başvuru ve tahsis süreci klasik bankalara göre daha hızlı olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	225	2,70	1,277	31,682	0,000

Test Ortalaması =2,40

Yüzde 95 güven düzeyinde yapılan t testine göre 39 maddenin 39'u, $\alpha = 0,05$ düzeyinde anlamlı çıkmıştır. Tablo 5.25 deki anketin ikinci bölümündeki 39 soruya işletme yetkililerinin verdiği cevaplara 1=Kesinlikle katılıyorum ile 5=Kesinlikle katılmıyorum aralığında değerler verilmiştir. Tabloda elde edilen ortalama sonuçlar aşağıda verildiği şekliyle yorumlanabilecektir.

1,00 ≤ Ortalama < 1,50 aralığında Kesinlikle Katılıyorum.

1,50 ≤ Ortalama < 2,50 aralığında Katılıyorum.

2,50 ≤ Ortalama < 3,50 aralığında Kararsızım.

3,50 ≤ Ortalama < 4,50 aralığında Katılmıyorum.

4,50 ≤ Ortalama ≤ 5,00 aralığında Kesinlikle Katılmıyorum.

Tabloya göre 39 yargının 22 adedinde ortalama eğilimi 1,50 - 2,50 arasında, 16 adedinin ise 2,50 - 3,50 arasında ve 1 adedi de 3,5 – 4,5 arasında yer almaktadır. Bu sonuçlar doğrultusunda çok büyük bir kısmı katılım bankacılığını tercih etme nedenleri ile ilgili ifadeler katılmaktadır.

3.11.6 İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Önem Seviyelerine Göre Sıralanması

İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin araştırma sonucunda ulaşılan katılım bankacılığını tercihlerinde etkisi olan faktörlerin önem seviyelerine göre sıralanması sonuçları Tablo 3.22’de gösterilmiştir. İşletmelerin katılım bankası kullanma eğilimlerinde etkisi olan faktörlerin önem seviyesine göre değerlendirilmesinde kümeleme analizi kullanılmıştır. Kümeleme analizi kullanılırken asıl amaç araştırma yargularından ulaşılan bulguların temel özellikleri dikkate alınıp işletme yetkililerin önem seviyelerini gruplanarak belirlenmesidir. Analiz esnasındaki bulgular 1: Birinci seviyede önemli; 2: İkinci Seviyede Önemli ve 3: Üçüncü Seviyede önemli olarak gruplandırılmıştır.

Tablo 3.22: İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Önem Seviyelerine Göre Sıralanması.

YARGILAR	ÖNEM SEVİYESİ		
	1	2	3
Çalışmakta olduğum katılım bankası şube personeli ile iyi ilişkilerim bulunmaktadır.	1,48	-	-
Faizsizlik prensibi katılım bankası tercihimizde etkilidir.	1,50	-	-
Katılım bankası tercih sürecinde İslami hassasiyetlerimin yönlendirmesi etkilidir.	1,62	-	-
Katılım bankalarının şube yoğunluğu klasik bankalara göre daha azdır.	1,71	-	-
Çalışmakta olduğum katılım bankaları Teknolojik gelişmeleri yakından takip eder.	1,79	-	-
Çalışmakta olduğum katılım bankalarının hizmet kalitesi yüksektir.	1,81	-	-
Çalışmakta olduğum katılım bankası bilgili ve nitelikli personele sahiptir.	1,84	-	-
Katılım bankası ve faizsiz kurum olarak imaj ve saygınlığı yüksektir.	1,92	-	-
Bankamın ürünlerinin İslami açıdan uygunluğunun fetva kurulu tarafından gözden geçirilmesi katılım bankası tercihimizde etkilidir.	1,96	-	-
Katılım bankalarının sektördeki rekabet koşullarına göre kendilerini yenilemektedirler.	2,01	-	-
Finansman taleplerimizin hızlı sonuçlanması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	2,17	-	-
Katılım bankaları şirketlerin bankacılık ihtiyaçlarını(kredi, mobil şube, kredi kart vs.) tam olarak karşılamaktadır.	2,19	-	-
İşletmelerin talepleri kısa sürelerde tamamlanması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	2,21	-	-
Çalıştığımız katılım bankalarının limit tahsis sürecinde piyasa istihbaratımız ve güvenilirliğimiz dikkate alınması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	2,26	-	-
Çalışmakta olduğum katılım bankaları Geciken – unutulmuş borçlar için düzenli hatırlatma yapılması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	2,29	-	-
Katılım bankaları şubelerinin iş yerine olan yakınlığı müşterilerin tercih etmesinde etkili bir nedendir.	2,30	-	-
Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Çağrı merkezi hizmeti hızlı ve sonuç odaklı olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	2,35	-	-
Katılım bankası tercihimizde bankanın fiziki ortamı ve konforu etkili bir faktördür.	-	2,36	-
Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Sigorta işlemleri hızlı ve güvenilir olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	-	2,36	-
Katılım bankalarında limitler arası münakale(aktarım) işlemleri hızlı ve istenilen seviyede olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	-	2,39	-

Tablo 3.22 (devamı): İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Önem Seviyelerine Göre Sıralanması.

YARGILAR	ÖNEM SEVİYESİ		
	1	2	3
Çalışmakta olduğum katılım bankaları ürün ve hizmet çeşitliliği beklentilerimi karşılamaktadır.	-	2,42	-
Katılım bankaları cazip ürün, işlem ve hizmet tarifeleri bulunmaktadır.	-	2,42	-
Çalışmakta olduğum katılım bankalarında Finansman oranlarında değişiklik çok sık olmaması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	-	2,50	-
Katılım bankalarının ithalat ve ihracat kredileri hakkında yeterli bilgileri işletmemizle paylaşması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	-	2,51	-
Çalışmakta olduğum katılım bankalarında Kart Ödemeleri hızlı ve kolayca yapılması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	-	2,52	-
Limit tahsis politikaları ekonomide yaşanan dalgalanmalardan az etkilenmesi katılım bankası tercihimizde etkilidir.	-	2,52	-
Katılım bankalarında ödenen masraf ve komisyonlar piyasa seviyesinin altında seyir etmesi katılım bankası tercihimizde etkilidir.	-	2,53	-
Katılım bankası seçimim sürecinde arkadaşlarımın tavsiyesi bulunmaktadır.	-	2,56	-
Katılım bankalarının Kredi kartı başvuru ve tahsis süreci klasik bankalara göre daha hızlı olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	-	2,70	-
Çalışmakta olduğum katılım bankaları Finansman ve fon fiyatlaması sektörde rekabet edebilecek düzeydedir.	-	2,77	-
Katılım bankalarının tahsis ettiği kartları sorunsuz olarak her yerde kullanabilmemiz katılım bankası tercihimizde etkilidir.	-	2,85	-
Bankamın tahsis ettiği kart limitleri yeterli düzeyde olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	-	2,85	-
Katılım bankalarının Kredi kartlarında uygulanan kâr payı oranları klasik bankaların oranlarına göre daha düşük olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	-	2,99	-
Finansman tahsis aşamasında istenen evrak ve belgeler fazla olmaması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	-	-	3,01
Katılım bankalarının Kredi Kartları taksit imkânı ile ödemelerimi kolaylaştırması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	-	-	3,01
Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Şube ağı geniştir.	-	-	3,11
Çalışmakta olduğum katılım bankaları klasik bankalara oranla daha yüksek kâr payı dağıtmaktadır.	-	-	3,20
Katılım bankası tercihimizde medya (TV, radyo, sosyal medya) aracılığı ile yapılmakta olan reklamların etkisi bulunmaktadır.	-	-	3,23
Çalışmakta olduğum katılım bankalarının ATM ağı geniş olması katılım bankası tercihimizde etkilidir.	-	-	3,57

İşletmelerin katılım bankacılığı tercihlerini etkileyen faktörler içinde ankete katılan işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin “Çalışmakta olduğum katılım bankası şube personeli ile iyi ilişkilerim bulunmaktadır” ve “Faizsizlik prensibi katılım bankası tercihimizde etkilidir” çok yüksek oranda önem vermektedirler. Katılımcılar “Katılım bankası tercih sürecinde İslami hassasiyetlerimin yönlendirmesi etkilidir.” , “Katılım bankalarının şube yoğunluğu klasik bankalara göre daha azdır” , “Katılım bankalarının şube yoğunluğu klasik bankalara göre daha azdır”, “Çalışmakta olduğum katılım bankaları Teknolojik gelişmeleri yakından takip eder”, “Çalışmakta olduğum katılım bankalarının hizmet kalitesi yüksektir” , “Çalışmakta olduğum katılım bankası bilgili ve nitelikli personele sahiptir”, “Katılım bankası ve faizsiz kurum olarak imaj ve saygınlığı yüksektir” ve “Bankamın ürünlerinin İslami açıdan uygunluğunun fetva kurulu tarafından gözden geçirilmesi katılım bankası tercihimizde etkilidir” birinci seviyede önemli kabul etmektedir.

İşletme yetkilileri ikinci seviyede önemli olarak ise “Katılım bankası tercihimizde bankanın fiziki ortamı ve konforu etkili bir faktördür”, “Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Sigorta işlemleri hızlı ve güvenilir olması katılım bankası tercihimizde etkilidir”, “Katılım Bankalarında limitler arası münakale(aktarım) işlemleri hızlı ve istenilen seviyede olması katılım bankası tercihimizde etkilidir”, “Çalışmakta olduğum katılım bankaları ürün ve hizmet çeşitliliği beklentilerimi karşılamaktadır” ve “Katılım bankaları cazip ürün, işlem ve hizmet tarifeleri bulunmaktadır” katılım bankacılığını tercih etme nedeni olarak ileri sürmüşlerdir.

İşletme sahiplerine, ortaklarına ya da finans müdürlerine göre katılım bankası tercihlerine etki eden faktörler içinde üçüncü seviyede önemli olarak ve “Finansman tahsis aşamasında istenen evrak ve belgeler fazla olmaması katılım bankası tercihimizde etkilidir”, “Katılım bankalarının Kredi Kartları taksit imkânı ile ödemelerimi kolaylaştırması katılım bankası tercihimizde etkilidir”, “Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Şube ağı geniştir”, “Çalışmakta olduğum katılım bankaları klasik bankalara oranla daha yüksek kâr payı dağıtmaktadır” gibi yargılar sayılmıştır.

3.11.7 Korelasyon Analizi

Korelasyon analizi iki değişken arasındaki ilişkinin yönünü ve şiddetini göstermektedir. Negatif katsayılı korelasyonlarda zıt yönlü bir ilişki vardır. Eğer korelasyon katsayısı pozitif ise iki değişken arasında aynı yönlü bir ilişki vardır. Aradaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığı ise p değerinden anlaşılır. $p < 0,05$ olması durumunda iki değişkenin aralarındaki ilişkinin istatistiki açıdan anlamlı olduğu kabul edilir.

3.11.7.1 İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerini Etkileyen Faktörler Arası Korelasyon Analizi

Tablo 3.23 de İşletmelerin katılım bankası tercihlerini etkileyen faktörler arası ilişkiyi açıklayan korelasyon analizinin bulguları yer almaktadır.

Tablo 3.23: Katılım Bankacılığı Tercih Etme İle İlgili Faktörler Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Korelasyon Analizi Tablosu

		Çevre ve Lokasyon	Rekabet Politikası	Alternatif Dağıtım Kanalları ve İletişim	Finansman Politikası	Faizsizlik Prensibi ve Teknolojik Gelişmeler	Ürün ve Hizmetler	Kart Politikası
Çevre ve Lokasyon	r	1						
	p							
Rekabet Politikası	r	,244(**)	1					
	p	,000						
Alternatif Dağıtım Kanalları ve İletişim	r	,238(**)	,383(**)	1				
	p	,000	,000					
Finansman Politikası	r	,379(**)	,527(**)	,448(**)	1			
	p	,000	,000	,000				
Faizsizlik Prensibi ve Teknolojik Gelişmeler	r	,039	,286(**)	,504(**)	,321(**)	1		
	p	,561	,000	,000	,000			
Ürün ve Hizmetler	r	,176(**)	,474(**)	,414(**)	,451(**)	,467(**)	1	
	p	,008	,000	,000	,000	,000		
Kart Politikası	r	,235(**)	,433(**)	,230(**)	,294(**)	,027	,482(**)	1
	p	,000	,000	,000	,000	,692	,000	

** 0,05 anlamlılık düzeyinde anlamlıdır.

3.11.7.2 İşletmelerin Katılım Bankası Tercihlerine Etki Eden Bağımlı Değişkenlerin Aralarındaki İlişkiler

Araştırma sırasında geliştirilen hipotezlerde bulunan değişkenlerin tespitinde değişkenlerin aralarındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi uygulanarak açıklanmaya çalışılmıştır. Anket sorularından elde edilen rakamsal sonuçlar sürekli değişken olarak kabul edilmiştir. Çapraz korelasyon analizi uygulaması sonucunda değişkenler arasında istatistiki anlamlılık ve pozitif ilişki olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Korelasyon rakamları baz alınarak değişkenler arasında istatistiki hipotezler kurulmuştur. İstatistiksel hipotezlere ANOVA ve Tukey testi uygulanmıştır. Hipotezlerin test edilmesi ile oluşan verilerle korelasyon analizi bulgularının aynı yönde olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak korelasyon analizine göre tüm faktörler arasındaki korelasyon katsayıları pozitif yönde bulunmuştur. “Faizsizlik Prensibi ve Teknolojik Gelişmeler faktörü ile Çevre ve Lokasyon faktörü” ve “Kart Politikası faktörü ile Faizsizlik Prensibi ve Teknolojik Gelişmeler faktörü” arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Diğer tüm faktörler arasındaki ilişki için anlamlılık değerleri $p < 0,05$ bulunmuştur ve bu

faktörler arasında aynı yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır. Başka bir ifade ile işletme yetkililerinin katılım bankacılığını tercih etmesinde etkili olan ve araların anlamlı ilişki bulunan faktörlerinden birine olan eğilim arttığı zaman araların anlamlı ilişki bulunan diğer faktörlere olan eğilimi de anlamlı bir şekilde artmaktadır.

İşletmelerin katılım bankası tercihlerine etki eden değişkenlerin aralarındaki ilişki Tablo 3.24’de gösterilmiştir.

3.11.8 Hipotez Testleri

T (Student) testi, iki örneklem grubunun aralarında ortalama değerleri yönünden farklılık bulunup bulunmadığının tespit edilmesi için kullanılır. T testi uygulamasına yönelik hipotezler aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

H₀: İki grubun ortalamaları arasında anlamlı fark yoktur.

H₁: İki grubun ortalamaları arasında anlamlı fark vardır.

Eğer ikiden fazla grubun ortalamaları karşılaştırılacak ise F (Varyans) Testi uygulanır. İki den fazla grubun ortalamaları arasında anlamlı farklılık durumunu ölçen F testinin hipotezi aşağıdaki gibidir.

H₀: $\mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \dots = \mu_N$ ortalamalar arasında fark yoktur.

H₁: Ortalamalardan en az ikisi arasında anlamlı fark vardır.

Bu bölümde işletme yetkililerinin katılım bankası işlev ve uygulamalarıyla alakalı eğilim düzeylerinin yetkililerin cinsiyetleri, eğitim seviyeleri, yaşları bakımından anlamlı farklılık olup olmadığını test eden T ve F testi bulguları yer almaktadır. %95 güven seviyesinde anlamlılık düzeyi = 0,05 anlamlılık ile test edilen T ve F testleri bulgularında anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olması durumunda H₀ hipotezi red edilir. Ters sonuçlarda $p > 0,05$ olursa H₀ hipotezi kabul edilir.

3.11.8.1 İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin İşletme Yetkililerinin Cinsiyetleri Bakımından Farklılık Analizi

İşletme yetkililerinin katılım bankalarını tercih etmelerinde bankaların işlev ve uygulanmaları bakımından gösterdikleri farklılıkların işletme yetkililerinin cinsiyet durumları bakımından incelendiği t testi sonuçları aşağıda Tablo 3.25’de yer almaktadır.

Tablo 3.25: İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin İşletme Yetkililerinin Cinsiyetleri Bakımından Farklılığını Gösteren T Testi

Faktörler	Cinsiyet	n	Ortalama	Std. Sapma	t	Anlamlılık (p)
Çevre ve Lokasyon	Bay	195	2,7026	,83410	,207	,836
	Bayan	30	2,6667	1,15470		
Rekabet Politikası	Bay	195	2,8218	,71434	1,995	,047
	Bayan	30	2,5333	,87527		
Alternatif Dağıtım Kanalları ve İletişim	Bay	195	2,4218	,76991	1,160	,247
	Bayan	30	2,2500	,64661		
Finansman Politikası	Bay	195	2,4632	,70665	,915	,361
	Bayan	30	2,3333	,82814		
Faizsizlik Prensibi ve Teknolojik Gelişmeler	Bay	195	1,8205	,65985	1,595	,112
	Bayan	30	1,6167	,59355		
Ürün ve Hizmetler	Bay	195	2,4300	,76078	3,148	,002
	Bayan	30	1,9619	,74177		
Kart Politikası	Bay	195	2,8316	,96769	,482	,630
	Bayan	30	2,7389	1,06015		

İşletme sahiplerinden, ortaklarından ya da finans müdürlerinden cinsiyeti bayan olanların Ürün ve hizmetler (1,9619) ile algıları cinsiyeti erkek olanlardan yüksek seviyededir. Anlamlılık değerinin $p=0,02 < 0,05$ olduğu için H_0 hipotezi reddedilir. Aynı şekilde rekabet politikasında işletme sahiplerinden, ortaklarından ya da finans müdürlerinden cinsiyeti bayan olanların rekabet politikası (2,5333) ile algıları erkek müşterilere göre biraz daha yüksek düzeydedir. Anlamlılık değerinin $p=0,47 < 0,05$ olmasından dolayı H_0 hipotezi red edilir. Bundan dolayı işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin ürün ve hizmetler ile ilgili algıları cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterir. Tablo 3.26'da işletmelerin katılım bankası işlev ve uygulamalarıyla alakalı eğilimlerinin işletme yetkililerinin cinsiyetleri bakımından hipotez durumlarını görmek mümkündür.

Tablo 3.26: İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin İşletme Yetkililerinin Cinsiyetleri Bakımından Hipotez Durumları

Faktörler	Hipotezler	Hipotez Red/Kabul
Çevre Ve Lokasyon	H₀: İşletme yetkililerinin çevre ve lokasyonla alakalı eğilimleri işletme yetkililerinin cinsiyetleri bakımından anlamlı farklılık göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin çevre ve lokasyonla alakalı eğilimleri işletme yetkililerinin cinsiyetleri bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED
Rekabet Politikası	H₀: İşletme yetkililerinin rekabet politikasıyla alakalı eğilimleri işletme yetkililerinin cinsiyetleri bakımından anlamlı farklılık göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin rekabet politikasıyla alakalı eğilimleri işletme yetkililerinin cinsiyetleri bakımından anlamlı farklılık gösterir.	KABUL
Alternatif Dağıtım Kanalları ve İletişim	H₀: İşletme yetkililerinin alternatif dağıtım kanalları ve iletişimle alakalı eğilimleri işletme yetkililerinin cinsiyetleri bakımından anlamlı farklılık göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin alternatif dağıtım kanalları ve iletişimle alakalı eğilimleri işletme yetkililerinin cinsiyetleri bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED
Finansman Politikası	H₀: İşletme yetkililerinin finansman politikasıyla alakalı eğilimleri işletme yetkililerinin cinsiyetleri bakımından anlamlı farklılık göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin finansman politikasıyla alakalı eğilimleri işletme yetkililerinin cinsiyetleri bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED
Faizsizlik Prensibi ve Teknolojik Gelişmeler	H₀: İşletme yetkililerinin faizsizlik prensibi ve teknolojik gelişmelerle alakalı eğilimleri işletme yetkililerinin cinsiyetleri bakımından anlamlı farklılık göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin faizsizlik prensibi ve teknolojik gelişmelerle alakalı eğilimleri işletme yetkililerinin cinsiyetleri bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED
Ürün ve Hizmetler	H₀: İşletme yetkililerinin ürün ve hizmetlerle alakalı eğilimleri işletme yetkililerinin cinsiyetleri bakımından anlamlı farklılık göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin ürün ve hizmetlerle alakalı eğilimleri işletme yetkililerinin cinsiyetleri bakımından anlamlı farklılık gösterir.	KABUL
Kart Politikası	H₀: İşletme yetkililerinin kart politikasıyla alakalı eğilimleri işletme yetkililerinin cinsiyetleri bakımından anlamlı farklılık göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin kart politikasıyla alakalı eğilimleri işletme yetkililerinin cinsiyetleri bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED

3.11.8.2 İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin Yaş Grupları Bakımından Farklılık Analizi

İşletme yetkililerinin katılım bankalarını tercih etmelerinde bankaların işlev ve uygulanmaları bakımından gösterdikleri farklılıkların işletme yetkililerinin yaş grupları bakımından incelendiği ANOVA testi sonuçları Tablo 3.27’de sunulmuştur.

Tablo 3.27: İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin Yaş Grupları Bakımından Farklılıklarını İnceleyen ANOVA Testi Bulguları

Faktörler	Yaş	n	ANOVA			tukey testi					
			Ortalama	Std. Sapma	F	Anlamlılık (p)	18-25	26-35	36-45	46-55	56 ve üzeri
Çevre ve Lokasyon	18-25	33	2,1616	,57204	11,418	0,000		,228	,000*	,002*	,000*
	26-35	86	2,5078	,68356			,228	,003*	,104	,000*	
	36-45	74	2,9820	,92963			,000*	,003*	,999	,021*	
	46-55	28	2,9405	1,03460			,002*	,104	,999	,023*	
	56üzeri	4	4,2500	,73912			,000*	,000*	,021*	,023*	
	Total	225	2,6978	,88052							
Rekabet Politikası	18-25	33	2,6742	,69452	1,018	0,399		,791	,830	1,000	,941
	26-35	86	2,8459	,73080			,791	1,000	,683	,727	
	36-45	74	2,8378	,75674			,830	1,000	,729	,743	
	46-55	28	2,6339	,76219			1,000	,683	,729	,966	
	56üzeri	4	2,3750	,96825			,941	,727	,743	,966	
	Total	225	2,7833	,74215							
Alternatif Dağıtım Kanalları ve İletişim	18-25	33	2,0758	,77178	2,051	0,088		,061	,271	,135	,822
	26-35	86	2,4855	,84223			,061	,925	,999	1,000	
	36-45	74	2,3885	,62639			,271	,925	,920	,998	
	46-55	28	2,5268	,73074			,135	,999	,920	1,000	
	56üzeri	4	2,5000	,54006			,822	1,000	,920	1,000	
	Total	225	2,3989	,75560							
Finansman Politikası	18-25	33	2,2677	,60228	,639	0,635		,522	,723	,813	,999
	26-35	86	2,5000	,76909			,522	,996	1,000	,997	
	36-45	74	2,4572	,72310			,723	,996	1,000	,999	
	46-55	28	2,4702	,72585			,813	1,000	1,000	,999	
	56üzeri	4	2,3750	,72489			,999	,997	,999	,999	
	Total	225	2,4459	,72335							
Faizsizlik Prensibi ve Teknolojik Gelişmeler	18-25	33	1,6742	,64495	,774	0,543		,856	603	,999	,998
	26-35	86	1,8081	,58369			,856	,973	,965	,949	
	36-45	74	1,8716	,75653			,603	,973	,816	,889	
	46-55	28	1,7143	,57217			,999	,965	,816	,993	
	56üzeri	4	1,5625	,71807			,998	,949	,889	,993	
	Total	225	1,7933	,65385							
Ürün ve Hizmetler	18-25	33	2,1991	,77504	1,265	0,285		,917	,367	,829	,964
	26-35	86	2,3322	,78168			,917	,686	,991	,845	
	36-45	74	2,4923	,77965			,367	,686	,988	,613	
	46-55	28	2,4082	,71557			,829	,991	,988	,772	
	56üzeri	4	1,9286	,72375			,964	,845	,613	,772	
	Total	225	2,3676	,77327							
Kart Politikası	18-25	33	2,8434	,83327	1,211	0,307		,859	,992	,967	1,000
	26-35	86	2,6453	,92736			,859	,338	,438	,983	
	36-45	74	2,9347	1,09093			,992	,338	,997	1,000	
	46-55	28	3,0060	,96063			,967	,438	,997	1,000	
	56üzeri	4	2,9167	,95743			1,000	,983	1,000	1,000	
	Total	225	2,8193	,97853							

18-25 yaş arası işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin çevre ve lokasyonla alakalı eğilimleri (2,1616) diğer yaş aralığındaki işletme yetkililerine

bakarak daha yüksek seviyededir. Anlamlılık seviyesi $p=0,000<0,05$ olduğu için H_0 hipotezi reddedilir. Bundan dolayı işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin çevre ve lokasyonla alakalı eğilimleri yaş grupları bakımından anlamlı farklılık göstermektedir.

18-25 yaş aralığında bulunan işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin “Alternatif Dağıtım Kanalları ve İletişim” (2,0758), “Finansman Politikası” (2,2677) ile alakalı eğilim seviyesi diğer yaş grubunda bulunanlarla karşılaştırıldığında daha yüksek görülmektedir. Kart politikasıyla alakalı eğilim seviyesi 25-34 yaş aralığında bulunan (2,6453) işletme sahiplerinde, ortaklarında ya da finans müdürlerinde yüksektir. Ürün ve hizmetler, faizsizlik prensibi ve teknolojik gelişmeler ve rekabet politikasıyla alakalı eğilimleri 56 ve üzeri yaş grubunda bulunan işletme yetkililerinde diğer yaş gruplarından daha yüksek seviyededir. Çevre ve lokasyon faktörü haricindeki diğer faktörlerde anlamlılık seviyesi $p>0,05$ olduğu için H_0 hipotezi kabul edilir. Bu sebeple, işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin çevre ve lokasyon haricindeki diğer faktörler için algı düzeyi yetkililerin yaş grupları açısından anlamlı farklılık göstermemektedir.

Tukey testi incelendiğinde çevre ve lokasyon faktörü için 18-25 yaş grubunda bulunan işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin algı düzeyi en yüksek, 56 ve üzeri yaş grubunda bulunan işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin algı düzeyi ise diğer yaş grubundakilere göre daha düşük düzeydedir. İşletmelerin katılım bankası işlev ve uygulamalarıyla alakalı eğilimlerinin yaş grupları bakımından hipotez durumları ise Tablo 3.28’ de açıklanmıştır.

Tablo 3.28: İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin Yaş Grupları Bakımından Hipotez Durumları

Faktörler	Hipotezler	Hipotez Red/Kabul
Çevre ve Lokasyon	H ₀ : İşletme yetkililerinin çevre ve lokasyonla alakalı eğilimleri yaş grupları bakımından anlamlı farklılık göstermez. H ₁ : İşletme yetkililerinin çevre ve lokasyonla alakalı eğilimleri yaş grupları bakımından anlamlı farklılık gösterir.	KABUL
Rekabet Politikası	H ₀ : İşletme yetkililerinin rekabet politikasıyla alakalı eğilimleri yaş grupları bakımından anlamlı farklılık göstermez. H ₁ : İşletme yetkililerinin rekabet politikasıyla alakalı eğilimleri yaş grupları bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED
Alternatif Dağıtım Kanalları ve İletişim	H ₀ : İşletme yetkililerinin alternatif dağıtım kanalları ve iletişimle alakalı eğilimleri yaş grupları bakımından anlamlı farklılık göstermez. H ₁ : İşletme yetkililerinin alternatif dağıtım kanalları ve iletişimle alakalı eğilimleri yaş grupları bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED
Finansman Politikası	H ₀ : İşletme yetkililerinin finansman politikasıyla alakalı eğilimleri yaş grupları bakımından anlamlı farklılık göstermez. H ₁ : İşletme yetkililerinin finansman politikasıyla alakalı eğilimleri yaş grupları bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED
Faizsizlik Prensibi ve Teknolojik Gelişmeler	H ₀ : İşletme yetkililerinin faizsizlik prensibi ve teknolojik gelişmelerle alakalı eğilimleri yaş grupları bakımından anlamlı farklılık göstermez. H ₁ : İşletme yetkililerinin faizsizlik prensibi ve teknolojik gelişmelerle alakalı eğilimleri yaş grupları bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED
Ürün ve Hizmetler	H ₀ : İşletme yetkililerinin ürün ve hizmetlerle alakalı eğilimleri yaş grupları bakımından anlamlı farklılık göstermez. H ₁ : İşletme yetkililerinin ürün ve hizmetlerle alakalı eğilimleri yaş grupları bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED
Kart Politikası	H ₀ : İşletme yetkililerinin kart politikasıyla alakalı eğilimleri yaş grupları bakımından anlamlı farklılık göstermez. H ₁ : İşletme yetkililerinin kart politikasıyla alakalı eğilimleri yaş grupları bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED

3.11.8.3 İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin Medeni Durumları Bakımından Farklılık Testi

İşletme yetkililerinin katılım bankası tercih etmelerini bankaların işlev ve uygulanmalarıyla alakalı eğilimlerinin gösterdikleri farklılıkları işletme yetkililerinin medeni durumları bakımından gösteren t testi bulguları Tablo 3.29'da gösterilmektedir.

Tablo 3.29: İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin Medeni Durumları Bakımından Farklılıklarını Gösteren T Testi

Faktörler	Medeni Durum	n	Ortalama	Std. Sapma	t	Anlamlılık (p)
Çevre ve Lokasyon	Bekâr	157	2,7983	,90169	2,781	0,009
	Evli	68	2,4657	,78784		
Rekabet Politikası	Bekâr	157	2,7818	,76046	0,047	0,964
	Evli	68	2,7868	,70349		
Alternatif Dağıtım Kanalları ve İletişim	Bekâr	157	2,3854	,73896	,408	0,684
	Evli	68	2,4301	,79744		
Finansman Politikası	Bekâr	157	2,4342	,75030	,388	0,712
	Evli	68	2,4730	,66143		
Faizsizlik Prensibi ve Teknolojik Gelişmeler	Bekâr	157	1,7898	,66356	0,125	0,903
	Evli	68	1,8015	,63563		
Ürün ve Hizmetler	Bekâr	157	2,3840	,75348	,482	0,643
	Evli	68	2,3298	,82167		
Kart Politikası	Bekâr	157	2,8280	1,06274	,232	0,839
	Evli	68	2,7990	,75561		

Çevre ve Lokasyon faktörüyle alakalı eğilimleri evli yetkililerde (2,4657) bekâr yetkililere nazaran yüksek seviyededir. Anlamlılık seviyesi $p=0,009 \leq 0,050$ olduğu için çevre ve lokasyon faktörü bakımından H_0 hipotezi reddedilir. Bu sebeple, işletme yetkililerinin çevre ve lokasyon faktörüyle alakalı eğilimleri medeni durumları yönünden anlamlı farklılığa sahiptir.

Rekabet politikası, alternatif dağıtım kanalları ve iletişim, finansman politikaları, faizsizlik prensibi ve teknolojik gelişmeler, ürün ve hizmetler ve kart politikası faktörleri işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin medeni durumuna göre anlamlı farklılık göstermez. Bu faktör gruplarında anlamlılık seviyeleri $p > 0,05$ olduğu için H_0 hipotezi kabul edilir. İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankası işlev ve uygulamalarıyla alakalı eğilimlerinin medeni durumları bakımından hipotez durumları Tablo 3.30'da görebilmek mümkündür.

Tablo 3.30: İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin Medeni Durumları Bakımından Hipotez Durumları

Faktörler	Hipotezler	Hipotez Red/Kabul
Çevre ve Lokasyon	H₀: İşletme yetkililerinin çevre ve lokasyonla alakalı eğilimleri medeni durumları bakımından anlamlı farklılık göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin çevre ve lokasyonla alakalı eğilimleri medeni durumları bakımından anlamlı farklılık gösterir.	KABUL
Rekabet Politikası	H₀: İşletme yetkililerinin rekabet politikasıyla alakalı eğilimleri medeni durumları bakımından anlamlı farklılık göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin rekabet politikasıyla alakalı eğilimleri medeni durumları bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED
Alternatif Dağıtım Kanalları ve İletişim	H₀: İşletme yetkililerinin alternatif dağıtım kanalları ve iletişimle alakalı eğilimleri medeni durumları bakımından anlamlı farklılık göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin alternatif dağıtım kanalları ve iletişimle alakalı eğilimleri medeni durumları bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED
Finansman Politikası	H₀: İşletme yetkililerinin finansman politikasıyla alakalı eğilimleri medeni durumları bakımından anlamlı farklılık göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin finansman politikasıyla alakalı eğilimleri medeni durumları bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED
Faizsizlik Prensibi ve Teknolojik Gelişmeler	H₀: İşletme yetkililerinin faizsizlik prensibi ve teknolojik gelişmelerle alakalı eğilimleri medeni durumları bakımından anlamlı farklılık göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin faizsizlik prensibi ve teknolojik gelişmelerle alakalı eğilimleri medeni durumları bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED
Ürün ve Hizmetler	H₀: İşletme yetkililerinin ürün ve hizmetlerle alakalı eğilimleri medeni durumları bakımından anlamlı farklılık göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin ürün ve hizmetlerle alakalı eğilimleri medeni durumları bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED
Kart Politikası	H₀: İşletme yetkililerinin kart politikasıyla alakalı eğilimleri medeni durumları bakımından anlamlı farklılık göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin kart politikasıyla alakalı eğilimleri medeni durumları bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED

3.11.8.4 İşletmelerin Katılım Bankacılığı İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin Eğitim Seviyeleri Bakımından Farklılıkları

İşletme yetkililerinin katılım bankalarını tercih etmelerinde bankaların işlev ve uygulanmaları yönünden gösterdikleri farklılıkları yetkililerin eğitim seviyeleri bakımından incelemeye yönelik yapılan ANOVA testi bulguları Tablo 3.31’de gösterilmektedir.

Tablo 3.31: İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin Eğitim Seviyeleri Bakımından Farklılığını İnceleyen ANOVA Testi

Faktörler	Eğitim Durumu	n	ANOVA			TUKEY TESTİ					
			Ortalama	Std. Sapma	F	Anlamlılık (p)	İlköğretim	Lise	Önlisans	Lisans	Lisans Üstü
Çevre ve Lokasyon	İlköğretim	10	3,2667	1,07497	2,097	,082		,246	,185	,206	,987
	Lise	69	2,6618	,90477			,246	,989	1,000	,424	
	Önlisans	32	2,5729	,93224			,185	,989	,994	,325	
	Lisans	99	2,6465	,78365			,206	1,000	,994	,358	
	Toplam	225	2,6978	,88052			,987	,424	,325	,358	
Rekabet Politikası	İlköğretim	10	2,7000	,83997	,960	,430		1,000	,999	,948	,992
	Lise	69	2,7138	,68099			1,000	,986	,603	,980	
	Önlisans	32	2,6328	,81316			,999	,986	,470	,910	
	Lisans	99	2,8813	,76461			,948	,603	,470	,999	
	Toplam	225	2,7833	,74215			,992	,980	,910	,999	
Alternatif Dağıtım Kanalları ve İletişim	İlköğretim	10	2,5000	,39087	,401	,808		,999	,976	,997	,870
	Lise	69	2,4312	,70043			,999	,977	1,000	,823	
	Önlisans	32	2,3359	,84388			,976	,977	,985	,979	
	Lisans	99	2,4167	,80575			,997	1,000	,985	,842	
	Toplam	225	2,3989	,75560			,870	,823	,979	,842	
Finansman Politikası	İlköğretim	10	2,4000	,51640	,521	,720		,996	1,000	1,000	,911
	Lise	69	2,4903	,61893			,996	,946	,957	,931	
	Önlisans	32	2,3750	,75846			1,000	,946	,999	,731	
	Lisans	99	2,4108	,79408			1,000	,957	,999	,742	
	Toplam	225	2,4459	,72335			,911	,931	,731	,742	
Faizsizlik Prensibi ve Teknolojik Gelişmeler	İlköğretim	10	1,8000	,83166	2,469	,046		,538	,626	,648	,231
	Lise	69	1,9348	,74712			,538	,881	,022*	,015*	
	Önlisans	32	1,9141	,62736			,626	,881	,108	,034*	
	Lisans	99	1,7020	,57662			,648	,022*	,108	,223	
	Toplam	225	1,7933	,65385			,231	,015*	,034*	,223	
Ürün ve Hizmetler	İlköğretim	10	2,1714	,57459	,437	,782		,832	,989	,964	,927
	Lise	69	2,4472	,83620			,832	,919	,910	1,000	
	Önlisans	32	2,3080	,82034			,989	,919	1,000	,988	
	Lisans	99	2,3420	,74952			,964	,910	1,000	,994	
	Toplam	225	2,4286	,67871			,927	1,000	,988	,994	
Kart Politikası	İlköğretim	10	2,5333	,83074	1,908	,110		,913	1,000	,764	,518
	Lise	69	2,8140	,96191			,913	,475	,967	,731	
	Önlisans	32	2,4740	,95706			1,000	,475	,176	,168	
	Lisans	99	2,9125	1,00010			,764	,967	,176	,895	
	Toplam	225	2,8193	,97853			,518	,731	,168	,895	

Lisansüstü eğitimine sahip işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin faizsizlik prensibi ve teknolojik gelişmeler ile ilgili algıları (1,4833) diğer

diğer öğrenim durumundakilerine bakılarak daha yüksek seviyededir. Anlamlılık seviyesi $p=0,046<0,05$ olduğu için H_0 hipotezi reddedilir. Bu nedenle, işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin faizsizlik prensibi ve teknolojik gelişmelerle alakalı eğilimleri eğitim durumlarına bakımından anlamlı farklılık gösterir.

Rekabet politikası, alternatif dağıtım kanalları ve iletişim, finansman politikaları, çevre ve lokasyon, ürün ve hizmetler ve kart politikası faktörleri işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin eğitim seviyeleri bakımından anlamlı farklılık göstermez. Bu faktör gruplarının için anlamlılık seviyeleri $p>0,05$ olduğu için H_0 hipotezi kabul edilir. İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankacılığı hizmet ve uygulamalarında eğitim seviyeleri bakımından hipotez durumları Tablo 3.32 de açıklanmıştır.

Tablo 3.32: İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin Eğitim Seviyeleri Bakımından Hipotez Durumları

Faktörler	Hipotezler	Hipotez Red/Kabul
Çevre ve Lokasyon	H₀: İşletme yetkililerinin çevre ve lokasyonla alakalı eğilimleri eğitim seviyeleri bakımından anlamlı farklılık göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin çevre ve lokasyonla alakalı eğilimleri eğitim seviyeleri bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED
Rekabet Politikası	H₀: İşletme yetkililerinin rekabet politikasıyla alakalı eğilimleri eğitim seviyeleri bakımından anlamlı farklılık göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin rekabet politikasıyla alakalı eğilimleri eğitim seviyeleri bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED
Alternatif Dağıtım Kanalları ve İletişim	H₀: İşletme yetkililerinin alternatif dağıtım kanalları ve iletişimle alakalı eğilimleri eğitim seviyeleri bakımından anlamlı farklılık göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin alternatif dağıtım kanalları ve iletişimle alakalı eğilimleri eğitim seviyeleri bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED
Finansman Politikası	H₀: İşletme yetkililerinin finansman politikasıyla alakalı eğilimleri eğitim seviyeleri bakımından anlamlı farklılık göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin finansman alakalı eğilimleri eğitim seviyeleri bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED
Faizsizlik Prensibi ve Teknolojik Gelişmeler	H₀: İşletme yetkililerinin faizsizlik prensibi ve teknolojik gelişmelerle alakalı eğilimleri eğitim seviyeleri bakımından anlamlı farklılık göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin faizsizlik prensibi ve teknolojik gelişmelerle alakalı eğilimleri eğitim seviyeleri bakımından anlamlı farklılık gösterir.	KABUL
Ürün ve Hizmetler	H₀: İşletme yetkililerinin ürün ve hizmetlerle alakalı eğilimleri eğitim seviyeleri bakımından anlamlı farklılık göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin ürün ve hizmetlerle alakalı eğilimleri eğitim seviyeleri bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED
Kart Politikası	H₀: İşletme yetkililerinin kart politikasıyla alakalı eğilimleri eğitim seviyeleri bakımından anlamlı farklılık göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin kart politikasıyla alakalı eğilimleri eğitim seviyeleri bakımından anlamlı farklılık gösterir.	RED

3.11.8.5 İşletmelerin Katılım Bankacılığı Hizmet ve Uygulamaları İle İlgili Algılarının Gelir Durumlarına Göre Farklılıklarının ANOVA ile Analizi

İşletmelerin katılım bankacılığını tercih etmelerinde bankacılık işlev ve uygulamaları yönünden gösterdikleri farklılıkları işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin gelir seviyeleri açısından incelemek için yapılan ANOVA testi bulguları tablo 3.33'de gösterilmektedir.

Tablo 3.33: İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin Gelir Seviyelerine Göre Farklılığını İnceleyen ANOVA Testi

Faktörler	Gelir Durumu	n	ANOVA			F	Anlamlılık (p)	TUKEY TESTİ			
			Ortalama	Std. Sapma				0-3000	3001-5000	5001-8000	8001-10000
Çevre ve Lokasyon	0-3000	61	2,3388	,72901	7,728	,000		,684	,000*	,002*	,004*
	3001-5000	65	2,5333	,79013			,684	,034*	,050	,038*	
	5001-8000	61	2,9617	,95082			,000*	,034*	,985	,985	,750
	8001-10000	26	3,0641	,86933			,002*	,050	,985	,985	,948
	10001 ve üzeri	12	3,2778	,81443			,004*	,038*	,750	,948	
	Toplam	225	2,6978	,88052							
Rekabet Politikası	0-3000	61	2,7992	,72861	2,565	,039		,604	,998	1,000	,176
	3001-5000	65	2,6115	,66882			,604	,404	,807	,022*	
	5001-8000	61	2,8402	,74447			,998	,404	,999	,249	
	8001-10000	26	2,7981	,88606			1,000	,807	,999	,263	
	10001 ve üzeri	12	3,3125	,64071			,176	,022*	,249	,263	
	Toplam	225	2,7833	,74215							
Alternatif Dağıtım Kanalları ve İletişim	0-3000	61	2,3648	,79526	,822	0,512		,998	,861	,867	,989
	3001-5000	65	2,4038	,75479			,998	,953	,749	,998	
	5001-8000	61	2,5000	,81650			,861	,953	,414	1,000	
	8001-10000	26	2,1923	,66448			,867	,749	,414	,814	
	10001 ve üzeri	12	2,4792	,22508			,989	,998	1,000	,814	
	Toplam	225	2,3989	,75560							
Finansman Politikası	0-3000	61	2,3907	,60238	1,945	0,104		,949	,513	,993	,548
	3001-5000	65	2,2974	,80282			,949	,139	,861	,296	
	5001-8000	61	2,5956	,72486			,513	,139	,931	,972	
	8001-10000	26	2,4615	,76057			,993	,861	,931	,808	
	10001 ve üzeri	12	2,7361	,61734			,548	,296	,972	,808	
	Toplam	225	2,4459	,72335							
Faizsizlik Prensibi ve Teknolojik Gelişmeler	0-3000	61	1,9303	,78546	1,562	0,186		,874	,295	,211	,990
	3001-5000	65	1,8192	,61477			,874	,846	,619	1,000	
	5001-8000	61	1,7008	,64034			,295	,846	,971	,967	
	8001-10000	26	1,6058	,49078			,211	,619	,971	,854	
	10001 ve üzeri	12	1,8333	,34267			,990	1,000	,967	,854	
	Toplam	225	1,7933	,65385							
Ürün ve Hizmetler	0-3000	61	2,2014	,77124	1,879	0,115		,950	,078	,657	,882
	3001-5000	65	2,3011	,82997			,950	,325	,928	,984	
	5001-8000	61	2,5597	,75741			,078	,325	,969	,983	
	8001-10000	26	2,4451	,66924			,657	,928	,969	1,000	
	10001 ve üzeri	12	2,4286	,61218			,882	,984	,983	1,000	
	Toplam	225	2,3676	,77327							
Kart Politikası	0-3000	61	2,6120	,74704	2,947	0,021		,999	,068	,143	,960
	3001-5000	65	2,6513	,90797			,999	,107	,197	,981	
	5001-8000	61	3,0710	1,12194			,068	,107	,999	,922	
	8001-10000	26	3,1346	1,23470			,143	,197	,999	,881	
	10001 ve üzeri	12	2,8194	,57935			,960	,981	,922	,881	
	Toplam	225	2,8193	,97853							

İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin çevre ve lokasyon ile algı düzeyi aylık geliri 0.000-3.000 TL olanlar (2,3388) ve 3001-5000 TL olan grupta (2,5333) en yüksek seviyededir. 10.001 TL'den fazla grupta yer alanlarda (3,2778) ve 8.001-10.000 TL aralığındaki grupta (3,0641) daha düşük seviyededir. Anlamlılık seviyesi $p=0,000<0,05$ olduğu için H_0 hipotezi reddedilir. Bu nedenle, işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin çevre ve lokasyonla alakalı eğilimleri gelir seviyeleri bakımında anlamlı farklılık göstermektedir. Tukey testinde işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin çevre ve lokasyon eğilimlerinde anlamlı farklılığın gelir gruplarından en yüksek eğilimin 0.000-3.000 TL aralığında geliri olan grup ile en düşük eğilimin 10.000 TL'den fazla geliri olan grup arasında olduğu gözlemlenmiştir.

Gelir düzeyi 3001- 5000 TL arası olan işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankası tercih nedeninin rekabet politikasıyla alakalı eğilimleri diğer işletme yetkililerine göre daha yüksek seviyededir. Anlamlılık seviyesinin $p=0,039<0,05$ olması sebebiyle H_0 hipotezi rekabet politikası faktörü için red edilir. İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankası tercih nedeninin rekabet politikasıyla alakalı eğilimleri gelir seviyeleri bakımında anlamlı farklılık göstermektedir. Tukey testinde 3.001-5.000 TL aralığında geliri olan işletme yetkilileri ile 10.001 TL üzeri gelir sahibi olanlar aralarındaki eğilim durumu aralarındaki farkı anlamlı kılmaktadır.

Kart politikası faktörü açısından da bakıldığında anlamlılık değeri $p=0,021<0,05$ olmasından dolayı H_0 hipotezi rekabet politikası faktörü için red edilir. İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankası tercih nedeninin rekabet politikasıyla alakalı eğilimleri gelir seviyeleri bakımından anlamlı farklılık göstermektedir.

İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankası tercih nedeninin rekabet politikası, kart politikası ve çevre lokasyon faktörleri haricindeki faktör gruplarında anlamlılık seviyeleri $p>0,05$ olduğu için öteki faktör gruplarında H_0 hipotezi kabul edilir. Tablo 3.34 ise Katılım Bankacılığı Hizmet ve

Uygulamaların işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin Gelir Durumuna Göre hipotez durumları sunulmuştur.

Tablo 3.34: İşletmelerin Katılım Bankası İşlev ve Uygulamalarıyla Alakalı Eğilimlerinin Gelir Seviyelerine Bakımından Hipotez Durumları

Faktörler	Hipotezler	Hipotez Red/Kabul
Çevre ve Lokasyon	H₀: İşletme yetkililerinin çevre ve lokasyonla alakalı eğilimleri gelir seviyelerine bakılırsa anlamlı değişiklik göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin çevre ve lokasyonla alakalı eğilimleri gelir seviyelerine bakılırsa anlamlı değişiklik gösterir.	KABUL
Rekabet Politikası	H₀: İşletme yetkililerinin rekabet politikasıyla alakalı eğilimleri gelir seviyelerine bakılırsa anlamlı değişiklik göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin rekabet politikasıyla alakalı eğilimleri gelir seviyelerine bakılırsa anlamlı değişiklik gösterir.	KABUL
Alternatif Dağıtım Kanalları ve İletişim	H₀: İşletme yetkililerinin alternatif dağıtım kanalları ve iletişimle alakalı eğilimleri gelir seviyelerine bakılırsa anlamlı değişiklik göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin alternatif dağıtım kanalları ve iletişimle alakalı eğilimleri gelir seviyelerine bakılırsa anlamlı değişiklik gösterir.	RED
Finansman Politikası	H₀: İşletme yetkililerinin finansman politikasıyla alakalı eğilimleri gelir seviyelerine bakılırsa anlamlı değişiklik göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin finansman politikasıyla alakalı eğilimleri gelir seviyelerine bakılırsa anlamlı değişiklik gösterir.	RED
Faizsizlik Prensibi ve Teknolojik Gelişmeler	H₀: İşletme yetkililerinin faizsizlik prensibi ve teknolojik gelişmelerle alakalı eğilimleri gelir seviyelerine bakılırsa anlamlı değişiklik göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin faizsizlik prensibi ve teknolojik gelişmelerle alakalı eğilimleri gelir seviyelerine bakılırsa anlamlı değişiklik gösterir.	RED
Ürün ve Hizmetler	H₀: İşletme yetkililerinin ürün ve hizmetlerle alakalı eğilimleri gelir seviyelerine bakılırsa anlamlı değişiklik göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin ürün ve hizmetlerle alakalı eğilimleri gelir seviyelerine bakılırsa anlamlı değişiklik gösterir.	RED
Kart Politikası	H₀: İşletme yetkililerinin kart politikasıyla alakalı eğilimleri gelir seviyelerine bakılırsa anlamlı değişiklik göstermez. H₁: İşletme yetkililerinin kart politikasıyla alakalı eğilimleri gelir seviyelerine bakılırsa anlamlı değişiklik gösterir.	KABUL

Araştırma bulgularında, işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin demografik özelliklerinin katılım bankası tercihlerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın boyutları arasında yer alan “Çevre ve Lokasyon” ve “Rekabet Politikası” faktörleri işletmelerin katılım bankalarını tercih etmelerinde daha mühim olduğu uygulanan istatistiki analizlerle tespit edilmiştir. Hipotezlerin **kabul / red** durumları tablo olarak Tablo 3.35’de sunulmuştur.

Tablo 3.35: İşletmelerin Katılım Bankası Tercihinde Demografik Özellikler İle Araştırmanın Boyutları Arasındaki İlişkilerin Hipotez Durumları

No	Faktörler	Hipotezlerin Kabul / Ret Durumu				
		Cinsiyet	Yaş	Gelir Düzeyi	Eğitim Düzeyi	Medeni Durum
1	Çevre ve Lokasyon	RED	KABUL	KABUL	RED	KABUL
2	Rekabet Politikası	KABUL	RED	KABUL	RED	RED
3	Alternatif Dağıtım Kanalları ve İletişim	RED	RED	RED	RED	RED
4	Finansman Politikası	RED	RED	RED	RED	RED
5	Faizsizlik Prensibi ve Teknolojik Gelişmeler	RED	RED	RED	KABUL	RED
6	Ürün ve Hizmetler	KABUL	RED	RED	RED	RED
7	Kart Politikası	RED	RED	KABUL	RED	RED

Tablo 3.35’de görüldüğü gibi “Çevre ve Lokasyon”, “Rekabet Politikası”, “Faizsizlik Prensibi ve Teknolojik Gelişmeler”, “Ürün ve Hizmetler” ve “Kart Politikası” faktörleri ile işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin demografik özellikleri arasında istatistiki olarak anlamlı ilişki saptanmıştır. Katılım bankalarının sunduğu hizmetler işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin demografik özellikleri çerçevesinde değiştikçe, işletmelerin katılım bankalarıyla çalışma tercihlerinde artma eğilimi gözlenmektedir. Dolayısı ile “H₁: İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin demografik özellikleri (bağımsız değişkenler) ile katılım bankası tercihinde etkili olan faktörler (bağımlı değişkenler) arasında anlamlı bir ilişki vardır”, hipotezi kabul edilmiştir. İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin demografik özellikleri ile araştırmanın boyutları arasındaki ilişkilere ilişkin hipotezler ve yapılan analizin sonuçları Tablo 3.36’de verilmiştir.

Tablo 3.36: İşletmelerin Katılım Bankası Tercihinde Demografik Özellikler ile Araştırmanın Boyutları Arasındaki İlişkilere İlişkin Hipotezler

No	Hipotezler	Kabul/Red
1	H ₀ : İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankası tercihini çevre ve lokasyon etkilememektedir. H ₁ : İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankası tercihini çevre ve lokasyon etkilemektedir.	KABUL
2	H ₀ : İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankası tercihini rekabet politikası etkilememektedir. H ₁ : İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankası tercihini rekabet politikası etkilemektedir.	KABUL
3	H ₀ : İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankası tercihini alternatif dağıtım kanalları ve iletişim etkilememektedir. H ₁ : İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankası tercihini alternatif dağıtım kanalları ve iletişim etkilemektedir.	RED
4	H ₀ : İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankası tercihini finansman politikası etkilememektedir. H ₁ : İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankası tercihini finansman politikası etkilemektedir.	RED
5	H ₀ : İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankası tercihini faizsizlik prensibi ve teknolojik gelişmeler etkilememektedir. H ₁ : İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankası tercihini faizsizlik prensibi ve teknolojik gelişmeler etkilemektedir.	KABUL
6	H ₀ : İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankası tercihini ürün ve hizmetler etkilememektedir. H ₁ : İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankası tercihini ürün ve hizmetler etkilemektedir.	KABUL
7	H ₀ : İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankası tercihini kart politikası etkilememektedir. H ₁ : İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankası tercihini kart politikası etkilemektedir.	KABUL

3.11.9 Araştırmanın Sınırlılıkları

Yapmış olduğumuz çalışmanın sınırlamalar analizler bölümünde işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin tercihlerini etkileyen faktörler; ekonomik, kültürel, sosyal, psikolojik ve demografik faktörlerden oluşan beş başlık olarak oluşturulmuştur. Tezin uygulamasında işletmelerin katılım bankası tercihinde, yalnızca işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin demografik bilgilerinden yararlanılmıştır. Diğer faktörleri araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Müşteri tercihleri birçok etkenle değişiklik göstereceğinden dolayı işletme yetkililerinin katılım bankası tercihindeki farklılığını sadece demografik faktörlerin açıklanması beklenemez.

Katılım bankası ile çalışmayanlar araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Araştırma evreninin tamamına ulaşmak her açıdan zor olduğundan örneklem seçimi şeklinde araştırma evreni Bolu ilinde bulunan katılım bankası ile aktif çalışmakta olan

işletmeler ile sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla araştırmada elde edilen verilerin tüm Bolu ilinde katılım bankası ile çalışan işletmeler için genelleme yapılması doğru değildir. Aynı zamanda katılım bankacılığı her yönüyle yeni gelişmekte olduğu ve sektör payının da beklenen düzeyin altında olduğu da göz ardı edilmemelidir.

V. BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

1983 yılında çıkartılan Kanun Hükmünde Kararname ile Özel Finans Kuruluşu olarak faaliyete başlayıp 2005 yılından itibaren katılım bankası olarak faaliyetlerine devam eden faizsiz bankalarda cari ve katılma hesaplarında toplanan tasarrufların güvence altına alınmıştır.

Türkiye’de ve dünyada faizsiz bankalar yaygınlaşmaya başlamış ve her geçen gün ekonomik sistemin vazgeçilmez birer figürü olmaya başlamıştır. Bankacılık hizmetlerinde faizsizlik prensibi arayanlara ticari bankalara bir alternatif olarak faaliyet göstermeye devam etmektedirler. Katılım bankaları ticari bankacıların ürün ve hizmetlerinden yararlanan müşterilerden de gelecek nakit finansman harici hemen hemen bütün talepleri karşılayabilme kapasitesine sahiptirler. Türkiye’de günümüzde bankacılık hizmetlerinden yararlanan çok sayıda işletme ve şahıs bulunmaktadır.

Türkiye’de çoğunlukla katılım bankaları ile ilgili olarak bireysel müşterilere yönelik araştırmalar yapılmaktadır. Katılım bankacılığı ile ilgili işletmelere yönelik araştırma yok denecek kadar azdır. Türkiye’de katılım bankalarının tanınırlığı ve bilinirliği diğer mevduat bankalarına göre çok düşük seviyelerdedir. Kamu katılım bankalarının da sektöre dâhil olması ile birlikte faizsiz sisteme olan güven daha da artacaktır. Maalesef ki mevcutta kamu katılım bankaları girmeden önce bulunan üç katılım bankası gerek şube sayısı gerekse reklam ve tanıtımları yeterli seviyeye ulaşamamıştır. Katılım bankalarının müşteri tiplerini ise üç gruba ayırmak mümkün olabilir.

Bunlardan birinci grup, katılım bankalarının görüş aldığı fetva kuruluna güvenerek sisteme inanan müşteriler olarak tanımlanabilir. İkinci grup ise kafasında sistemle alakalı soru işareti olan fakat başka alternatif olmadığı için çalışan müşteriler olarak tanımlanabilir. Üçüncü grup ise sistemi çok bilmeyen tesadüf veya çevre tavsiyesi ile bu bankalarla tanışmış faiz hassasiyeti de çok olmayan müşteriler olarak tanımlanabilir. Esas olarak faizsizlik prensibi üzerine kurulu olan sistemde dini nedenlerin yönlendirmesinin olması da çok normaldir. Çünkü İslam dini faizciliği yasaklamış, ticareti ve her kesime hitap eden bir ekonomiyi desteklemiştir. Bu amaca hizmet eden katılım bankaları kayıt dışılığı engellemesi ve finansal girdileri arttırması açısından önemli bir yere sahiptir.

Bu çalışmada işletmelerin katılım bankası tercihlerini etkileyen faktörler konusu detaylı bir şekilde incelenmiştir. Araştırmanın bu bölümde, analizlerle ulaşılan sonuçlar çerçevesinde hipotezler değerlendirilmekte ve elde edilen bulgular ışığında ilerleyen zamanlarda yapılması planlanan olan araştırmamıza yakın çalışmalara bilgiler verilmektedir.

Araştırmamız ile işletmelerin katılım bankası tercihlerini etkileyen faktörleri bulabilmek amacıyla işletme yetkililerinin demografik değişkenleri ile katılım bankası tercih sebepleri arasında ki bağlantının incelenmesi hedeflenmiştir. Diğer bir ifadeyle bu araştırmamızda aşağıda yer alan soruların yanıtlarına cevaplar aranmıştır.

- İşletmelerin katılım bankası tercihlerine etki eden faktörler nelerdir?
- Katılım bankası tercih nedenlerine göre işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin, demografik özellikleri bakımından sınıflandırabilir miyiz?
- Bu şekilde bir sınıflandırma yapılabilirse, bu gruplandırmanın başlıca ayırt edici özellikleri nelerdir?
- İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin demografik özellikler bakımından bu sınıflandırma sonunda oluşan faktörler (gruplar) arasında belirgin farklar var mıdır?
- İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin demografik özellikleri ile katılım bankası ile çalışmalarını arasında ilişki var mıdır?

- İşletmelerin katılım bankası tercihleri katılım bankalarının sunduğu ürün hizmetler kararlarını nasıl etkilemektedir?

Araştırmamızda yapılan istatistiksel testlerin sonuçları göre yukarıda sıralanmış olan soruları cevaplandırılmaya çalışılmaktadır. Diğer yandan katılım bankacılığına analiz sonuçlarına göre işletmelere yönelik sunacakları ürünlerde öneriler sunulmaktadır. Araştırma sonuçları anlatılarak ilerleyen zamanlarda bu alanda yapılabilecek diğer benzer çalışmalar için öneriler sunulmaktadır.

Rekabet seviyesinin devamlı yükseldiği bu dönemlerde katılım bankalarının her an banka değiştirebilecek kişilere karşı farklılık oluşturacak şekilde kendilerini geliştirmek zorundadırlar. Sadece bu gelişim tabii ki yeterli gelmeyecektir. Ayrıca mevcut müşterilerini nasıl elde tutmaya devam edeceğini de araştırmak zorundadırlar.

Mevcut müşterileri elde tutmaya devam etmenin temelini; belirli tedbirleri arttırarak kişilerin banka tercihlerinin değiştirmesini engellemektir. Eğer mevcut çalışan müşterilerine beklentilerini karşılayacak hizmetler verilirse, özellikle mevduat bankalarının katılım bankası müşterileri için oluşturacağı hizmetleri bu kesim reddedecektir.

Katılım bankalarının pazarlama ve ürün geliştirme bölümlerinin en önemli görevlerinden birisi de seçmiş oldukları bölgelerde işletmelerin bankacılık ihtiyaçlarını işletme yetkililerinin demografik özellikleri göz önünde bulundurularak sektördeki ağırlıklarını yükseltmektir. Yapılması gereken ilk şey demografik özellikleri açısından müşteri tercihlerde önemli olan faktörleri bularak farklı projelerle satışları arttırmaktır. Yaptığımız bu araştırma ile işletmelerin katılım bankalarını tercih etmelerinde önemli olan faktörlerin neler olduğu sorusunun cevabı aranmıştır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda katılım bankası kullanan işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin demografik değişkenleri ile katılım bankası tercihlerine etki eden faktörler arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı test edilmiştir.

Araştırmadaki verilerimiz, 5'li Likert şeklindeki kapalı uçlu sorular ile Bolu ili ilçe merkezlerinden anket yöntemi ile elde edilmiştir. Anket, işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin demografik özellikleri ve katılım bankası ile çalışmalarına yönelik 10 soru ile katılım bankası tercih nedenleri için 39 sorunun bulunduğu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılım bankası çalışan işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin demografik özelliklerine (bağımsız değişkenler), ikinci bölümde ise işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankasını tercih etme sebeplerine (bağımlı değişkenler) yer almaktadır.

SPSS programı kullanılarak elde edilen veriler analiz edilmiştir. İstatistiksel sonuçların ve örneklemin durumunun rakamsal özetlenebilmesi için betimleyici analiz, geliştirilen anket sorularının güvenilirlik ve geçerliliğini ölçebilmek amacıyla faktör analizi, ölçümü yapılan değişkenlerin ortalamadan farklılığını ölçebilmek için t- testi, demografik özelliklerle katılım bankası tercihleri arasındaki ilişkilerin seviyesini ölçebilmek için Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Katılım bankası tercihlerini etkileyen faktörlerin bağımsız değişken açısından farklılık durumlarının bulunması için varyans analizleri uygulanmıştır. Elde edilen varyans analizleri sonucunda farklılık bulunması halinde, elde edilen farklılığa hangi iki değişkenin neden olduğunun tespiti için ise tukey testi uygulanmıştır.

T-testi işletmelerin katılım bankası tercihinin bulunması için sorulan soruların ortalaması olarak bulunan 2.40'dan istatistiksel açıdan farklı olup olmadığını bulmak için uygulanmıştır. Ankete cevap veren işletme yetkilileri katılım bankaları ile çalışırken oluşturulan bağımlı değişkenler açısından önem seviyesinin ölçülmesinde 5'li Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Bu teste göre; 39 yargının tamamı ($\alpha=0,05$ göre) anlamlı çıkmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, işletmelerin katılım bankası tercihlerini etkileyen ilk beş özellik;

- Katılım bankası şube personeli ile iyi ilişkilerim bulunmaktadır,
- Faizsizlik prensibi katılım bankası tercihimizde etkilidir,
- İslami hassasiyetlerimin yönlendirmesi etkilidir,
- Katılım bankalarının şube yoğunluğu klasik bankalara göre daha azdır,

- Katılım bankaları Teknolojik gelişmeleri yakından takip eder.

Sürekli artan rekabet ortamı, sürekli çoğalan ihtiyaç ve istekler ile olgunlaşan finansal sistemler katılım bankalarını hizmet ve ürünlerini geliştirmek ve değiştirmek zorunda bırakmaktadır. İşletme yetkililerinin katılım bankası tercihinde; işletme yetkililerinin banka çalışanları ile olan iyi ilişkileri, faizsizlik prensibi, İslami hassasiyetlerin yönlendirmesi, şube yoğunluğunun klasik bankalara göre daha az olması ve teknolojik gelişmelerin takip edilmesi önemli faktörler arasında yer almaktadır.

Araştırmamızda katılım bankaları tarafından sunulan hizmet sepeti ile işletmelerin katılım bankası tercihlerine karşı davranışlarını ölçmek için 39 bağımlı değişken oluşturulmuştur. Bu değişkenlerden uyguladığımız ankette verilen cevaplar incelenerek benzer algılanan değişkenleri gruplandırmak amacıyla faktör analizi uygulanmıştır.

KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) değeri 0,861 olarak örneklem yeterlilik testi uygulanarak tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuç örneklem büyüklük seviyesinin yeterli ve faktör analizinin bu veriler için ideal kullanılabileceğini göstermekteydi. Her bir ifadenin karşısında 7 değişik faktör yükü belirlenmiş ve bu faktör yüklerinden en yüksek olanı alınmıştır.

Elde edilen bütün faktörler güvenilirlik katsayı bakımında incelendiğinde faktörlerin hepsinin katsayısı yüksek çıktığından analize sokmaya uygun çıkmıştır.

Araştırmamızda bulunan katılım bankası tercihlerinin , işletme yetkililerini demografik özellikleri açısından farklılık gösterip göstermediğini tespit edebilmek nedeniyle araştırma verilerine tukey (post hoc) testi ve tek yönlü varyans analizi uygulanmış ve değişkenler karşılaştırılmıştır.

Bayan işletme yetkililerinin rekabet politikası ve ürün ve hizmetler ile algıları erkek işletme yetkililerine göre biraz daha yüksek düzeydedir. Anlamlılık değerlerinin

$p < 0,05$ olması nedeni ile H_0 hipotezi reddedilir. Bu nedenle işletme yetkililerinin katılım bankalarının rekabet politikası ve ürün ve hizmetler ile ilgili algıları cinsiyetine göre anlamlı farklılık gösterir.

18-25 yaş arası işletme yetkililerinin çevre ve lokasyon ile ilgili algılı düzeyleri diğer yaştaki işletme yetkililerine göre daha yüksek düzeydedir. Anlamlılık değerinin $p = 0,000 < 0,05$ olması nedeni ile H_0 hipotezi reddedilir. Bu nedenle işletme yetkililerinin alternatif dağıtım kanalları ile ilgili algıları yaşına göre anlamlı farklılık gösterir

Tukey testine göre çevre ve lokasyon faktörü açısından 18-25 arası yaşa sahip işletme yetkililerinin algı seviyesi en yüksek, 56 ve üzeri yaşa sahip işletme yetkililerinin algı düzeyi ise diğer işletme yetkililerine göre daha düşük durumdadır.

Çevre ve lokasyon ile ilgili algı düzeyi evli işletme yetkililerinde bekâr işletme yetkililerine göre daha yüksek durumdadır. İşletme yetkililerinin çevre ve lokasyon ile olan algı seviyeleri medeni halleri açısından anlamlı farklılık gösterir.

Lisansüstü eğitimine sahip işletme yetkililerinin faizsizlik prensibi ve teknolojik gelişmeler ile ilgili algıları diğer işletme yetkililerine göre daha yüksek durumdadır. Anlamlılık değerinin $p = 0,046 < 0,05$ olması nedeni ile H_0 hipotezi reddedilir. Bu durumda, işletme yetkililerinin faizsizlik prensibi ve teknolojik gelişmeler ile ilgili algıları eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık gösterir. Faizsizlik prensibinden ödün verilmemesi ve teknolojiye yapılan yatırımların işletme yetkililerinde lisans mezunu olanları daha çok ilgilerini çektiği dikkate alınarak politikalar oluşturulması sektörde farklılık oluşturabilir.

İşletme yetkililerinin çevre ve lokasyon ile algı düzeyi aylık geliri 0.000-3.000 TL olanlar ve 3001-5000 TL olan grupta en yüksek düzeyde, 10.001 TL'den fazla olan grupta yer alanlarda ve 8.001-10.000 TL aralığında olan grupta daha az seviyededir. Anlamlılık değerinin $p = 0,000 < 0,05$ olması nedeni ile H_0 hipotezi reddedilir. Bundan

dolayı, işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin çevre ve lokasyon ile algıları gelir durumuna göre anlamlı farklılık gösterir. Tukey testine göre işletme yetkililerinin çevre ve lokasyon algı düzeylerinin anlamlı farklılık göstermesine neden olan gelir grupları en yüksek algı düzeyi ile 0.000-3.000 TL arası geliri grup ile en düşük algı düzeyi ile 10.000 TL fazla geliri olan grup arasında gözlemlenmiştir.

Gelir düzeyi 3001- 5000 TL arası olan işletme yetkililerinin katılım bankası tercih nedeninin rekabet politikası algısı öbür yetkililere göre daha yüksek seviyededir. Anlamlılık değerinin $p=0,039<0,05$ olması nedeni ile H_0 hipotezi rekabet politikası faktörü için reddedilir. İşletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin katılım bankası tercih nedeninin rekabet politikasıyla gelir durumları açısından anlamlı farklılık göstermektedir. Tukey testine göre 3.001-5.000 TL arası ücret alan işletme sahiplerinin, ortaklarının ya da finans müdürlerinin ile 10.001 TL üzeri ücret alanlar arasındaki algı seviyesi bu farkın anlamlı olmasına sebep olmuştur.

Kart politikası faktörü açısından da bakıldığında anlamlılık değeri $p=0,021<0,05$ olmasından dolayı H_0 hipotezi rekabet politikası faktörü için red edilir. İşletme yetkililerinin katılım bankası tercih nedeninin rekabet politikasıyla gelir durumları açısından anlamlı farklılık göstermektedir.

Araştırma bulgularına göre, işletme yetkililerinin demografik özellikleri faktörlere göre farklılıklarla sonuçlanmasının katılım bankaları tarafından önemsenmesi gereken unsurlardan birisidir. İşletme yetkililerinin arasında oluşan bu algı çeşitliliği katılım bankalarından aldıkları hizmetlerden hoşnut olanların yanında, beklediklerini bulamayan bir grubun oluşmasına neden olmaktadır. Bu nedenden dolayı işletmelere sunulan hizmet ve ürünlerle alakalı kararlar alınırken ürün yöneticilerinin işletme yetkililerinin, demografik özellikleri dikkate alınarak önemsenmelidir.

Günümüzde katılım bankaları; birebir ilişkiye dayalı agresif bir rekabet yarışı içindedirler. İşletme yetkililerinin demografik özelliklerinin, ihtiyaç ve isteklerinin, beklentilerinin belirlenmesi önemi sürekli artmaktadır. Bu nedenle katılım bankaları,

müşterileri daha iyi tanımak ve onların istek ve ihtiyaçlarına göre ürün ve hizmetler sunmak mecburiyetindedirler.

İşletme yetkililerinin katılım bankalarını tercih etmelerindeki faktörlerin ortaya çıkarılması için uygulanan anket çalışmasında; işletme yetkililerinin demografik özellikleri ile katılım bankalarını tercih etmeleri arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır. Bu nedenle katılım bankaları, işletme yetkililerinin demografik özelliklerinin analizi doğru yapılmalı ve bu şahısların talepleri doğrultusunda ürün ve hizmetler geliştirilmelidir. Araştırma sonuçlarına göre, katılım bankalarının gelişimine katkı sağlamak amacıyla katılım bankaları yöneticilerine aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

- İşletme yetkililerinin rahatsız oldukları ve memnun olmadıkları uygulamaları öğrenmeleri katılım bankalarının en önemli görevlerindedir. Bu memnuniyetsizliklerin bilinmemesi veya çözüm bulunamaması katılım bankaların en büyük sorunlarından birisidir. Katılım bankaları kendi müşterilerinin geri dönüşlerini değerlendirerek müşteri hizmetleri veya anketörler yardımıyla sektördeki kendi yerlerini gözlemleyebilir ve buna göre stratejiler geliştirebilirler.
- Mevduat toplamada işletme yetkililerinin beklentileri her zaman yüksek getiri olmamaktadır. Nitelikli yatırımcıların belirli bir kısmı ilgi ve alakayı yüksek getire tercih edebilmektedirler. Bu müşterilere yönelik nitelikli personelin daha çok pazarlama faaliyetlerinde bulunması gerekmektedir.
- Katılım bankalarının büyük bir çoğunluğu internet bankacılığı hizmetlerinden masraf almamaktadır. Lakin özellikle cari hesapların arttırılabilmesi için bu masrafsız bankacılık uygulamasının müşterilere sosyal medya, internet ve en çok ilenen dizilerin arasında TV reklamı olarak sunulması işletme yetkililerinin katılım bankası tercihlerini desteklemektedir.
- Sektördeki pazar payları açısından katılım bankaları %5 seviyesini maalesef geçememektedir. Rekabet edebilirlik açısından önemli olan bu durumdan dolayı faizsiz bankacılık alanında özellikle kamu başta olmak üzere yeni katılım bankalarının kurulması önerilebilir.

- Türkiye’de katılım bankalarının mevduat bankaları seviyesine yaklaşabilmesi için şehir ayırt etmeksizin şube ağlarını geliştirmeleri öngörülmektedir.
- Katılım bankalarının mevcut müşterileri elde tutmanın yanı sıra yeni müşteri kazanımları içinde biraz esnek bir yapıya izin vermeleri özellikle işletmeler için finansman tahsis aşamasında şube yetkilerini arttırılmalıdır.
- Katılım bankaları işletme yetkililerinin demografik özellikleri doğrultusunda ürünler geliştirilerek bu özelliklere uygun hizmetleri müşterilerine sunum yapılmalıdır.
- Katılım bankalarında şahsa özel bankacılık kavramı yeni yeni kullanılmaya başlamıştır. Özellikle nitelikli yatırımcılar birey birey ele alınıp gerekirse kişisel bankacılık servisleri kurulmalıdır.
- Katılım bankaları ile çalışan mevcut müşterilerin getiri profillerine göre müşteri hizmetleri servisleri oluşturulup mevduat bankalarında olduğu gibi küçük sorunlar nedeni ile kaybedilen müşteriler tekrar kazanılmaya çalışmalıdır.
- Katılım bankalarında şubesiz bankacılık ürünlerin daha da geliştirilerek internet bankacılığı ve müşteri hizmetlerinin yetkililerinin arttırılarak şubede fazla zaman geçirmelerin önüne geçilmesi hem maliyetleri azaltacaktır hem de karlılık seviyesini arttıracaktır.
- Katılım bankaları hizmetlerinde finansman işlemlerinde kullanılan murabaha, mudarebe, selem ve icara gibi isimlerin müşterilerin anlayabileceği daha sade bir dille anlatılmasının daha çok müşteri sayısını arttıracığı düşünülebilir.
- Banka çalışanlarının mutlu ve kafalarının rahat olması da hizmet ve karlılığı arttıracaktır. Son dönemlerde hemen hemen bütün bankalarda olduğu gibi katılım bankalarında da başlayan performansla ilgili iş akdi fesihleri banka çalışanlarını tedirgin etmekte ve hedef odaklı baskılı çalışmalar nedeni ile katılım bankacılığı prensiplerinden tavizler verilebilmektedir. Faizsizlik prensibinin ve çalışanlara yönelik ılımlı bir yönetimin de katılım bankacılığının vazgeçilmezlerinden olduğu da unutulmamalıdır.

- Personelin tayin ve rotasyon gibi soru işaretleri ile çalışmasının ne kadar güç olacağı aşikârdır. Aynı zamanda prim temettü dağıtımlarında kriterlerin netleşmesi personelin kafasının rahat olmasını sağlayarak performansını arttırmasını sağlayacaktır.
- Mevcutta bulunan çalışmalar incelendiğinde katılım bankacılığında işletmelerle ilgi çok az araştırma yapıldığı görülmüştür. Özellikle finansman destekleri alanında akademik çalışmalar yapılması literatüre destek sağlayacaktır.
- Bir diğer öneri olarak da özellikle KOBİ segmentine yönelik akademik araştırmalar yapılması hem katılım bankacılığına hem de literatüre katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak ekonomik gelişmeler ile birlikte sosyal hayatın da değişmesi müşterilerin demografik özelliklerini etkilemektedir. Gelişen ve büyüyen ekonomilerin takibinin yanı sıra müşterilerin değişen arzu ve istekleri de yakından izlenmesi önemlidir. Katılım bankaları, müşterilerin değişen ve gelişen isteklerini karşılayabildikleri ölçüde pazardan pay almaya devam edeceklerdir. Sektör paylarının yükseltilmesi, personel kalitesinin artması, yeni müşteri kazanımları, teknolojik gelişmelerin takibi ve müşteri odaklı yaklaşımlara daha fazla özen gösterilmesi faizsiz sistemin ilerlemesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu(2005).

Akkaya, Erhan(2018). *“Finansal Koşulların Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri: Geleneksel ve Katılım Bankaları Karşılaştırması”*. Uzmanlık Yeterlilik Tezi. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü.

Akkuş, H. Tunahan(2017). *“Türk bankacılık Sektöründeki Katılım Bankalarının Finansal İstikrarının Stres Testi Yönetimiyle Analizi”*. Doktora Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

Anaç, Turhan ve Kaya Feridun(2017). *“Bireysel Müşterilerin Katılım Bankacılığını Tercih Nedenleri Üzerine Bir Araştırma: İstanbul Örneği”*. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi. Cilt: 13, Yıl:13, Sayı:2*

Arabacı, Nihat(2007). *“Katılım Bankalarının Türkiye’de Bankacılık Sektöründeki Yeri, İşleyişi ve Performans Analizi”*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Arslan, E. Can(2017). *“Katılım Bankacılığı ve Türkiye Ekonomisine Katkıları”*. *İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü Tartışma Metinleri.*

Aslan, Hakan(2012). *“Alternatif Bir Yatırım ve Finansman Aracı Olarak Sukuk: Yapısı, İşleyişi ve Türkiye Piyasası İçin Öneriler”*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Aslan, Tunay ve Sönmez, Yağmur(2018). ‘‘Malezya’da Katılım Bankacılığı’’. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*. Yıl:5, Sayı:17.
- Ata, H. Ali. Buğan, M. Fatih ve Çiğdem, Şemsettin(2016). ‘‘Kar Payı Oranları İle Mevduat Faiz Oranları Arasındaki Nedensel İlişki’’. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt:25, Sayı:1.
- Atar, Abdulkadir(2017). ‘‘Başlangıcından Günümüze Dünyada ve Türkiye’ de İslami Bankacılığın Genel Durumu’’. *Journal of History Culture and Art Research*. Ekim. Yıl:6, Sayı:4.
- Avcu, E. Cüneyt(2015). ‘‘Katılım Bankacılığı ve Sukuk Modelleri’’. Yüksek Lisan Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, Yasemin(2017). ‘‘Küresel Kriz Çerçevesinde Katılım Bankalarının ve Ticari Bankaların Mali Performanslarının Topsis Yöntemiyle Analizi’’. Yüksek Lisans Tezi. Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bağcı, Haşim(2013). ‘‘Ticari Bankalar İle Katılım Bankalarının Karlılık Performanslarının Topsis Yöntemiyle Karşılaştırılması’’. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Batır Eceyurt, Tuğba(2016). ‘‘Türkiye’ de Katılım Bankaları Konvansiyonel Bankaların Karlılık Belirleyicileri ve Etkinlik Yönünden Karşılaştırılmaları’’. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baykara, H. Velid(2012). ‘‘Katılım Bankalarında Etkinlik ve Verimlilik Analizi’’. Yüksek Lisans Tezi. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilal, Ersan(2015). ‘‘Finansal Krizlere Karşı Dayanıklı Bir Enstrüman: Sukuk’’. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Bilge, Fatih(2015). “*Dünyada ve Türkiye’ de Faizsiz Bankacılık Uygulamaları ve 2008 Küresel Finans Krizi Sürecinde Faizsiz Bankaların ve Konvansiyonel Bankaların Performansı Üzerine Bir Analiz*”. Tezsiz Yüksek Lisans Projesi. Düzce: Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilir, Aybegüm(2010). “*Katılım Bankalarında Müşteri Memnuniyetinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma*”. Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Buğan F. Mehmet(2015). “*Katılım Bankaları İle Konvansiyonel Bankaların Etkinliklerinin VZA ve Malmquist TFV Endeksi İle karşılaştırılması*”. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bülbül, Sadık(2017). “*Türk bankacılık Sektöründe Müşteri Memnuniyetinin Katılım ve Mevduat Bankalarında Karşılaştırılmalı Olarak Değerlendirilmesi*”. Yüksek Lisans Projesi. İstanbul: Gebze Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Can, M. Akif(2007). “*Banka Kartlarının İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi*”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Coşan, Şerif(2016). “*Kurumsal ve Ticari Bankacılık Açısından Katılım Bankalarının Etkinliğinin Ölçülmesi: Türkiye Örneği*”. Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Coşkun, Alper(2008). “*Katılım Bankalarının Bankacılık Sektöründeki Yeri ve Önemi*”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çalık Bildirici, Esra ve Aygün, Mehmet(2017). “*Geleneksel Bankalar ile Katılım Bankalarının Finansal Performanslarının Basel 3 Kriterleri Açısından Kıyaslanması*”. *Journal of Current Researches on Business and Economics*. Yıl:7, Sayı:2.

- Çalık Bildirici, Esra(2016). “*Geleneksel Bankalar ile Katılım Bankalarının Finansal Performanslarının Basel 3 Kriterleri Açısından Kıyaslanması*”. Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çobankaya, F.Tuba(2014). “*Katılma Bankalarının Türkiye’deki Farkındalık Düzeyinin Tespiti: Batı Karadeniz Bölgesinde Bir Araştırma*”. Yüksek Lisan Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dağ, Sinan(2011). “*Türkiye’deki Katılım ve Mevduat Bankalarının Etkinliklerinin Veri Zarflama Analizi Yöntemiyle Karşılaştırılması*”. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Darçın, A. Cüneyt(2007). “*Özel Finans Kurumlarının Katılım Bankalarına Dönüşüm Sebepleri ve Sonuçları*”. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, C.Hakan(2012). “*Faizsiz Bankacılıkta Varlık Yönetim Şirketi Adaptasyonu*”. Tezsiz Yüksek Lisans Projesi”. İstanbul: Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, Zafer(2018). “*Kobilerin Finansal Problemlerinde Çözümünde Girişim Sermayesi Fonlarının Önemi ve Rolü: Katılım Bankacılığına Yen Bir Model Analizi*”. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Deniz, Abdülbaki(2006). “*İslam Hukukunda İllet Kavramı ve Faizin İlleti*”. Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Destebaşı, Ayşe Nur(2018). “*Enflasyon ve Faiz İlişkisi Üzerine İslamiyet Açısından Bir Değerlendirme*”. *Enderun Dergisi*, 2.1: 32-37.

- Doğan, N., Başokçu, T. O. (2010). ‘‘İstatistik Tutum Ölçeği İçin Uygulanan Faktör Analizi ve Aşamalı Kümeleme Analizi Sonuçlarının Karşılaştırılması’’. *Dergi Park*, 65-71.
- Doğan, Ö. İpekil. Marangoz, Mehmet ve Topoyan, Mert (2003). ‘‘İşletmelerin İç ve Dış Pazarda rekabet Gücünü Etkileyen Faktörler ve Bir Uygulama’’. *Dokuz Eylöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Cilt:5, Sayı:2.*
- Doğan, Sibel(2008). ‘‘Katılım Bankaları ve Ekonomiye Etkileri: Türkiye Örneği’’. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Durak, İsmail. Bayat, Murat ve Arslan, H. Murat(2017). ‘‘Banka Seçiminde Müşteri Tercihleri: Katılım Bankaları Üzerine Ampirik Bir İnceleme’’. *TJSS Dergisi. Yıl:1, Cilt:1, Sayı:2.*
- Durak, İsmail. Bayat, Murat ve Arslan, H. Murat(2017). ‘‘Banka Seçiminde Müşteri Tercihleri: Katılım Bankaları Üzerine Ampirik Bir İnceleme’’. *The Journal of Social Science. Yıl:1, Cilt:1, Sayı:2.*
- Durmuş, Abdullah(2008). ‘‘Fıkhi Açıdan Günümüz Para Mübadelesi İşlemleri’’. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Emeç, Ömer(2014). ‘‘Katılım Bankacılığının Tarihi ve Geleceği’’. Tezsiz Yüksek Lisans Programı Bitirme Projesi. İstanbul: İstanbul Şehir Üniversitesi İşletme Enstitüsü.
- Erdoğan, Doğa(2011). ‘‘Katılım Bankacılığı ve Türkiye Ekonomisine Katkıları. Yüksek Lisans Projesi’’. İstanbul: Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü.

- Ergeç, E.Hakan. Kaytancı, B.Gülümser ve Toprak, Metin(2014). “Katılım Bankası Müşterilerinin Bankacılık Sistemi Kullanım Tercihleri: Mevduat Bankaları İçin İslami Bankacılık Penceresi”. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*. Aralık. Cilt: 6, Sayı:2.
- Gödeş, Merve(2016). “*Basel-3 Kriterlerinin Katılım Bankacılığına Etkileri: Türkiye Örneği*”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü.
- Gudil, Orhan(2007). “*Türkiye’ de Katılım Bankacılığı ve Katılım Bankalarının Getirisi İle Alternatif Yatırım Araçları Getirilerinin Analizi (2004-2006)*”. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güneş, Abbas(2002). “*Özel Finans Kurumlarının Performans Açısından Değerlendirilmesi*”. Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güngör, M. Yusuf(2018). “*Kamusal Sermayeli Katılım Bankalarının Bankacılık Sektörü İçerisindeki Yeri ve Kamu Katılım Bankalarında Hizmet Kalitesinin Ölçülmesine Yönelik Bir Araştırma*”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güven, A. Galip(1995). “*Faizsiz Ekonomi Önerisinin İktisadi Gelişme Perspektifinden İncelenmesi*”. Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Habergetiren, Ö.Faruk(2005). “*İslam Hukuku’nda Sermaye ve Sermaye Hareketleri*”. Doktora Tezi. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hancı, Melahat(2007). “*Katılım Bankalarından Sigortacılık İşlemleri ve Uygulanması*”. Yüksek lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kahyaoğlu, Bozkuş Sezer ve Özkara, Z. Umut(2018). *Katılım Finans: Teorik ve Ampirik Çalışmalar*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kara, Mustafa(2006). “*Katılım Bankalarında Personel Eğitimi*”. Yüksek lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karacaoğlan, Çağlar(2011). “*Yabancı Sermayeli Bankaların Türk Bankacılık Sektörüne Girişi*”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Kadir has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, Bayram(2013). “*Katılım Bankalarında Bireysel Emeklilik Sistemi ve İşleyişi*”. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, Ferudun (2008). “*Kredi Kartları ve Bireysel Müşterilerin Kredi Kartı Tercihine Etki eden Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma*”. Doktora Tezi. İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, Raci (2013). “*Türk Bankacılık Sisteminde Katılım Bankalarının Tercih Nedenleri ve Bir Araştırma*”. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü.
- Kaya, Şükrü(2011). “*Türkiye’ de Katılım Bankaları ve Mevduat Bankalarının Müşteri İlişkileri Yönetimi Uygulamaları*”. Yüksek Lisans Bitirme Projesi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaytancı, B.Gülümser. Ergeç, E.Hakan ve Toprak, Metin(2013). “*Katılım Bankası Müşterilerinde Bankacılık Ürün ve Hizmetlerine Yönelik Memnuniyet: Türkiye Örneği*”. *International Conference On Eurasian Economies. Session: 7C*.
- Korkmaz, Sezer(2003). “*KOBİ lerin Pazarlama ve Finansman Sorunlarının Çözümünde Risk Sermayesinin Kullanılabilirliği Üzerine Bir Araştırma*”. *Ticaret ve Turizm Eğitimi Fakültesi Dergisi 2: 233-258*.

- Mücahitöğlu, Nurullah(2015). “‘Türkiye’ de Katılım Bankalarının Finansal Kiralamadaki Yeri, Diğer Finansal Kiralama Şirketleri İle Karşılaştırılması ve Sektörde Sukuk Uygulaması Beklentileri’”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öğünç, Harun(2017). “‘Katılım Bankaları Üzerine Bir Değerlendirme: Literatür ve Finansal Durum İncelemesi’”. *Türk&İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi. Yıl:4, Sayı:11.*
- Öndeş, Turan. Şimşek, Abdurrahim ve Sumer, Serpil(2018). “‘Katılım Bankalarının Kredi Kullananlar Açısından Tercih Edilme Sebepleri: Atatürk Üniversitesi Akademisyenleri Üzerine Bir Uygulama’”. *Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi Cilt:32 Sayı:4.*
- Özbyay, Faruk(2014). “‘Katılım Bankacılığı ve Türkiye’deki Uygulamaları’”. Yüksek Lisans Bitirme Projesi. İzmir: Gediz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özen, Ercan. Şenyıldız, Leyla ve Akarbulut, Kenan(2016). “‘Faizsiz bankacılık Algısı: Uşak İli Örneği’”. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies. Yıl:2, Sayı:4.*
- Özgür, Ersan(2007). “‘Katılım Bankalarının Finansal Etkinliği ve Mevduat bankaları İle Rekabet Edebilirliği’”. Doktora Tezi. Afyonkarahisar: Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkan, Hamza(2012). “‘Katılım Bankacılığının Klasik Bankalarla Karşılaştırılması ve Muhasebe Uygulamaları’”. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özsoy, İsmail. Görmez, Birol ve Mekik Seden(2013). “‘Türkiye’ de Katılım Bankalarının Tercih Edilme Sebepleri: Ampirik Bir Tetkik’”. *Celal Bayar Üniversitesi, İİBF Dergisi. Cilt:20, Sayı:1.*

- Özulucan, Abitter ve Deran, Ali(2009). “Katılım Bankacılığı İle Geleneksel Bankacılığın Bankacılık Hizmetleri ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Cilt:6 Sayı:11.*
- Özyurt, Kıvanç(2015). “*Banka Kredilerine Alternatif Olarak Murabaha Modelinin İncelenmesi*”. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pehlivan, Pınar(2016). “Türkiye’de Katılım Bankacılığı ve Bankacılık Sektöründeki Önemi”. *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi. Nisan. Yıl:16, Sayı:31.*
- Pekcan, Mümin(2006). “*Katılım Bankacılığı ve Muhasebe Sistemi*”. Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Polat, Serdar(2015). “*Katılım Bankaları Sigorta Uygulamalarında Tekafülün Yeri ve Geleceği. Yüksek Lisans Bitirme Projesi*”. İstanbul: Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü.
- Sarı, Betül(2010). “*Türkiye’de Faizsiz Bankacılık Sektöründe Müşteri Memnuniyeti ve Banka Tercihleri Üzerine Bir Uygulama*”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarı, Dursun(2005). “*Mefru Nitelikli Riba Hadiselerinin Tahric ve Tenkidi*”. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarı, E. Selçuk ve Güngör Nevzat(2018). “Türkiye’de Katılım Bankacılığı Alanında Hazırlanmış Lisansüstü Çalışmalar: Bir Literatür İncelemesi”. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi, 53 (3).*
- Savaşan, Fatih ve Özdemir, Mücahit(2015). Faizsiz Bankacılıkta Yeni Dönem: Kamu Katılım Bankaları. *Politik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi. Nisan.*

- Şahin, Ekrem(2007). “*Türkiye’ de Düünden Bugüne Katılım Bankaları*”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tan, Ahmet vd.(2016). “Algılanan Hizmet Kalitesinin Katılım ve Mevduat Bankalarında Müşteri Memnuniyeti ve Müşteri Sadakati Üzerine Etkisi”. *International Journal of Academic Value Studies*. 2(4).
- Tenekeci, Mehmet(2017). “*Katılım Bankacılığının Finansal İstikrara Etkisi: Türkiye Örneği*”. Yüksek Lisans Projesi. Konya: KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Toraman, Cengiz. Ata, H.Ali ve Buğan M. Fatih(2015). “İslami Bankacılık Faaliyetlerine Yönelik Müşteri Algısı Üzerine Bir Araştırma”. *Gaziantep University Journal of Social Sciences Yıl:14 Sayı:4*
- Toraman, Cengiz. Ata, H.Ali ve Buğan M. Fatih(2015). “Mevduat ve Katılım Bankalarının Karşılaştırmalı Performans Analizi”. *Cumhuriyet Üniversitesi İİBF Dergisi. Cilt:16, Sayı:2*.
- Törenek, Murat(2018). “Katılım Bankacılığı Tercihinin, Müşterilerinin Bazı Demografik Özellikleri Açısından İncelenmesi”. *Kafkas Üniversitesi İİBF Dergisi. Cilt:9, Sayı:18*.
- Türkan, Yavuz ve Arpacık, Mustafa(2017). “Din Görevlilerinin Katılım Bankacılığına Bakış Açısı: Bingöl İlinde Bir Uygulama”. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Yıl:7, Cilt:7, Sayı:14*.
- Türkmenoğlu, R. Ebru(2007). “*Katılım Bankacılığı ve Türkiye’deki Finansal Yapı*”. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ustaoğlu, Didar(2014). “*Türkiye’ de Katılım Bankacılığı Sektördeki Yeri ve Önemi*”. Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım, İsmail ve Çakar, Recep(2016). ‘‘Katılım Bankacılığı Kullanımını Etkileyen Faktörlere Yönelik Bir Araştırma’’. *Press Academia Prodecia*. Yıl:2.

Yılmaz, Tuncer. Ekinci, Sevgül ve Önk, Kadir(2018). ‘‘Kobi’ lerin katılım (İslami-Faizsiz) Bankaların Faaliyetlerine Yönelik Tutumlarının Tespit Edilmesine Yönelik Bir Araştırma’’. *International journal of Academic Value Studies*. Yıl: 4, Sayı:18.

Yurttadur, Mustafa ve Demirbaş, Hayati(2017). ‘‘Türkiye’ de Bulunan Katılım Bankaları ve Özel Sermayeli Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının Karşılaştırılması’’. *İGÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2).

Yusuf, F. Rahman(2010). ‘‘İstisna, Selem ve Mudaraba İslami Bankaların Hedeflerini Gerçekleştirmelerine Katkısı Olan Finansal Araçlar’’.Çev: H. Erçetin. *Ortadoğu Gazetesi*. Riyad.

Yusuf, F. Rahman(2011). ‘‘Uzmanlar: İslami Bankacılık 2011 Yılında Batıya Göç Dönemine Hazırlanıyor’’. Çev: H. Erçetin. *Ortadoğu Gazetesi*. Riyad

www.albaraka.com.tr. (<https://www.albaraka.com.tr/albarakayi-taniyin.aspx>, 09 Haziran 2019'da erişildi).

www.kuveytturk.com.tr. (<https://www.kuveytturk.com.tr/yatirimci-iliskileri/kurumsal-bilgiler/ortaklik-yapisi>, 09 Haziran 2019'da erişildi).

www.tkbb.org.tr. (<http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/Katilim-Bankalari-2018-.pdf> , 09 Haziran 2019'da erişildi).

www.turkiyefinans.com.tr. (<https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/yatirimci-iliskileri/sayfalar/ortaklik-yapisi.aspx>, 09 Haziran 2019'da erişildi).

www.vakifkatilim.com.tr. (<https://www.vakifkatilim.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri/ortaklik-yapisi>, 09 Haziran 2019'da erişildi).

www.ziraatkatilim.com.tr. (<https://www.ziraatkatilim.com.tr/yatirimci-iliskileri/Sayfalar/ortaklik-yapisi.aspx>, 09 Haziran 2019'da erişildi).

EKLER

EK1: Araştırma Anketi

İŞLETMELERİN KATILIM BANKALARINI TERCİH ETME SEBEPLERİ

Katılım bankacılığının işletmeler tarafından tercih edilme sebeplerini araştırmak için hazırlamış olduğum anket yalnızca akademik çalışma amaçlıdır. Yapılan araştırmanın her hangi bir banka ile bağlantısı olmayıp elde edilen bilgiler her hangi bir banka ile paylaşılmayacaktır.

Akademik çalışmama katkı sağlayacak olan vereceğiniz cevaplar için şimdiden teşekkür ederim.

Hakan ÇAMBEL

A) Aşağıdaki sorulardan size en uygun olan seçeneğin ön tarafındaki kutucuğu yalnız bir kez ☒ şeklinde işaretleyiniz.												
SORULAR	YANITLAR											
	A	(1)	B	(2)	C	(3)	D	(4)	E	(5)	F	(6)
1)Cinsiyetiniz?	A	Erkek	B	Kadın								
2)Medeni haliniz?	A	Evli	B	Bekâr								
3)Yaşınız?	A	18-25	B	26-35	C	36-45	D	46-55	E	56 ve üzeri		
4)Eğitim durumunuz?	A	İlköğretim	B	Lise	C	Ön Lisans	D	Lisans	E	Lisans Üstü		
5)Ortalama aylık geliriniz?	A	0-3.000 TL	B	3.001-5.000 TL	C	5.001-8.000 TL	D	8.001-10.000 TL	E	10.001 TL ve üzeri		
6) Katılım bankaları ile kaç yıldır çalışıyorsunuz?	A	0-2 yıl arası	B	3-5 yıl arası	C	6-8 yıl arası	D	9-11 yıl arası	E	12 yıldan fazla		
7) Kaç tane katılım bankası ile çalışıyorsunuz?	A	1	B	2	C	3	D	4	E	5		
8)Katılım bankalarından kullandığınız kredi kartı ve banka kartı sayınız?	A	0	B	1	C	2	D	3	E	4 ve üzeri		
9)Hangi katılım bankaları ile çalışmaktasınız?	☐	Albaraka Türk	☐	Kuveyt Türk	☐	Türkiye Finans	☐	Ziraat Katılım	☐	Vakıf Katılım		
10)Katılım bankalarını tercih ederken hangileri sizin için etkili olmaktadır.	☐	Hizmet Kalitesi ve servis çeşitliliği	☐	İslami hassasiyetler	☐	Yüksek kâr payı gibi finansal sebepler	☐	Şube personeli ile samimi ilişkiler	☐	Arkadaş ve tanıdık çevre tavsiyesi	☐	Bankacılığın saygınlığının yüksek olması

	YARGILAR	Tamamen Katılıyor	Katılıyor	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
11	Katılım bankaları şirketlerin bankacılık ihtiyaçlarını(kredi, mobil şube, kredi kart vs.) tam olarak karşılamaktadır.					
12	Katılım bankalarının sektördeki rekabet koşullarına göre kendilerini yenilemektedirler.					
13	Katılım bankalarının şube yoğunluğu klasik bankalara göre daha azdır.					
14	Çalışmakta olduğum katılım bankalarının hizmet kalitesi yüksektir.					
15	Çalışmakta olduğum katılım bankası bilgili ve nitelikli personele sahiptir.					
16	Çalışmakta olduğum katılım bankaları klasik bankalara oranla daha yüksek kâr payı dağıtmaktadır.					
17	Katılım bankası ve faizsiz kurum olarak imaj ve saygınlığı yüksektir.					
18	Çalışmakta olduğum katılım bankaları finansman ve fon fiyatlaması sektörde rekabet edebilecek düzeydedir.					
19	Katılım bankaları cazip ürün, işlem ve hizmet tarifeleri bulunmaktadır.					
20	Çalışmakta olduğum katılım bankaları ürün ve hizmet çeşitliliği beklentilerimi karşılamaktadır.					
21	Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Şube ağı geniştir.					
22	Katılım bankaları şubelerinin iş yerine olan yakınlığı müşterilerin tercih etmesinde etkili bir nedendir.					
23	Katılım bankası tercih sürecinde İslami hassasiyetlerimin yönlendirmesi etkilidir.					
24	Çalışmakta olduğum katılım bankaları teknolojik gelişmeleri yakından takip eder.					
25	Çalışmakta olduğum katılım bankası şube personeli ile iyi ilişkilerim bulunmaktadır.					
26	Katılım bankası seçimim sürecinde arkadaşlarımla tavsiyesi bulunmaktadır.					
27	Katılım bankası tercihimde medya (TV, radyo, sosyal medya) aracılığı ile yapılmakta olan reklamların etkisi bulunmaktadır.					
28	Katılım bankası tercihimde bankanın fiziki ortamı ve konforu etkili bir faktördür.					
29	İşletmelerin talepleri kısa sürelerde tamamlanması katılım bankası tercihimde etkilidir.					
30	Faizsizlik prensibi katılım bankası tercihimde etkilidir.					
31	Finansman taleplerimizin hızlı sonuçlanması katılım bankası tercihimde etkilidir.					
33	Finansman tahsis aşamasında istenen evrak ve belgeler fazla olmaması katılım bankası tercihimde etkilidir.					
34	Çalıştığımız katılım bankalarının limit tahsis sürecinde piyasa istihbaratımız ve güvenilirliğimiz dikkate alınması katılım bankası tercihimde etkilidir.					
35	Katılım Bankalarında ödenen masraf ve komisyonlar piyasa seviyesinin altında seyir etmesi katılım bankası tercihimde etkilidir.					
36	Çalışmakta olduğum katılım bankaları Geciken – unutulmuş borçlar için düzenli hatırlatma yapılması katılım bankası tercihimde etkilidir.					
37	Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Çağrı merkezi hizmeti hızlı ve sonuç odaklı olması katılım bankası tercihimde etkilidir.					
38	Çalışmakta olduğum katılım bankalarında Finansman oranlarında değişiklik çok sık olmaması katılım bankası tercihimde etkilidir.					
39	Bankanın ürünlerinin İslami açıdan uygunluğunun fetva kurulu tarafından gözden geçirilmesi katılım bankası tercihimde etkilidir.					
40	Katılım Bankalarında limitler arası münakale(aktarım) işlemleri hızlı ve istenilen seviyede olması katılım bankası tercihimde etkilidir.					
41	Katılım Bankalarının ithalat ve ihracat kredileri hakkında yeterli bilgileri işletmemizle paylaşması katılım bankası tercihimde etkilidir.					
42	Çalışmakta olduğum katılım bankalarının Sigorta işlemleri hızlı ve güvenilir olması katılım bankası tercihimde etkilidir.					
43	Çalışmakta olduğum katılım bankalarının ATM ağı geniş olması katılım bankası tercihimde etkilidir.					
44	Bankanın tahsis ettiği kart limitleri yeterli düzeyde olması katılım bankası tercihimde etkilidir.					
45	Çalışmakta olduğum katılım bankalarında Kart Ödemeleri hızlı ve kolayca yapılması katılım bankası tercihimde etkilidir.					
46	Katılım bankalarının tahsis ettiği kartları sorunsuz olarak her yerde kullanabilmemiz katılım bankası tercihimde etkilidir.					
47	Katılım bankalarının Kredi Kartları taksit imkânı ile ödemelerimi kolaylaştırması katılım bankası tercihimde etkilidir.					
48	Katılım bankalarının Kredi kartlarında uygulanan kâr payı oranları klasik bankaların oranlarına göre daha düşük olması katılım bankası tercihimde etkilidir.					
49	Katılım bankalarının Kredi kartı başvuru ve tahsis süreci klasik bankalara göre daha hızlı olması katılım bankası tercihimde etkilidir.					